

Nr 360.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av utrikesdepartementet samt förstärkning av Sveriges representation i utlandet; given Stockholms slott den 18 mars 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att

dels godkänna den av ministern för utrikes ärendena i statsrådsprotokollet förordade staten för utrikesdepartementet med därvid fogad övergångsstat, att tillämpas från och med den 1 oktober 1919,

dels förklara, att för de å departementets nya stat uppförda befattningar såsom kabinettssekreterare, avdelningschef, chef för byrå, andre legationssekreterare eller vice konsul, byråsekreterare och kanslist skola från och med den 1 oktober 1919 gälla de av ministern för utrikes ärendena föreslagna särskilda villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten för ifrågavarande befattningar upptagna avlöningsförmåner,

dels ock medgiva, att de förutvarande ordinarie befattningshavarna inom utrikesdepartementet, vilkas tjänster efter den nya avlöningsstatens ikraftträdande äro avsedda att upphöra och vilka icke befordras till högre grad från tiden för den nya statens ikraftträdande och ej heller varda inom närmast jämförliga grad uppförda å den nya staten, skola med fortsatt tjänstgöringsskyldighet bibehållas vid dem enligt hittills gällande stat tillkommande avlöningsförmåner och upptagas å blivande övergångsstat, ävensom förklara, att under övergångstiden motsvarande antal närmast jämförliga befattningar inom departementet skola hållas vakanta samt att, intill dess de övertaliga tjänstemännen varda upptagna å övergångsstat, av de inbesparade avlöningarna må användas erforderligt belopp till avlöning av de övertaliga tjänstemännen,

dels ock förklara, att beträffande de å departementets nya stat uppförda befattningarna såsom kansliråd, kamrerare, förste och andre arkivarie, kvinnligt skrivbiträde, vaktmästare och portvakt skola för åtnjutande av de i staten för ifrågavarande befattningar upptagna avlöningsförmåner, gälla de i statsrådsprotokollet angivna villkor och bestämmelser, med iakttagande, att kamreraren äger årligen, när sådant utan hinder för göromålen behöriga gång kan ske, åtnjuta semester under en och en halv månad,

dels — i händelse av godkännande av det framlagda statförslaget för år 1920 med uteslutande ur riksstaten av det för närvarande till avlöningsförbättring åt vissa vaktmästare m. fl. uppförda ordinarie anslaget å 2,400 kronor — höja ordinarie anslaget till utrikesdepartementet från dess nuvarande belopp, 164,700 kronor, med 122,800 kronor till 287,500 kronor,

dels för följande ändamål på extra stat för år 1920 anvisa nedan angivna belopp, nämligen:

arvode till en extra avdelningschef	11,650 kronor
» » en extra byråsekreterare	4,850 »
» » tre extra kvinnliga skrivbiträden av tredje graden	7,050 »
» » ett extra kvinnligt skrivbiträde av andra graden	1,950 »
» » två vaktmästare	3,150 »

till beredande av extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare inom departementet m. m., i enlighet med i statsrådsprotokollet närmare angivna grunder, ett förslagsanslag, högst, å 68,200 kronor,

till upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 93,000 kronor,

till kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsulter i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 10,000 kronor,

till extra diplomat- och konsulsaspiranter såsom reservationsanslag ett belopp av 19,000 kronor,

till extra handelsattachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 175,000 kronor,

till sociala attachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 70,000 kronor,

till inrättande vid oförutsedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 150,000 kronor,

dels medgiva att å fjärde kvartalet av år 1919 belöpande belopp av de å ordinarie stat uppförda anslagen till departementet och till avlöningsförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare,

tillhoppa uppgående till 41,775 kronor, måtte få till angivna ändamål disponeras efter den nya statens ikraftträdande,

dels till förstärkning av sistnämnda anslagsbelopp å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett belopp av 28,700 kronor,

dels medgiva, att den återstod av det å extra stat för år 1919 upptagna förslagsanslag, högst, å 51,550 kronor till provisorisk förstärkning av departementets arbetskrafter, vilken bliver tillgänglig den 1 okt. 1919 och vilken, på sätt i statsrådsprotokollet närmare angivits, beräknas uppgå till 8,650 kronor, måtte få användas till avlöning åt förutnämnda extra befattningshavare och beredande av extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare inom departementet,

dels ytterligare till sistnämnda båda ändamål under fjärde kvartalet av år 1919 såsom förslagsanslag, högst, anvisa ett belopp av 8,000 kronor,

dels ock för följande ändamål å tilläggsstat för år 1919 anvisa nedan angivna belopp, nämligen:

för upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 23,250 kronor,

till kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsulter i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 2,500 kronor,

till extra diplomat- och konsulsaspiranter såsom reservationsanslag ett belopp av 4,750 kronor,

till extra handelsattachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 43,750 kronor,

till sociala attachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 17,500 kronor, samt

till inrättande vid oförutsedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 37,500 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas.

GUSTAF.

Joh. Hellner.

Tredje huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 18 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
              SCHOTTE,
              PETRÉN,
              NILSON,
              friherre PALMSTIERNA,
              RYDÉN,
              UNDÉN.

Herr ministern för utrikes ärendena anförde:

Vid anmälan den 9 januari 1919 av frågor tillhörande regleringen av utgifterna för år 1920 under riksstatens tredje huvudtitel erinrade jag därom, att såväl utrikesdepartementet som utrikesrepresentationen i övrigt befunde sig på ett stadium av omorganisation.

Vid föredragning den 20 juni 1918 av riksdagens skrivelse nr 339 av den 12 i samma månad angående vissa förändringar och utvidgningar inom utrikesrepresentationen m. m. hade Eders Kungl. Maj:st bemyndigat mig att tillkalla högst sex sakkunniga att verkställa en allsidig utredning

angående behovet av förändringar och utvidgningar inom utrikesdepartementet och Sveriges representation i utlandet jämte erforderliga ändringar i gällande lönestater samt i kompetens- och antagningsbestämmelser för anställning i utrikesdepartementets tjänst.

I anledning av berörda uppdrag hade jag till sakkunnige för verkställande av ifrågavarande utredning utsett landshövdingen herr E. Trolle, envoyén friherre F. Ramel, generalkonsul T. Undén samt ledamöterna av riksdagens andra kammare friherre Th. Adelswärd, redaktören Hj. Branting samt direktören E. Nylander.

Jag erinrade vidare om, att bemålde sakkunnige under hand delgivit mig grundlinjerna för den omorganisation av utrikesdepartementet jämte vissa åtgärder till utrikesrepresentationens förstärkning i övrigt, som de ärnade föreslå, men att de tillika meddelat, att deras betänkande först om några veckor kunde föreligga färdigt. Då de sakkunnige sålunda ännu icke kunnat framlägga sitt förslag i utarbetat skick, hade jag icke kunnat intaga definitiv ställning till detsamma utan måste förbehålla mig en senare ingående prövning, icke minst beträffande de betydande anslagsökningar, som de sakkunnige föreslogo.

Vid beräkandet av de belopp, som borde upptagas i budgeten, måste därför läggas till grund de uppgifter, som lämnats av de sakkunnige, under förbehåll av senare granskning av beloppen. Jag hemställde därför, att med ledning av de av sakkunnige lämnade preliminära uppgifter måtte, i avvaktan på att proposition kunde avlätas, för år 1920 beräknas, i det för utrikesdepartementet uppförda ordinarie anslag en förhöjning från dess nuvarande belopp 164,700 kronor med 142,500 kronor till 307,200 kronor, till extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare i utrikesdepartementet m. m. bland de extra anslagen såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 40,000 kronor,

för upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder bland de extra anslagen såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 92,000 kronor, till kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsulter i utomeuropeiska länder bland de extra anslagen såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 10,000 kronor, till extra diplomat- och konsulaspiranter bland de extra anslagen såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 19,000 kronor, till extra handelsattachéer bland de extra anslagen såsom reservationsanslag ett belopp av 175,000 kronor,

till sociala attachéer bland de extra anslagen såsom reservationsanslag ett belopp av 70,000 kronor, samt

till inrättande vid oförutsedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet ett förslagsanslag, högst, av 150,000 kronor.

Jag torde få erinra därom, att denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Sedan de sakkunnige med skrivelse, dagtecknad den 1 nästlidne februari, överlämnat första delen av sitt betänkande, innefattande förslag till ny organisation av utrikesdepartementet, förändrade avlöningsbestämmelser för vissa befattningshavare inom departementet och för beskickningar och konsulat, förändrade bestämmelser för antagning och utbildning av attachéer i utrikesdepartementets tjänst samt vissa åtgärder i syfte att omedelbart förstärka Sveriges representation i utlandet, däribland anställandet av socialattachéer, anhåller jag, att ånyo få för Kungl. Maj:t anmäla ifrågasatt ärende.

Rörande omfattningen och planen för de sakkunniges arbete torde jag i detta sammanhang böra erinra om följande.

I sin ovan berörda skrivelse av den 12 juni 1918 har riksdagen lämnat en sammanfattande framställning rörande de önskemål, som borde uppnärksammas vid en eventuell utredning om en förbättrad utrikesrepresentation. I främsta rummet satte riksdagen spörsmålet om en ökning av den avlönade, alltså av svenska konsulat tjänstemän bestående konsulsrepresentationen. Härvid borde tagas i övervägande såväl befrämjande av Sveriges kommersiella intressen å de orter, där sådana avlönade tjänstemän kunde ifrågasättas, som ävenledes den ökade kostnad för statsverket, som den eventuella utökningen av konsulatkåren komme att innebära.

Såsom föremål för utredningen nämndes vidare det såväl i en i ämnet väckt motion som i vissa till riksdagen inkomna yttranden från särskilda korporationer påpekade behovet av en utveckling av handelsattachéinstitutionen i syfte att härigenom befrämja den vid sidan av konsulatrepresentationen erforderliga kommersiella informationen. Bland åtgärder syftande i samma riktning nämndes anställande av inom särskild teknisk eller kommersiell yrkesgren utbildade personer för upplysningars inhämtande, en metod, som syntes hava använts av en del andra stater, samt kommersiellt kunskapande genom ambulering attachéer.

Utredningen om en förbättrad utrikesrepresentation på det kommersiella området borde även taga sikte på åtgärder för erhållande av kvalificerad arbetskraft. Det gällde här såväl att rekryteringen och utbildningen för inträde i utrikesdepartementets tjänst på lämpligt sätt tillgodosåges, som även att tillbörlig hänsyn toges till den högre kvalificerade arbetskraftens större fordringar med avseende å avlöning. Uti i ärendet avgivet yttrande hade Stockholms handelskammare härutinnan framhållit vikten av att enskild förmögenhet icke tinge, såsom för närvarande i hög

grad vore fallet, spela in vid besättande av en stor del av platserna inom ifrågavarande område. Vad beträffade den grundligare kommersiella skolning, som riksdagen ansåge erforderlig för den personal, som utbildades för den konsulära tjänsten, hade Skånes handelskammare uti till vederbörande utskott inkommet yttrande gjort gällande, att ehuru betydelsen av handelshögskoleutbildning och språkkunskap icke borde underskattas, dock den främsta meriten vid inträde å konsulsbanan borde vara längre tids praktisk verksamhet inom affärlivet å sådana poster, där tillfälle gäves att samla erfarenhet angående handels och industriens skilda grenar och därinom härskande olika förhållanden. Riksdagen ansåge denna synpunkt vara värd beaktande vid en utredning, men ville dock tillägga, att i konsuls tjänstebefattning inginge göromål, för vars behöriga skötsel även andra utbildningskvalifikationer än de rent merkantila syntes vara erforderliga.

Vid utredande av frågan om de organisatoriska förändringar inom utrikesdepartementet, som betingades av en utvidgning av den kommersiella delen av dess verksamhet, borde jämväl tagas i övervägande andra frågor, som stode i nära samband med utvecklingen och förbättringen i landets kommersiella utrikesrepresentation, exempelvis förmodlandet av kommersiella upplysningar från utlandet till näringsverksamheten inom landet, samverkan mellan konsulaten och de svenska handelskamrarna i utlandet, inspektionen över honorärkonsulernas verksamhet m. m.

Då riksdagen betonat de skäl, som talade för den ifrågasatta utredningen ur handels, industriens och sjöfartens synpunkt ville emellertid riksdagen tillika framhålla, att vid uppgörande av förslag till en effektiv utrikesrepresentation givetvis jämväl jordbrukets krav, såväl för upparbetande av dess exportmarknader som för införskaffande från utlandet av för denna närings drift behövliga förnödenheter borde tillgodoses.

För att vår kommersiella utrikesrepresentation måtte vara i stånd att omedelbart efter krigets slut tillgodose de ökade krav, som helt säkert komme att ställas på densamma, ville riksdagen understryka vikten av att den ifrågasatta utredningen måtte oförtövat taga sin början samt att utredningens resultat måtte snarast möjligt bli föremål för statsmakternas prövning.

Jag tillåter mig erinra om, hurusom jag vid föredragning av berörda skrivelse till statsrådsprotokollet anförde, att jag funne en sådan utredning, som den riksdagen begärt, av behovet påkallad. I vissa avseenden läte sig en omorganisation av utrikesrepresentationen också med fördel genomföra redan nu. I andra avseenden vore det icke rådligt eller möjligt att för närvarande genomföra även i och för sig önskvärda förändringar. Emeller-

tid syntes även i sistnämnda avseende vissa förarbeten böra och kunna vidtagas redan nu, för att, när mera överskådliga och fasta förhållanden inträtt, de ifrågasatta reformerna måtte utan onödig tidsutdräkt kunna genomföras. Bland de frågor, som omedelbart krävde sin lösning, ansågo jag en omorganisation av utrikesdepartementet vara den förnämsta och mest brådskande. På grund av de kommersiella intressenas oavslätliga tillväxt i antal och politisk betydelse måste en utredning i det av riksdagen angivna syfte för att bliva effektiv med nödvändighet komma att omfatta en förändrad organisation av utrikesdepartementet i dess helhet.

Som Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, blev på hemställen av statsrådet och chefen för civildepartementet vid föredragning den 13 sistlidne december det sakkunnige anförtrodda uppdrag utsäkrat att omfatta jämväl en utredning angående anställande av sociala attachéer vid vissa av Sveriges beskickningar i utlandet.

Vid ärendets föredragning yttrade departementschefen till statsrådsprotokollet bland annat följande:

»Med hänsyn till de särskilda förhållanden, som efter krigets slut torde komma att visa sig å arbetsmarknaden, synes det vara önskvärt att vid vissa av Sveriges större beskickningar i utlandet, åtminstone tillfälligtvis, anställas särskilda i avseende å arbetsförhållanden och därmed sammanhängande sociala spörsmål sakkunniga personer såsom sociala attachéer. En utredning huru denna angelägenhet lämpligen bör ordnas synes mig böra anförtros åt omförmälda inom utrikesdepartementet arbetande sakkunniga jämte ytterligare en speciellt å det sociala området erfaren person. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att omförmälda utredning inom utrikesdepartementet jämväl skall omfatta sistberörda av mig nu väckta fråga ävensom bemyndiga chefen för civildepartementet att uppdraga åt en särskild sakkunnig att tillsammans med de av ministern för utrikes ärendena tillkallade sakkunniga verkställa utredning angående anställande av sociala attachéer vid vissa av Sveriges beskickningar».

Att såsom särskild sakkunnig deltaga i utredningen angående anställande av sociala attachéer utsåg chefen för civildepartementet byråchefen i socialstyrelsen fil. dr. G. Huss.

I den skrivelse, varmed de sakkunniga till mig överlämnat sitt betänkande, hava de redogjort för de synpunkter, som av dem följts vid förslagets utarbetande. De sakkunniga hava i främsta rummet upptagit frågan om utrikesdepartementets omorganisation till behandling. I samband därmed hava emellertid vissa frågor av allmän organisatorisk innebörd, vilka anginge såväl den inre som den yttre utrikes förvaltningen, upptagits till prövning. Något förslag omfattande en reglering av hela

den diplomatiska och konsulara representationen hade de sakkunnige för närvarande icke utarbetat, då det syntes nödvändigt, att, innan grunderna för en sådan definitiv reglering fastställdes, avvakta inträdandet av mera stadgade politiska och ekonomiska förhållanden än dem, som för närvarande rådde. Då emellertid enligt sakkunniges uppfattning representationen i utlandet i vissa avseenden omedelbart krävde förstärkning, hade de sakkunniga redan nu beslutit föreslå vissa åtgärder i sådant syfte, vilka voro av natur att kunna bringas till utförande oavsett den blivande omregleringen.

Innan jag närmare ingår på de sakkunniges olika förslag och den ytterligare utredning i förevarande ämnen, som åvägabragts, anhåller jag att få meddela en redogörelse för den granskning, vilken de sakkunnige underkastat den nuvarande organisationen av utrikesdepartementet, ävensom lämna en allmän översikt av de sakkunniges betänkande.

De sakkunnige framhålla, att den organisation av utrikesdepartementet, som i sina väsentliga drag uppbyggdes år 1906, med hänsyn till dåvarande förhållande torde kunna sägas i åtskilliga avseende hava inneburit framsteg. På grund av den tillväxt i departementets arbetsbörda samt den komplicerad av ärendenas natur, som sedermera, synnerligast efter världskrigets utbrott, ägt rum, hade den emellertid visat sig icke motsvara tidens krav.

*Sakkunniges
kritik av den
nuvarande
organisationen.*

Den omfattning, i vilken departementets arbetsbörda tillväxt, framginge av följande statistiska uppgifter.

Sammandrag av utrikesdepartementets arbetsförteckningar.

	1880	1906	1911	1913	1914	1915	1916	1917	1918 (preliminärt)
Inkommande skrivelser . . .	4,478	13,741	21,262	21,408	29,402	53,530	64,006	65,910	71,125
Avgående skrivelser . . .	3,559	11,168	20,222	20,109	23,886	37,859	46,533	50,542	62,316

I detta sammanhang framhålla de sakkunnige, att av världskriget orsakade förhållanden medfört, att vissa grupper av ärenden, som eljest pläga vara av relativt enkel beskaffenhet, blivit av mera invecklad natur, vilket föranlett en ökning av arbetet, som icke framginge av de anförda siffrorna.

När 1906 års reform av utrikesdepartementet vid ministerns för utrikes ärendena sida ställde en kabinettssekreterare, var det visserligen i

avsikt att denne skulle vara ansvarig för det dagliga arbetets behöriga gång i departementet. Men det betonades uttryckligen, att han måste vara något annat och mera än en expeditjonschef. Avsikten att bereda kabinetssekreteraren en ställning, som visserligen ålade honom den allmänna ledningen av departementets arbete, men som å andra sidan gav honom tillfälle att ägna sig åt de förefallande politiska uppgifterna fick emellertid, betona de sakkunnige, ett icke fullt effektivt uttryck i den utfärdade instruktionen för departementets tjänstemän. I allt för hög grad kom nämligen där tyngdpunkten att läggas på den först angivna delen av hans verksamhet.

Å kabinetssekreterarens skuldror har i följd härav kommit att vila en ofantlig arbetsbörda. Fördelen av att inom departementet en person finnes med överblick över hela arbetsfältet är avsevärd och allmänt erkänd. Men en sådan fördel kan köpas för dyrt. Det har med den nuvarande organisationen icke kunnat undgås, att kabinetssekreteraren sett sig nödsakad offra en avsevärd del av sin tid på behandling och avgörande av relativt obetydliga ärenden av expeditionell natur.

Det tillfälliga upprättandet av en biträdande kabinetssekreterarepost har visserligen medfört en avlastning av kabinetssekreterarens arbetsbörda, men de olägenheter, som visat sig vara förbundna med den starka centralisationsgrundsats, som principiellt fordrat, att samtliga ärenden skola passera genom kabinetssekreterarens händer, har icke därmed kunnat undanröjas. De sakkunnige framhålla, att den omständigheten, att kabinetssekreterareposten så ofta bytt innehavare (fyra gånger under världskriget) kommit bristfälligheterna i departementets organisation att mycket bjärt framträda.

På grund av de organisatoriska missförhållandena inom departementet, de dyra levnadsomkostnaderna i Stockholm samt de svagt tillmätta lönerna, betona de sakkunnige vidare, har det varit en mycket allmän — ej minst av ekonomiska skäl — framkallad strävan hos departementets tjänstemän att söka tjänst utomlands. Ombytet av personal inom departementet har varit mycket stort. Den bristande kontinuitet, som uppstått i ledningen, har icke motvägts därav, att på underordnade poster funnits tjänstemän, som genom längre tids tjänstgöring förvärvat ingående erfarenhet vid ärendenas handläggning. De sakkunnige finna påfallande, vilket stort antal av departementets befattningar, som med växlande innehavare under långa tidrymder skötts på förordnande.

Bristen på erfaren, fullt tillräcklig personal har emellertid, framhålla de sakkunnige ytterligare, medfört svårigheter i ännu ett avseende. Den i och för sig, genom frånvaron av en politisk avdelning, vanskliga

frågan, huru mängden genom världskriget framkallade nya ärenden skulle fördelas mellan departementets olika avdelningar, har härigenom ytterligare komplicerats. Man har i många fall åt tjänsteman å en avdelning måst uppdraga ärenden, som enligt sin natur bort handläggas av tjänsteman å en annan avdelning. Härigenom har gränslinjen mellan de olika avdelningarna icke alltid kunnat hållas tillräckligt klar. Kompetenskonflikter mellan avdelningarna hava ej sällan uppstått; särskilt omfattande hava dessa varit i de stora handelspolitiska frågorna mellan rättsavdelningen, vilken i viss mån fungerat såsom politisk avdelning, och handelsavdelningen.

Departementets personal, såväl före kriget som efter de företagna förstärkningarna efter dess utbrott, har, enligt de sakkunniges mening, varit för knappt tilltagen. Handläggningen av de dagliga löpande ärendena har tagit personalens tid i anspråk i så hög grad, att densamma ofta ej haft tillfälle att ägna uppstående viktiga frågor den ingående granskning och det fördjupade studium, som varit önskvärda.

När de sakkunnige undersökt den nuvarande organisationen, har uppmärksamheten jämväl fästs vid bristfälligheter, som vidlåda arkivet särskilt med avseende å det systematiska inordnandet av materialet.

Som en avsevärd olägenhet beteckna de sakkunnige frånvaron av en särskild chifferavdelning. De former, under vilka chifferingsarbetet verkställts, finna de sakkunnige högst otillfredsställande.

De sakkunnige betona, att departementets lokalfråga kräver särskild uppmärksamhet. Dess trångboddhet i de lokaler, som upplåtits i f. d. Arvfurstens palats vid Gustav Adolfs torg, är i ögonen fallande. Det har icke varit till förmån för arbetsresultatet inom departementet, att flera tjänstemän måst samtidigt i olika delar av samma rum sköta sina tjänster, mottaga besök, expediera telefonsamtal m. m. Ehuru större utrymme för departementet är att påräkna, sedan krigsarkivet och stuteriöverstyrelsen i enlighet med senaste lagtima riksdags beslut bortflyttats från de under utrikesdepartementets lokaler belägna våningar, kan lokalfrågan emellertid, enligt sakkunniges uppfattning, ingalunda sägas vara löst.

Det har också förelegat en brist hos departementet därutinnan, att ett planmässigt underhållet bibliotek saknats.

I nära samband med departementets organisation och den ordning för ärendenas handläggning, som där tillämpas, stå, framhålla de sakkunnige vidare frågorna om sättet för personalens rekrytering samt dess fördelning till tjänstgöring såväl inom departementet som vid beskickningar och konsulat.

Förhållandet att inom departementet handelsärendena sammanförts

till behandling å en avdelning och politiska och rättsärenden å en annan avdelning har medfört, att rekryteringen av departementets personal, liksom denna personals vidare utbildning, kommit att ske efter två skilda linjer, den ena med huvudvikten lagd på den kommersiella, den andra på den politiskt-rättsliga sidan. På grund härav hava tjänstemännen tillhörande den diplomatiska karriären icke alltid i önskvärd omfattning behärskat de handelspolitiska frågorna, liksom å andra sidan de konsulära tjänstemännen icke haft tillfälle att förvärva den insikt i politiska och rättsliga spörsmål, som visat sig behöflig. Då emellertid utvecklingen medfört, att särskilt de politiska och handelspolitiska ärendena på det intimaste sätt sammanknutits eller uppgått i varandra, hava dessa bristfälligheter i personalens utbildning ofta visat sig hämmande ej endast för departementets utan även för beskickningarnas och konsulatens verksamhet.

De sakkunnige erinra, att enligt gällande bestämmelser någon skillnad mellan en yttre och en inre karriär icke förutsatts, men att vissa omständigheter dock medfört, att den nära kontakt mellan den inre och yttre representationen, som måste anses önskvärd, faktiskt ej kunnat i tillräcklig omfattning upprätthållas. En grundväsentlig orsak härtill se de sakkunnige i det tillämpade systemet med skilda lönestater. Medan departementets tjänstemän med avseende å sina löneförmåner äro jämställda med tjänstemännen i övriga departement, äro för tjänstemännen vid beskickningar och konsulat särskilda löneförmåner stadgade. De sakkunnige finna, att den inbördes avvägningen av de olika löneförmånerna varit sådan, att likställighet i ekonomiskt avseende mellan befattningarna inom departementet och inom den yttre karriären — ehuru detta i viss mån varit eftersträvat — ej förelegat.

En följd har blivit, att den sakkunskap rörande förhållandena i främmande land, vilken är absolut nödvändig för ett riktigt bedömande av de politiska och handelspolitiska frågor, som uppkomma gent emot ett visst land, icke kunnat förutsättas och ej heller i tillräcklig omfattning förelegat hos departementets tjänstemän.

De sakkunnige utveckla i detta sammanhang den uppfattningen, att specialiseringen av arbetet på de olika uppgifter, som falla inom ett utrikesdepartements verksamhet, kan tänkas fullföljd efter väsentligen tvenne huvudlinjer. Den ena är den, som kan sägas ligga till grund för utrikesdepartementets nuvarande organisation vid dess fördelning av ärendena mellan avdelningarna: till handläggning å viss avdelning sammanföras ärenden, som till sin materiella innebörd anses vara av likartad beskaffenhet. Mot en sådan grundsats för ärendenas uppdelning är ur principiell synpunkt intet att invända. Men vid dess omsättande i praktiken möta

vanskligheter. Det låter sig möjligen tänka, att en person kan ingående behärska exempelvis den svenska handelstraktatspolitiken i dess skiftande utformning gent emot olika länder, men att hos samma person även förutsätta den i många fall nödvändiga kännedom om de ekonomiska förhållanden och de handelspolitiska strömningar, som råda inom samtliga främmande länder, torde svårligen låta sig göra.

Ur praktisk synpunkt kräves därför, framhålla de sakkunnige, att ovan angivna princip förenas med en annan grundsats för ärendenas fördelning, vilken går ut på att tjänstemännen få sina arbetsuppgifter begränsade till visst land eller vissa grupper av länder.

Mot den nuvarande organisationen av utrikesdepartementet finna de sakkunniga den anmärkningen befogad, att den senast angivna principen icke blivit tillgodosedd. Detta har föranlett, att arbetsuppgifternas räckvidd för de olika tjänstemännen blivit allt för omfattande, så att det ej varit dem möjligt att fullt behärska desamma.

Som en sammanfattning av sin kritik uttala de sakkunnige, att det måste i väsentlig grad anses hava berott på organisatoriska brister att departementet särskilt under de utomordentliga förhållanden, som rått under krigsåren, icke kunnat på ett tillfredsställande sätt fylla de krav, som ställts på detsamma. Dessa brister hava enligt sakkunniges mening varit så djupgående, att deras följder icke kunnat övervinnas genom enskilda tjänstemäns nit och duglighet.

Med avseende å de allmänna synpunkter, som följts vid förslaget utarbetande, anföra de sakkunnige följande:

»Innan kommitterade gå att avgiva de förslag till förändringar inom utrikesdepartementet, som synas böra vidtagas för att åt departementet förläna en fastare och mera effektiv organisation, må här förutskickas, att kommitterade varit fullt förtroagna med den tanken att de uppgifter, som för framtiden skola erbjuda sig för utrikesrepresentationen, kunna komma att fullgöras under delvis andra former än den, under vilka man är van att tänka sig detta arbete utfört. Men kommitterade hava vid den utredning, som nu uppdragits åt dem i syfte att genomföra vissa reformer i utrikesrepresentationens centralförvalning och den yttre representationen, icke kunnat nöja sig med tillfälliga botemedel, i avvaktan på att en klarare uppfattning angående de framtida problem, som ovan antytts, skulle vinnas. Endast en till grunden gående reform synes kunna rada bot för dessa brister, och kommitterade hålla före, att de förändringar i utrikesrepresentationen, som föreslås, skola befinnas motsvara nuvarande krav och äga anpassningsmöjligheter för en kommande utveckling.

*Översikt
av sakkun-
niges för-
slag.*

Såsom framhållits i den riksdagsskrivelse, som bildat utgångspunkten för kommitterades tillkallande, är ej minst efter världskrigets slut en skarpt konkurrens att förvänta länderna emellan på det handelspolitiska området. En omorganisation av utrikesdepartementet måste givetvis taga sikte på den uppgift av politisk och handelspolitisk art, som erbjuder sig. Vid sidan av denna uppgift kommer emellertid en annan av icke mindre vikt och betydelse att framträda: deltagandet i arbetet på återupprättandet och utvecklingen av den internationella rättens under världskriget så ofta överträdde bud. Även på detta område måste utrikesdepartementet göras skickat för den insats, vartill våra traditioner liksom vår ställning såsom neutral makt under världskriget, i särskild grad berättigar och förpliktar oss.»

Principerna
för omorga-
nisationen.

De sakkunnige övergå därefter till att angiva de grundläggande synpunkterna för själva utrikesdepartementets omorganisation samt yttra därvid bland annat:

»Såsom i det föregående redan framhållits ansåg man sig, när den nuvarande organisationen av utrikesdepartementet infördes, kunna utgå från att de inom departementets verksamhetsområde fallande frågor — om man bortsåge från dem, som anginge departementets personal och den inre förvaltningen — enligt sin natur sönderföle i trenne från varandra lätt urskiljbara grupper, den politiska, vilken kabinettssekreteraren själv skulle omhändervä, den kommersiella, vilken tillkomme handelsavdelningen, och slutligen den juridiska, som tilldelades rättsavdelningen.

En sådan uppdelning torde också med en äldre tids förhållanden hava låtit sig tämligen väl genomföra. Men med den utveckling av våra utrikespolitiska förbindelser, som på senare tid ägt rum, har den visat sig icke motsvara tidens krav. I allt högre grad hava de ekonomiska intressena trängt sig i förgrunden vid förbindelserna länderna emellan, och överenskommelser på det ekonomiska området hava ofta visat sig innebära politiska avgöranden av synnerligen vittgående betydelse.

Den allmänna utvecklingen har med andra ord medfört en förskjutning inom utrikesdepartementets arbetsfält, till vilken hänsyn nödvändigtvis måste tagas vid uppgörandet av ny organisationsplan för departementet. Sedan de ekonomiska frågorna trätt i första planet, och på den yttre liksom på den inre politikens område ekonomiska moment visat sig ingå som betydelsefulla faktorer även i frågor, som förut betraktats såsom rent politiska, kan det icke vara riktigt att bibehålla en organisation byggd på en artskillnad hos ärendena, vilken utvecklingen tenderar att upphäva. Därest ekonomiska faktorer i väsentlig mån inverka på ett lands utrikes-

politik, synes det föga ändamålsenligt att inom departementet förlägga de ekonomiska frågornas handläggning till en annan avdelning än den, som fått sig de politiska ärendena tilldelad. En sammanslagning synes här böra ske. Endast därigenom möjliggöres den helhetsuppfattning av läget, den samlade översikt, som är nödvändig för att i dess olika konsekvenser kunna bedöma ett handlande i ena eller andra riktningen.

Det är emellertid tydligt att den anmärkning, som framställts mot den nuvarande departementsorganisationen — att de olika avdelningarna fått sig förelagda uppgifter av så omfattande karaktär, att de icke kunnat till fullo behärska desamma — i än högre grad skulle gälla en organisation, som till gemensam handläggning å en avdelning sammanförde politiska och handelspolitiska ärenden, därest icke särskilda regler gäves för en närmare fördelning av arbetet.

Enligt kommitterades mening måste man härvid utgå från, att ett riktigt bedömande av de politiska och handelspolitiska frågorna hos vederbörande tjänstemän förutsätter ingående kunskaper och kännedom om det eller de länder dessa frågor beröra: inom den politiska och handelspolitiska avdelningen bör en uppdelning av ärendena ske allt efter de länder de angå d. v. s. efter den s. k. geografiska principen.

Kommitterade vilja i detta sammanhang framhålla, att de principer, för vilka i det föregående redogjorts, i större eller mindre omfattning sedan längre tid tillbaka vunnit tillämpning i åtskilliga främmande utrikesdepartement, och att de mest konsekvent kommit till uttryck i det franska utrikesministeriets organisation.

Det är emellertid tydligt, att den geografiska principen icke kan med fördel tillämpas inom ett utrikesdepartements hela arbetsfält. Även om man är beredd att som regel hänföra ärenden av ekonomisk natur till gemensam handläggning med de politiska frågorna och att därvid tillämpa den geografiska principen, förefinnas, såsom längre fram närmare skall utvecklas, vissa frågor, frågor, som torde kunna sammanfattas såsom varande av handelsteknisk art, för vilka en sådan gemensam handläggning ej är nödvändig och, med hänsyn till våra förhållanden, ej ens önskvärd.

Men jämte denna senast berörda grupp av frågor finnas även andra, för vilka ett liknande betraktelsesätt erbjuder sig. Hit höra mål och ärenden av företrädesvis juridisk natur. Ej heller angående dessa kan sägas, att det utgör något väsentligt för desamma, att de närmast inkommit från eller beröra visst land. De utgöras i många fall av tolknings- och tillämpningsfrågor av gällande svensk lag eller internationella överenskommelser och kunna visserligen i och för sig vara av synnerligen invecklad natur, men förutsätta icke för sin handläggning de särskilda insikter och

den ingående kännedom om visst främmande land, som angivits såsom väsentliga för de ärenden, som sammanförts till enhetlig handläggning efter länder. Fastmer gäller angående dessa frågor — vilka i stor omfattning underkastats en internationell reglering (civilprocessordning, industriell äganderätt etc.) — att den generella överblicken och den komparativa kännedomen om rättens regler i de olika länderna är det, som främst erfordras.

Att fördela nämnda frågor till behandling å olika geografiska byråer torde ej vara att förordas; en sammanföring oavsett deras ursprungs-ort å en avdelning lärer här vara det riktiga.

Men slutligen finnes en tredje grupp av ärenden av natur att jämväl böra undandragas den allmänna principen om fördelning till handläggning efter länder nämligen frågor angående utrikesdepartementets och den yttre representationens personal, förvaltningen av till departementets förfogande ställda medel etc.

Därest, såsom kommittéerade föreslå, en sammanföring av de politiska och handelspolitiska ärendena äger rum och i samband därmed en arbetsfördelning efter den geografiska principen genomföres, synes detta med nödvändighet böra medföra omläggningar även i andra avseenden inom utrikesrepresentationen.»

*Förändrade
regler för
antagande
och utbild-
ning av
attachéer.*

Enligt för närvarande gällande bestämmelser få de personer, vilka såsom attachéer inträda i departementets tjänst, genomgå olika utbildning allt efter som de skola ägna sig åt den diplomatiska eller den konsulära banan. Mellan dessa banor har också hittills förefunnits en åtskillnad, så att förflyttningar från diplomatisk tjänst till konsulär eller tvärt om mera sällan ägt rum. I dessa förhållanden måste en ändring anses påkallad. Utrikesrepresentationens tjänstemän böra vara kompetenta för såväl de mera diplomatiska som de rent handelspolitiska uppgifterna.

I syfte att åvägabringa en allsidigare utbildning av departementets tjänstemän, hava de sakkunnige utarbetat nya regler för antagande och utbildning af attachéer. Dessa regler äro avsedda att ersätta de bestämmelser i förevarande ämne, som innefattas i kungl. kungörelsen den 29 juli 1912 angående villkoren för inträde i utrikesdepartementets tjänst.

Innan avgörande träffats rörande den ifrågasatta nya organisationen av utrikesdepartementet m. m., torde tidpunkten ej vara inne att taga definitiv ståndpunkt till de sakkunniges förslag i här berörda avseende. Det torde böra få ankomma på en senare prövning att i anslutning till de allmänna grunderna för departementets omorganisation fastställa formerna för antagande och utbildning av attachéer i utrikesdepartementets tjänst.

Under sådana förhållanden synas dessa spörsmål i detta sammanhang ej böra påkalla närmare uppmärksamhet.

Såsom jag redan haft tillfälle att omnämna hava de sakkunnige i *Ny lönestat för vissa befattningshavare inom utrikesdepartementet samt för beskickningar och konsulat.* sitt betänkande framhållit, att det förefunnits en åtskillnad mellan en diplomatisk och en konsulär karriär. Omständigheterna hava emellertid medfört en avgränsning även mellan en yttre och en inre karriär. Denna avgränsning har icke varit avsedd utan har uppstått som en följd av de olika lönestaterna för departementets tjänstemän och för tjänstemännen i utlandet.

De sakkunnige förorda, att likformighet i avlöningsförhållandena genomföres för tjänstemännen inom utrikesrepresentationen; vare sig de tjänstgöra inom departementet eller i utlandet.

Till stöd härför framhålla de sakkunnige bland annat följande:

»De fördelar, som härigenom skulle vinnas i fråga om översikt och reda i avlöningsförhållandena, synas kommitterade påfallande samt i och för sig av den styrka att de motivera ett förslag om införande av ett avlöningssystem efter angivna principer. Utrikesdepartementet har sig anförtrott ett arbete av väsentligt olika natur med övriga departement. Den omständigheten, att tjänstemännen inom utrikesrepresentationen tidvis fullgöra sina åligganden i hemlandet och tidvis i utlandet gör det naturligt, att det avlöningssystem, som kommit till användning i de andra departementen, icke utan vidare kan tillämpas inom utrikesdepartementet. Men samma förhållande medför, att ett enhetligt, för båda sidorna av karriären gällande lönesystem blir synnerligen eftersträfvansvärt.

Därest emellertid det förslag kommitterade framlägga till en ny organisation av utrikesrepresentationen vinner statsmakternas bifall, torde ett avlöningssystem av angivna enhetliga art kunna sägas utgöra en viktig förutsättning för organisationens praktiska och lyckosamma genomförande.

Det av kommitterade framlagda förslag till ny organisation av utrikesdepartementet utgår från en sammanföring till gemensam handläggning av ärenden av politisk och handelspolitisk natur, varvid arbetet bör fördelas på olika byråer efter den s. k. geografiska principen. Till följd härav kommer ett nära samarbete att äga rum mellan Sveriges diplomatiska och konsulära representation i visst land och vederbörande byrå inom departementet, varjämte en specialisering av departementets tjänstemän på de olika länderna i viss omfattning måste ske.

Men det är givet, att en sådan anordning, som förutsätter en ständig växelverkan mellan vederbörande byrå i utrikesdepartementet och den

diplomatiska och konsulära personalen i de länder, från vilka ärenden ingå till byrån, gör det till ett villkor för systemets fulla effektivitet att förflyttningar av tjänstemännen från den yttre till den inre karriären och tvärt om lätteligen kunna verkställas. Det blir å ena sidan nödvändigt, att de på byråerna anställda tjänstemännen beredas tillfälle att genom anställning utomlands skaffa sig den konkreta erfarenhet om förhållandena, som tjänsten kräver, liksom å andra sidan att de tjänstemän, som genom längre tids vistelse utomlands vunnit ingående kunskaper om de olika ländernas skiftande förhållanden, beredas tillfälle att genom tjänst i hemlandet göra dessa insikter mera omedelbart fruktbarande för den utrikespolitiska ledningen.

För att bereda möjlighet för dessa önskemåls fullföljande erfordras, att de ekonomiska förhållandena för likartade tjänster inom- och utomlands göras i möjligaste mån lika. Förflyttningar från departementet till tjänst utrikes eller tvärtom böra ske ej blott i samband med befordran till högre befattning utan även inom samma tjänstegrad oavsett befordran.

För att förverkliga dessa syften är nödvändigt, att de för närvarande inom utrikesrepresentationen gällande skilda lönesystem underkastas en omarbetning och sammanjämkning.

Kommitterade, som i överensstämmelse med de av ministern för utrikes ärendena givna riktlinjer i främsta rummet upptagit frågan om en omorganisation av utrikesdepartementet till behandling, hava icke funnit tillfälle att redan i detta sammanhang framlägga förslag till en allmän omgestaltning av utrikesrepresentationens löneförhållanden. Genomförandet av en sådan allmän reglering — varvid enligt kommitterades mening frågorna om ortstilläggens storlek samt deras avvägning gent emot de såsom lön och tjänstgöringspenningar utgående belopp förtjänar att särskilt uppmärksammas — skulle såsom redan framhållits på grund av de av världskriget framkallade förhållanden för närvarande vara förbundet med särskilt stora svårigheter.

Kommitterade finna emellertid att införandet av ett enhetligt lönesystem inom hela utrikesrepresentationen är av den väsentliga vikt för den omorganisation av utrikesdepartementet, varom förslag av dem framlägges, att de för sin del redan nu förorda vissa åtgärder i syfte att bringa överensstämmelse mellan de skilda lönesystem, som hittills tillämpats.

Kommitterade föreslå att, med utgångspunkt från de inom den yttre karriären redan genomförda avlöningsprinciper, samtliga under utrikesdepartementet hörande befattningar — med undantag av vissa nedan närmare angivna tjänster — indelas i sex särskilda avlöningsklasser.»

Den sista avdelningen av sakkunniges föreliggande betänkande avser förändringar inom Sveriges representation i utlandet.

Innan de sakkunnige framlägga förslag till förstärkning av vår utlandsrepresentation, lämna de en översikt över omfattningen och fördelningen av Sveriges lönade konsulära representation. Det framhålls därvid, att vad *Europa* beträffar för närvarande följande avlönade konsulära poster finnas: tre generalkonsulsbefattningar, i Hamburg, London och Moskva, fyra konsulsbefattningar, i Rouen, Petrograd, Riga och Lübeck, varjämte å extra stat finnes tillgängligt ett anslag å kr. 45,000 till upprättande av konsulat i Ryssland, sju vice konsulsbefattningar nämligen i Antwerpen, Köpenhamn, Rotterdam, Narvik, Archangelsk och Petrograd, London samt Hamburg. Dessutom finnas anställda vid konsulatet i Moskva en kanslist och vid generalkonsulatet i London tre kanslister. Som härav framgår är den konsulära representationen särskilt svag i södra Europa, i det att söder om linjen Rouen, Berlin och Moskva ingen avlönad konsulär representant finnes.

Vad *Asien* angår, inskränker sig den lönade konsulära representationen till en generalkonsul och en kanslist, bägge placerade i Shanghai.

I *Afrika* finnes en lönad generalkonsul i Kapstaden.

I *Australien* en generalkonsul för närvarande med placering enligt Kungl. Maj:ts beprövande i Sidney.

I *Amerika* slutligen finnes en generalkonsul och en kanslist i Montreal, en generalkonsul, en vice konsul och en kanslist i New York, en konsul och en kanslist i Chicago, en generalkonsul i Mexico samt en generalkonsul och en kanslist i Rio de Janeiro.

Rörande möjligheterna och lämpligheten av att under nu rådande förhållanden förstärka vår utlandsrepresentation framhålla de sakkunnige bland annat följande:

»Till de områden av utrikesrepresentationen, där det för närvarande icke torde vara möjligt att genomföra en definitiv reglering, måste räknas den diplomatiska och konsulära representationen i utlandet. Att innan verkningarna av världskriget i politiskt och kommersiellt avseende hunnit stadga sig genomföra en organisation med anspråk på att systematiskt och enhetligt ordna samtliga de spörsmål, som sammanhånga med en omreglering av den yttre representationen torde ej låta sig göra. För att en sådan reglering skall kunna ske, erfordras givetvis att de statliga nybildningar, vartill världskriget givit upphov, erhålla stadga och internationellt erkännande. Det torde ock erfordras, att större visshet än för närvarande råder, vinnes angående de blivande formerna för det internationella umgänget de olika staterna emellan, liksom även att penningvärdet i de olika

länderna erhåller större fasthet. Att under nuvarande förhållanden fastställa och inbördes avväga de löneförmåner, som böra tillkomma tjänstemännen i skilda länder, är givetvis synnerligen vanskligt.

Om sålunda starka skäl tala för uppskov tillsvidare med en definitiv reglering, kan det emellertid icke förnekas, att det nuvarande ekonomiska läget i vissa delar av världen erbjuder möjligheter att knyta och utveckla för vårt land värdefulla förbindelser, som eljest ej skulle stå till buds.

När kommitterade gått att överväga de åtgärder till vår utrikesrepresentations förstärkning, som för närvarande borde vidtagas, har måst tagas i betraktande å ena sidan att dessa åtgärder i sådana avseenden, där ovisshet om de blivande förhållandenas utveckling råder, icke föregripa en definitiv reglering, men å andra sidan att de åtgärder, som föreslås, må bliva effektiva och möjliga att snabbt bringa i verkställighet.

Vid behandlingen av hithörande frågor, torde förutom till vår exporthandel särskild hänsyn böra tagas till den konkurrens om råvarutillgångarna, som synnerligast under de närmaste åren är emotse nationerna emellan.* Denna synpunkt måste fasthållas vid bestämmandet av de länder, i vilka förstärkt kommersiell representation för närvarande bör inrättas.

I detta sammanhang torde emellertid förtjäna framhållas, att en alltför hastig utvidgning av den yttre representationen kan komma att medföra vanskligheter, när det gäller att förvärva fullt kompetenta krafter för de uppgifter, som erbjudas sig.»

De förslag till avhjälpande av bristerna inom den yttre representationen, vilka av sakkunnige framläggas, innebära: 1) inrättandet å extra stat av vissa konsulära poster, 2) ställandet till Kungl Maj:ts förfogande av ett anslag till upprättande, vid inträffande behov, av diplomatiska och konsulära poster i utlandet, 3) en betydande utvidgning av handelsattachéinstitutionen samt 4) anställandet av ett antal socialattachéer.

Vid betänkandet är fogat särskilt yttrande av friherre Th. Adelswärd.

Över sakkunniges betänkande hava underdåniga yttranden infordrats från statskontoret och kommerskollegium.

Jag vill i detta sammanhang slutligen meddela, att, enligt vad sakkunnige upplyst, bland de frågor, som inom närmaste tiden bliva föremål för mera ingående behandling från deras sida, i främsta rummet kommer spörsmålet om åtgärder syftande att tillgodose det svenska jordbrukets intressen ej mindre vad angår dess exportmöjligheter än även den information, som avser att tillgodogöra i utlandet vunna rön å jordbruksdriftens område.

Härefter anhåller jag att få redogöra för de sakkunniges olika förslag liksom för de yttranden, som med anledning av desamma avgivits. Därvid ämnar jag i regel följa den ordning, de sakkunnige i sin framställning valt, och skall jag vid varje särskild fråga för egen del göra de uttalanden, vartill jag finner omständigheterna föranleda.

Utrikesdepartementet.

Såsom jag redan nämnt förorda de sakkunnige, att större enhetlighet vid handläggningen av politiska ärenden och ärenden av kommersiell natur måtte inom departementet åstadkommas och att, i den mån en arbetsfördelning är av behovet påkallad, denna bör ske sålunda, att ärendena grupperas efter de länder de angå.

Jag torde emellertid, innan jag närmare redogör för, huru en organisation i enlighet med angivna grundsatser skall utföras, böra beröra Utrikesdepartementets förhållande till ett blivande handelsdepartement. Sakkunnige. spörsmålet om utrikesdepartementets avgränsning i förhållande till ett blivande handelsdepartement.

De sakkunnige anföra härom följande:

»Den statliga verksamhet, som berör våra handelsförbindelser med utlandet, är tvåfaldig. Den avser dels att genom överenskommelser med främmande makter bereda de egna undersåtarna förmåner, dels att tillhandahålla dem kommersiell information rörande förhållandena i främmande länder (rapporter från beskickningar, konsulat och handelsattachéer m. m.)

Vad förberedelserna för handelsavtal angå, måste i första hand utredning förebringas angående de krav och önskemål, som ur det svenska näringslivets synpunkt göra sig gällande. Detta är handelsdepartementets uppgift.

Men i samband därmed kräves ock en utredning om förhållandena i det land, varmed avtalet skall slutas, om där gällande lagstiftning, om landets behov av import, dess förmåga av export etc. Denna utredning har utrikesdepartementet att ombesörja.

Ett nära samarbete mellan departementen redan på detta förberedande stadium är nödvändigt, då ett avvägande måste ske mellan de önskemål, som från svensk sida skola göras gällande, och möjligheten för deras genomförande vid de kommande underhandlingarna.

Avslutandet av traktater av mera vittgående betydelse sker vanligen genom kommissioner, inom vilka utrikesdepartementet bör vara företrätt,

då utförandet av traktatsunderhandlingar kräver omfattande kännedom om traktatspolitiken, sådan den utbildat sig i olika länder.

Textredigeringen slutligen erfordrar en på omfattande studier grundad kännedom om hithörande frågor, vilken i första hand får förutsättas vara tillgänglig inom utrikesdepartementet.

Även därest handelspolitiken i viss mån kan tänkas i framtiden komma att fullföljas under former, som avvika från dem, vilka hittills varit brukliga, läser med visshet kunna förutsägas, att de krav, som härvid komma att ställas på utrikesdepartementets förmåga att tillvarataga våra intressen icke bliva mindre än de nuvarande. Den övergångstid, under vilken de nya förhållandena stadgas, torde komma att medföra alldeles särskilda anspråk på vaksamhet och omdömesförmåga.

Vad därefter tillämpningen av avtalen angår, är att märka, att, därest vare sig från utländsk sida eller av enskild svensk i utlandet framställning göres till utrikesdepartementet eller någon dess representant utomlands, frågan måste upptagas av utrikesdepartementet, som vid behov samråder med handelsdepartementet. Svensk i hemlandet kan givetvis i dylik fråga hänvända sig direkt till handelsdepartementet, men skall i anledning därav framställning i saken göras till utlandet, måste den ske genom utrikesdepartementet.

Vad därefter informationsverksamheten angår, läser skillnad böra göras mellan de fall, då begäran om utredning i visst avseende framställes inom landet från myndighet eller enskild, och de, då utredningen av eget initiativ verkställes av svensk representant i utlandet.

I senare fallet skall materialet insändas till utrikesdepartementet, vilket, innan materialet överlämnas till vederbörande, måste underkasta detsamma en prövning, huruvida förhållandet till främmande makt ofördelaktigt kunde beröras av dess eventuella offentliggörande. En sådan prövning måste givetvis även försiggå av de uppgifter, som äro avsedda för kommerskollegii upplysningsbyrå. Denna granskning får givetvis dock ej medföra att material undanhållas byrån.

Har initiativet till upplysningars inhämtande tagits från myndighet eller enskild i hemlandet, är det mången gång önskvärt och för vederbörande förmånligt, att departementet användes såsom mellanhand vid framställningens avlatande liksom vid svarets avgivande. Jämlikt gällande föreskrifter i konsulatförordningens § 32 mom. 1 skall skriftväxling med myndighet i Sverige ske genom ministern för utrikes ärendena, dock att skriftväxling mellan kommerskollegium och svensk representant utomlands i vissa fall kan ske direkt.

Skriftväxling mellan enskilda och Sveriges representanter utomlands

sker ävenledes direkt dock med iakttagande därav att i tveksamma fall till utrikesdepartementets avgörande skall hänskjutas frågan om svar bör lämnas eller icke eller rörande svarets innehåll.

Vad angår bearbetningen av de kommersiella rapporterna är detta en uppgift, som nära sammanhänger med det inhemska näringslivets intressen, och synes böra enhetligt utföras av *en myndighet.*»

De sakkunnige föreslå, att denna uppgift skall tillkomma kommerskollegii informationsbyrå.

I sitt över sakkunniges betänkande avgivna utlåtande yttrar kommerskollegium angående här ifrågakarande angelägenhet:

Kommerskollegium

»Innan kommitterade framlägga sitt förslag till omorganisation av utrikesdepartementet, angiva de en del synpunkter beträffande avgränsningen mellan utrikesdepartementets och ett blivande handelsdepartements verksamhetsområden. Det ligger i sakens natur, att härvidlag gränserna icke sällan kunna sammanflyta och bliva svåra att klart urskilja. Men det vill dock synas kollegium, som om gränserna i stort sett skulle kunna uppdragras skarpare än vad skett i det remitterade betänkandet. Emellertid lär denna angelägenhet bäst ordnas genom så tydliga bestämmelser som möjligt i instruktionerna för resp. statsdepartement. — — —

Kollegium, som förutsätter, att konsulerna även för framtiden må få skriftväxla direkt med kollegium, åtminstone i samma omfattning som hittills, vill ock framhålla angelägenheten av att gränserna mellan utrikesdepartementets och kollegii kommersiella upplysningsverksamhet instruktionsvis varda noggrant fastställda liksom och sättet för samarbetet mellan departementet och kollegium på hithörande område.»

Efter vad jag inhämtat, hava de sakkunnige vid uppdragandet av gränslinjerna mot ett blivande handelsdepartement samrått med vederbörande inom justitiedepartementet, vilka omhänderhaft de förberedande utredningarna rörande handelsdepartementets organisation och verksamhetsområde.

Departementschefen.

Enighet har därvid uppnåtts om de av de sakkunnige uppdragna grundlinjer, vilka synas mig giva uttryck åt riktiga principer för arbetets fördelning mellan de ifrågakarande bägge departementen. Det är, såsom av kommerskollegium betonats, önskvärt, att förhållandet mellan utrikesdepartementet och handelsdepartementet liksom kommerskollegium klart avgränsas, men det torde knappast vara möjligt att redan nu meddela i detalj gående föreskrifter vare sig vad angår det nödiga samarbetet dem emellan eller rörande avgränsningen av deras olika verksamhetsområden.

Vad angår den direkta skriftväxlingen mellan kollegium och konsulerna, böra tillsvidare gälla de nuvarande reglerna. Först sedan de sak-

kunnige avgivit slutligt förslag till ny organisation av den yttre representationen och handelsdepartementets uppgifter närmare utstakats, torde vara lämpligt att till avgörande upptaga frågan, huruvida i detta avseende gällande bestämmelser påkalla ändring.

*Politiska
och handels-
politiska av-
delningen.*

Sakkunnige.

Rörande organisationen av departementet anföra de sakkunnige:

»De politiska och handelspolitiska frågorna skulle sammanföras till gemensam behandling å en avdelning. Här skulle handläggas ärenden rörande statsöverhöghet, statsformer och konstitutioner, förbund mellan nationer, neutralitet, krig och fred, skiljedom, diplomatiska framställningar, som avse klagomål och krav i anledning av krig, oroligheter och arbetstvister, ävensom alla handels- och sjöfartsavtal. Men härutöver synas även böra hit hänföras frågor av finanspolitisk natur, frågor rörande tullar och acciser, överenskommelse om mynt, mål, mått och vikt, frågor rörande svenska undersåtars beskattning i utlandet ävensom kommunikationsväsendet. Förberedelser m. m. rörande kongresser på det politiska och handelspolitiska området, ävensom sociala frågor i allmänhet, skulle jämväl omhänderhavas å denna avdelning.

Den uppräknade av ärenden, som företagits, avser givetvis icke att vara fullständig. På avdelningen handläggas samtliga de frågor av politisk eller handelspolitisk art, för vilkas behandling det är av vikt att äga kännedom om det land, de avse, och vilkas avgörande i ena eller andra riktningen kan vara av betydelse för de politiska förbindelserna med detta land. Det är då själfvallet att till denna avdelning skola ingå alla rapporter i politiska och handelspolitiska ämnen från våra representanter i utlandet. Det åligger sedermera avdelningen att antingen själf vidtaga de åtgärder, som befinnas påkallade, eller överlämna rapporterna till vederbörande avdelning inom departementet eller annan myndighet, handelsdepartementet etc., varest deras slutliga behandling skall ske. Jämväl alla framställningar i politiska eller handelspolitiska ärenden från och till främmande makter böra behandlas å denna avdelning.

*Tre geogra-
fiska byråer.*

Det är tydligt, att de arbetsuppgifter, som här erbjuda sig, bliva av synnerligen omfattande och betydelsefull natur. Inom avdelningen måste en fördelning av arbetet å olika byråer äga rum. Denna skulle då verkställas efter de länder ärendena närmast angå. Vid uppgörande av en sådan fördelning blir givetvis hänsynen till arbetsbördan inom departementet i främsta rummet avgörande. Å ena sidan måste tillses, att ärendena ej söndersplittras mellan för många och i följd därav allt för obetydliga byråer, men å andra sidan få ej till samma byrå sammanföras

ärenden från så många olika håll, att syftet med den föreslagna anordningen riskeras. Tjänstemännen å de olika byråerna böra kunna behärska det arbetsfält, som lägges under deras vård. Härvid komma språkliga hänsyn givetvis i betraktande. Men härjämte måste vid fördelningen även andra omständigheter tillmätas betydelse: ländernas ställning i de politiska maktgrupperingarna, deras geografiska läge, deras egenskap av grannländer etc.

Det är uppenbart att även under normala förhållanden skilda meningar kunna göra sig gällande rörande den vikt, som i olika fall bör tillmätas de anförda synpunkterna. Under nuvarande omständigheter, då stora delar av statssystemet befinner sig i omvandling, blir fördelningen alldeles särskilt vanskligt att genomföra. Kommitterade hava, i avvaktan på det allmänna fredsslutet, sett sig nödsakade utgå från läget sådant det var vid tiden för förslaget uppgörande. Endast i den mån nytillkomna statsbildningar vunnit erkännande från svenska regeringens sida, hava de upptagits såsom självständiga stater (Finland), medan i motsatt fall de äldre statsbildningarna alltjämt betraktats såsom bestående. Sålunda hava kommitterade i sitt förslag alltjämt upptagit Ryssland, Österrike-Ungern etc. såsom odelade stater.

Huru fördelningen i en framtid lämpligen bör ske blir givetvis beroende av faktorer, som f. n. ej kunna överblickas.

Efter övervägande av de synpunkter, som sålunda erbjuda sig, hava de kommitterade stannat vid att föreslå upprättandet av trenne byråer, av vilka den *första byråns* verksamhetsområde, skulle omfatta Danmark och Island, Finland, Nederländerna, Norge, Schweiz, Tyskland och Österrike-Ungern, ävensom kolonier tillhörande dessa stater, *andra byrån*, Brittiska riket, Nordamerikas Förenta Stater, ävensom Japan, Kina och övriga asiatiska samt afrikanska självständiga stater, ävenledes med kolonier tillhörande dessa makter, samt *tredje byrån*, Balkanstaterna, Belgien, Frankrike, Italien, Portugal, Ryssland och övriga slaviska stater, Spanien, Mexiko, Central- och Sydamerikas republiker, kolonier tillhörande dessa stater.

Såsom härav framgår hava i samtliga fall kolonier hänförts till samma byrås verksamhetsområde, som de länder, till vilka de höra. De olägenheter, som därvid äro förbundna — att exempelvis en holländsk och en fransk koloni med i väsentliga drag överensstämmande förhållanden föras till olika byråer — måste stå tillbaka för önskvärdheten av att ärenden, som beröra kolonierna, behandlas å samma byrå, som de, vilka beröra moderlandet. Ett motsatt förhållande skulle i sig lätt kunna innebära ett frö till mindre enhetlig behandling av de frågor, som angå moderlandet självt och de, som beröra någon dess koloni.

Vad den *första byrån* beträffar, hava till densamma förutom Tyskland och de tre skandinaviska länderna även hänförts Finland, Nederländerna, Schweiz och Österrike-Ungern. För Finlands del tala för denna åtgärd ej mindre det svenska språkets relativt starka ställning därstädes, än även önskvärdheten att ärenden rörande detta land behandlas å samma byrå, som handlägger ärenden rörande övriga grannland. Man kan utgå ifrån att ett mycket avsevärt antal gemensamma framställningar komma att beröra samtliga våra grannländer. Att Nederländerna och Schweiz hänförts till här ifrågavarande byrå är beroende på politiska och språkliga liksom även i viss mån på samfärdselhänsyn. Vad Österrike-Ungern angår, torde i den mån antingen erkända fria stater därur uppstå, eller delar av den gamla monarkien ingå i andra stater, en uppdelning böra ske sålunda, att de germaniska delarna kvarstanna å här ifrågavarande byrå och att de slaviska hänföras till samma grupp som övriga slaviska stater etc.

Till den *andra byrån*, som väsentligen omfattar de anglosachsiska länderna, hava jämväl hänförts Japan och Kina samt övriga självständiga asiatiska och afrikanska stater. Språkhänsynen — det engelska språkets starka ställning i Asien såväl som i Afrika — liksom även de många politiska och kommersiella problem, som gemensamt beröra och för framtiden ännu mera komma att beröra de väldiga statskomplex, varom här är fråga, göra en sådan indelning naturlig.

Vad slutligen den *tredje byrån* beträffar, å vilken sammanförts ärenden från de romanska och slaviska staterna, är tydligt, att den förete en i språkligt avseende betydligt mera heterogen karaktär än de bägge övriga byråerna.

Då emellertid det franska språket måste förutsättas såsom grundväsentligt för samtliga departementets tjänstemän kunna fordringar på insikter förutom i detta jämväl i något slaviskt språk icke anses innebära större krav på språkkvalifikationer än dem, som erfordras å förutnämnda bägge byråer.

Däremot kan med fog göras gällande, att å denna byrå komme att handläggas ärenden från länder, vilka icke förete den i viss mån enhetliga karaktär, som kan sägas utmärka de grupper av länder, vilka hänförts till de bägge andra geografiska byråerna. En uppdelning av denna byrå i tvenne låge nära till hands och innebure en principiellt starkare lösning av frågan. Omfattningen av de ärenden, som falla inom den romansk-slaviska byråns verksamhetsområde, torde emellertid för närvarande icke nödvändiggöra en sådan uppdelning. Skulle erfarenheten giva vid handen att en uppdelning bör äga rum, låter den sig senare genomföra.

Man måste självfallet utgå från, att den gruppering av länderna å de olika byråerna, som enligt instruktionen påjudits, tid efter annan måste underkastas granskning och jämkning med hänsyn ej mindre till uppstående ojämnheter i arbetsbördans fördelning inom departementet, än även till möjligen inträdande omgrupperingar inom statssystemen, staters uppkomst eller undergång, utvidgningar eller inskränkningar av förbindelserna med visst land etc.

Då det är av vikt för den föreslagna organisationens genomförande, att densamma smidigt anpassar sig till förändrade förhållanden, torde vara lämpligt att ministern för utrikesärendena erhåller befogenhet att vid behov vidtaga åtgärder för omgruppering av länderna mellan de olika byråerna.»

Kommerskollegium har i sitt över betänkandet avgivna yttrande uttalat, att sakkunnige tvivelsutan haft fog för sitt förslag, att handläggningen av de handelspolitiska ärendena ställes i närmare förbindelse med övriga politiska frågor behandling inom departementet.

Kommerskollegium.

Med hänsyn till utvecklingen och arten av våra utrikesförbindelser finner jag det av de sakkunnige framlagda förslag om upprättandet inom departementet av en avdelning för politiska och handelspolitiska ärenden vara ändamålsenligt och riktigt. En sammanföring av dessa båda grupper av frågor samt en fördelning till handläggning efter geografiska grunder hava — såsom sakkunnige erinrat — vunnit tillämpning bl. a. i franska utrikesministeriet. Efter vad framgår av ett år 1915 avgivet parlamentariskt betänkande, hava visserligen i olika avseenden anmärkningar funnits böra framställas mot det franska utrikesministeriets organisation. Om de gynnsamma verkningarna av en enhetlig behandling av de politiska och handelspolitiska ärendena synes emellertid ingen som helst meningskiljaktighet råda.

Departementschefen.

Fördelningen av ärendena har i franska utrikesministeriet verkställts sålunda, att en byrå upprättats för en var av världsdelarna. Otvivelaktigt har därmed vunnits en synnerligen enkel och översiktlig indelningsgrund.

Vid övervägande av hithörande frågor, har jag emellertid funnit, att en sådan indelningsgrund icke lämpligen bör vinna tillämpning inom en blivande politisk och handelspolitisk avdelning i det svenska utrikesdepartementet. Arten och omfattningen av våra förbindelser med vissa världsdelar (exempelvis Australien och Afrika) kunna icke motivera upprättandet av särskilda byråer för därifrån härflytande ärenden.

De sakkunnige hava för sin del stannat vid att föreslå, att å den politiska och handelspolitiska avdelningen skulle upprättas trenne byråer.

Fördelningen av arbetet mellan dessa byråer på ett konsekvent och andamålsenligt sätt erbjuder, såsom de sakkunniges ovan återgivna framställning giver vid handen, vissa vanskligheter. Onekligen skulle fördelningen låta sig lättare genomföra, därest antalet byråer något ökades. I sådant avseende låge nära till hands att inrätta en särskild byrå för de skandinaviska och en för de slaviska staterna. Ehuruval en sådan utvidgning i och för sig synes mig synnerligen önskvärd, anser jag mig emellertid för närvarande ej böra förorda upprättandet av ett större antal byråer än det av sakkunnige föreslagna. De med förslaget avsedda syften synas därmed kunna i väsentlig mån tillgodoses. Det torde kunna förväntas, att tre byråer under nuvarande förhållanden skola visa sig tillräckliga för att behärska de föreliggande uppgifterna. Jag vill emellertid redan i detta sammanhang framhålla, att utvecklingen av våra ekonomiska förbindelser i framtiden kan göra det nödvändigt att öka antalet byråer. Det innebär en avsevärd fördel hos de sakkunniges förslag, att en sådan utbyggnad fullt organiskt kan vidtagas. Jag finner synnerligen välbetänkt, att det lägges i ministerns för utrikesärendena hand att, i den mån erfarenheterna därtill föranleda, vidtaga de förändringar i byråernas verksamhetsområden, som må finnas påkallade.

Handläggningen av pressärenden. Sakkunnige.

Vad därefter angår frågan om handläggningen inom departementet av de synnerligen talrika pressärendena, hava de sakkunnige betonat, att det är av väsentlig vikt, att de olika byråerna å den politiska och handelspolitiska avdelningen hålla sig underrättade om de pressuttalanden och diskussioner i kommersiella och politiska frågor, som äga rum i respektive främmande länder. Endast härigenom kunna byråerna förvärva den kännedom om det politiska och ekonomiska läget, som är erforderlig för deras verksamhet.

I det förslag till instruktion för utrikesdepartementet, som av de sakkunnige utarbetats, har också särskilt stadgats, att cheferna för de politiska och handelspolitiska byråerna skola tillse, att uttalanden i utländska tidningar m. fl. publikationer uppmärksammas, i den mån de beröra frågor, som falla inom byråernas verksamhetsområden.

De sakkunnige framhålla emellertid, att härutöver inom departementet behöves en sammanhållande enhet för de många olikartade pressangelägenheter, varmed ett utrikesdepartement har att skaffa. I sådant syfte föreslas, att den nuvarande pressavdelningen — med betydligt förstärkt personal — förlägges såsom en särskild byrå å den politiska och handelspolitiska avdelningen.

Rörande de uppgifter, som böra tillkomma pressbyrån, anföra de sakkunnige bland annat:

»Det är självfallet, att chefen för pressbyrån i många fall blir den naturlige förmedlaren av utrikesledningens förbindelser med representationen i utlandet liksom med den ledande utländska pressen, när det gäller att tillse, att Sveriges intressen ej tillbakasättas och förhindra att oriktiga framställningar komma i omlopp till skada för vårt land.

Denna byrå skulle i likhet med den nuvarande pressavdelningen utgöra departementets vanliga förbindelseled med pressen. Dit finge pressens män hänvända sig med förfrågningar, och genom dess förmedling skulle utrikesledningen utsända de kommuniqueer och meddelanden till pressen, som befundes påkallade. Till denna byrå hade ock såväl ämbetsverken som allmänheten att i första hand vända sig med begäran om upplysningar.

Men därutöver skulle det tillkomma byrån att med det materiel, som dels byrån själv insamlar dels erhåller från de olika geografiska byråerna, utarbета översikter över den dagliga politiska pressdiskussionen, liksom också vid förefallande behov sammanfattande framställningar rörande vissa speciella frågor. Dessa översiktliga framställningar skulle ställas till förfogande ej blott för utrikesledningen utan även för den diplomatiska och konsulära representationen i utlandet.»

Den ökade betydelse, som den allmänna opinionen allt mera fått, har — såsom de sakkunnige även framhållit — medfört, att pressen såsom meningsbildande faktor i utrikespolitiska frågor blivit allt viktigare. I den mån de nuvarande formerna för förbindelserna mellan staterna ersättas med öppnare och mera tidsenliga, torde detta pressens inflytande komma att än ytterligare stegas. Det synes mig under sådana förhållanden vara en fråga av synnerlig vikt att inom utrikesdepartementet skapa organ, som äro i stånd att upprätthålla den nödiga och intima kontakten med såväl den inländska som den utländska pressen.

Sedan år 1909 har inom utrikesdepartementet funnits en särskild pressavdelning. Den arbetsbörda, som åvilat avdelningen, har, synnerligast under krigsåren, varit mycket avsevärd. Därest en ny organisation av departementet i enlighet med sakkunniges förslag genomföres, skulle i det avseendet en viss lättnad i arbetsbördan inträda, att de s. k. geografiska byråerna skulle äga att uppmärksamma den utländska pressen i de länder, som falla inom deras respektive arbetsområden. Emellertid bortfaller därmed icke skyldigheten för det centrala pressorganet inom departementet att ägna utlandspressen uppmärksamhet. I dess uppgifter skall ock ingå att vid behov sammanfatta och bearbeta det material, som av de olika byråerna ställas till dess förfogande.

Härutöver hava de sakkunnige, såsom av det föregående framgår,

Departementschefen.

angivit åtskilliga andra uppgifter för detta organ. Jag vill emellertid i detta sammanhang betona, att skyldighet bör åläggas den tjänsteman, som bär det omedelbara ansvaret för pressärendenas behandling inom departementet, att självmant taga initiativ i syfte att de av utrikesledningen omfattade synpunkter måtte komma till sin rätt vid diskussionerna i utrikespolitiska frågor.

De sakkunnige hava föreslagit, att en pressbyrå upprättas inom den politiska och handelspolitiska avdelningen. Jag anser mig böra biträda detta förslag. Därigenom garanteras och underlättas det behövlige samarbetet mellan pressbyrån och de övriga byråerna å den politiska och handelspolitiska avdelningen.

*Speciella
handels-
avdelningen.
Sakkunnige.*

Då de sakkunnige föreslagit, att en närmare förbindelse skulle äga rum vid handläggning inom departementet av kommersiella ärenden och politiska ärenden hava de emellertid samtidigt framhållit, att vissa av de kommersiella ärendena icke äro av natur att med fördel kunna behandlas i samband med de politiska ärendena. Sadana frågor äro enligt sakkunniges mening framförallt de, som beröra avsättningsmöjligheterna för svenska alster i utlandet ävensom i viss mån importen av främmande alster till Sverige. I det av sakkunnige utarbetade förslag till instruktion för utrikesdepartementet karakteriseras dessa ärenden sasom varande av handelsteknisk natur. De angivas innefatta departementets förbindelser med enskilda köpmän, industriidkare och institutioner i vad de angå handel, industri, sjöfart, jordbruk och dess binäringar, jakt och fiske, försåvitt dessa frågor icke äro av traktatspolitisk innebörd, ävensom införskaffande av utredningar från utlandet i hithörande ämnen. De sakkunnige hava funnit, att handelsattachéernas verksamhet i så väsentlig omfattning skulle beröra här angivna frågor, att den omedelbara ledningen av deras arbete bör tillkomma samma tjänstemän inom departementet, som handhava berörda ärenden.

Angående här föreliggande spörsmål uttala sig sakkunnige som följer:

»Efter förslag av 1906 års diplomat- och konsulatkommitté utsändes ett antal handelsattachéer med huvudsaklig uppgift att vid sidan av konsulaten befrämja den svenska exporten. Det har visat sig, att handelsattachéernas verksamhet liksom även konsulatens uppgifter, i den mån de falla inom här ifrågavarande område, för att bliva mera fruktbarande måste i högre grad än som under hittillsvarande förhållanden visat sig möjligt, åtnjuta stöd och ledning från centralorganisationens sida. På grund av de särskilda förhållanden, som för det närvarande råda, hava kommitterade ansett sig böra föreslå en väsentlig ök-

ning av handelsattachéernas antal. Desto nödvändigare blir det då, att den ledning av deras verksamhet, som utövas från hemlandet, blir effektiv. Härvid kräves, att ledningen står i den mest intima beröring med representanterna för vårt näringsliv, liksom att den besitter ingående kunskap om den svenska handels och industriens förhållanden och möjligheter.

Sådana djupgående insikter kunna icke förutsättas hos tjänstemännen å de geografiska byråerna, hos vilka kännedom främst kan och bör fordras i vad angår förhållandena i de främmande länderna.

Det skulle visserligen ur principiell synpunkt icke möta något hinder att å en var av de ifrågavarande byråerna, anställa tjänstemän med speciell uppgift att handlägga här omhandlade frågor och med den särskilda praktiska utbildning, som härför måste förutsättas. En sådan organisation skulle emellertid enligt kommitterades mening bliva allt för vidlyftig och dyrbar, utan att de fördelar, som därmed skulle vinnas, kunde sägas motsvara kostnaderna.

Den utväg, som erbjuder sig, synes vara att inom utrikesdepartementet på ett ställe sammanföra handläggningen av här berörda uppgifter. Den verksamhet i det svenska näringslivets tjänst, varom här är fråga, har redan tagit en mycket avsevärd omfattning och kommer säkerligen att i framtiden ytterligare utvecklas. Det erbjuder givetvis för de firmor och företag, som begagna sig därav, en avsevärd fördel att ständigt hava att göra med samma personal inom departementet.

I detta sammanhang bör emellertid framhållas, att så snart ett ärende antager den karaktär, att det kan sägas bli av betydelse för Sveriges förhållande till visst land, att det uppväcker frågor angående tolkningen och tillämpningen av traktater, att det ådagalägger behovet av ingåendet eller ändring av internationella överenskommelser, detsamma skall handläggas av den politiska och handelspolitiska avdelningen.»

Rörande de former, under vilka de ärenden, som sålunda angivits, böra handläggas, yttra de sakkunnige därefter:

»Kommitterade hava visserligen funnit, att här ifrågavarande ärenden närmast borde uppdragas åt en inom den politiska och handelspolitiska avdelningen förlagd särskild byrå. Men en sådan anordning torde under den nuvarande övergångsperioden erbjuda vissa olägenheter, vilka icke böra förbises.

Innan handelsdepartementet kommit i verksamhet, och i samband därmed en omläggning av reglerna för de kommersiella ärendenas behandling inom statsförvaltningen ägt rum, får utrikesdepartementet fortfarande omhänderhava åtskilliga ärenden, som längre fram torde komma att uppdra-

gas åt andra statsmyndigheter. Dessutom lärer såsom ovan erinrats ledningen av handelsattachéernas verksamhet särskilt under tiden närmast efter den nya organisationens ikraftträdande komma att erfordra ett avsevärt arbete, därest de med utvidgningen av handelsattachéinstitutionen avsedda syften skola vinnas.

Med hänsyn till dessa omständigheter och med fäst avseende vid den starka konkurrens från affärslivets sida, som kommer att förmärkas, när det gäller att för departementet förvärva lämplig person att omhändervärdet ledningen av arbetet med här ifrågavarande ärenden, vilja kommitterade föreslå, att tills vidare, i stället för en byrå för de speciella handelsärendena under politiska och handelspolitiska avdelningen, *en speciell handelsavdelning* inrättas vid sidan av departementets övriga avdelningar.

Då den här föreslagna anordningen icke är avsedd att fastställas såsom definitiv, torde chefsbefattningen för ifrågavarande avdelning, ävensom en för avdelningen beräknad byråsekreterare böra uppföras å extra stat.

Däremot synes en andre legationssekreterare eller vice konsul samt en kanslist, vilka även skola tjänstgöra å avdelningen, under alla förhållanden erfordras och avlöningsförmåner för dem böra därför redan nu upptagas å ordinarie stat.»

Kommerskollegium.

Kommerskollegium har emellertid i sitt underdåniga yttrande givit uttryck åt en från de sakkunniges uppfattning skild mening:

»Vad den tilltänkta organisationen av utrikesdepartementet angår, anser kollegium, att kommitterade tvivelsutan haft fog för sitt förslag, att handläggningen av de handelspolitiska ärendena ställas i närmare förbindelse med övriga politiska frågor behandling inom departementet. Nu nämnda handelsärenden äro de utan jämförelse viktigaste bland de handelsärenden, som utrikesdepartementet skulle hava att handlägga. De uppgifter, som återstå för den föreslagna speciella handelsavdelningen, synas då icke vara av beskaffenhet att motivera upprättandet av en särskild avdelning inom departementet för deras handhavande, utan torde en byrå, inordnad i den politiska och handelspolitiska avdelningen vara fullt tillräcklig för ändamålet. Genom en sådan anordning skulle också hos sistnämnda avdelning samlas alla handelsärenden och den nödiga enhetligheten i dessa ärendens behandling inom departementet bliva säkerställd.»

Departementschefen.

Såsom av det anförda framgår, hava de sakkunnige funnit, att vissa grupper av handelsärenden vore av natur att lämpligen böra undantagas från handläggning å de geografiska byråerna och inom departementet,

oavsett länder, sammanföras till behandling å ett ställe. Mot riktigheten av denna uppfattning har kommerskollegium ej framställt någon anmärkning.

Däremot råda delade meningar, huruvida dessa ärenden äro av den vikt och betydelse, att för deras behandling påfordras inrättandet av en särskild avdelning, eller om de kunna överlämnas åt en byrå inom politiska och handelspolitiska avdelningen. Medan de sakkunnige föreslagit upprättandet tillsvidare av en särskild handelsavdelning, har kommerskollegium förordat den senare utvägen.

Till stöd för sitt förslag hava sakkunnige anfört, att, innan handelsdepartementet kommit i verksamhet, åtskilliga uppgifter få omhänderhavas av utrikesdepartementet, vilka sedermera torde komma att övertagas av andra myndigheter. Dessutom kräver organiserandet och utnyttjandet av den vidgade handelsattachéinstitutionen ett betydande arbete från den centrala utrikesförvaltningens sida. De sakkunnige framhålla också, att det vore önskvärt, att departementet kunde erbjuda den tjänsteman, vilken närmast skulle hava ansvaret för dessa ärendens handläggning, ställning och avlöningsförmåner såsom avdelningschef. Därigenom skulle utsikterna att förvärva lämplig person med praktiska erfarenheter inom handelsvärlden i väsentlig mån ökas.

Kommerskollegium motiverar sin ståndpunkt dels med en hänvisning till ärendenas art och dels ur synpunkten av enhetlighetens krav.

Innan jag anger min uppfattning av här föreliggande spörsmål, vill jag erinra därom, att de närmaste åren bliva av synnerlig vikt för hela vår utrikeshandels framtid. Såsom de sakkunnige betonat, innebära de uppgifter, som härvid åligga utrikesdepartementet, dels åvägabringandet av nya handelsöverenskommelser, dels förmedlandet och anskaffandet av sådana upplysningar, vilka kunna vara ägnade att befrämja handelsutbytet mellan Sverige och främmande länder. För fullföljandet av dessa uppgifter erfordras inom departementet på olika sätt utrustade organ. De sakkunnige hava också föreslagit, att de traktatspolitiska ärendena skola överlämnas till de tre geografiska byråerna, medan de handelstekniska frågorna skola behandlas skilda från dessa, av tjänstemän med speciell insikt om det svenska näringslivet och dess krav.

Under sådana förhållanden kan jag icke finna, att det ur organisatorisk synpunkt är oriktigt, därest dessa senare uppgifter förläggas till en särskild avdelning inom departementet. Den arbetsbörda, som kommer att åvila en speciell handelsavdelning, blir också enligt mitt förmenande synnerligen betydande. Ty det är uppenbart, att framgången av våra strävanden att vidga och stärka handelsförbindelserna med utlandet ytterst kom-

mer att bero på de enskilda svenska företagens energi och påpasslighet. Gamla förbindelser mellan svenska och utländska firmor hava under omständigheternas tryck avbrutits, och förut tillgängliga marknader hava undandragits svensk affärsverksamhet. Möjlighet att skapa nya har i andra fall öppnats.

Från de svenska statsmakternas sida måste emellertid erforderligt stöd givas de enskilde i detta arbete. I sådant syfte kommer att föreslås betydande utvidgningar av vår representation i utlandet, särskilt inrättandet av nya konsulat samt en avsevärd förstärkning av handelsattachéinstitutionen.

Det är emellertid tydligt, att, därest denna utvidgning av den yttre representationen skall komma till avsedd nytta, inom departementet måste skapas fullt kompetenta organ att leda och övervaka arbetet. Denna omedelbara ledning torde varken böra eller kunna utövas från ett blivande handel-departements sida utan bör tillkomma utrikesdepartementets speciella handelsavdelning.

När kommerskollegium finner, att arten av de uppgifter, som enligt kommitterades förslag skulle uppdragas åt den speciella handelsavdelningen, icke motiverar upprättandet av en särskild avdelning, synes mig kommerskollegium icke hava fullt uppskattat omfånget och vikten av de nya uppgifter, som förhållandena komma att medföra. Den besparing å 2,000 kronor, vilken vinnes, därest i stället för en avdelningschefsbefattning i staten upptages avlöning för en chef för byrå, synes mig icke så väsentlig, att den uppväger de olägenheter, som därmed äro förbundna.

Jag anser mig därför böra biträda sakkunniges förslag om inrättandet av en speciell handelsavdelning med i huvudsak de uppgifter, som de sakkunnige angivit.

Av vissa skäl hava de sakkunnige föreslagit, att denna avdelning uppföres å extra stat.

Jag kan helt ansluta mig till de sakkunniges uppfattning, att de uppgifter, som under övergångstiden, innan handelsdepartementet kommit i funktion och innan handelsattachéinstitutionen hunnit att nyorganiseras och nyrekryteras, komma att bliva särskilt maktpåliggande, men jag finner sannolikt, att det skall visa sig lämpligt att även för framtiden bibehålla en särskild handelsavdelning. Även sedan ett handelsdepartement trätt i verksamhet, göres det inom utrikesdepartementet behov av en tjänsteman i auktorativ ställning med speciell uppgift att leda den kommersiella informationsverksamheten i utlandet och upprätthålla förbindelsen med den svenska affärs- och industrivärlden. Ledningen av handelsattachéernas liksom konsulatens verksamhet, i den mån denna avser att befrämja den enskilda handelsverksamheten, torde även för framtiden erbjuda så omfattande

uppgifter att de till fullo motivera upprättandet av en särskild handelsavdelning.

Ehuru jag sålunda finner, att starka skäl tala för att den ifrågasatta handelsavdelningen redan nu uppföres på ordinarie stat, anser jag mig emellertid med hänsyn till svårigheterna att för närvarande fullt överblicka lithörande förhållanden böra biträda sakkunniges förslag, att anslagen till befattningen såsom chef för handelsavdelningen liksom för den avdelningen tilldelade byråsekreteraren skola tills vidare uppföras å extra stat.

Såsom framgått av den allmänna översikt av sakkunnigas betänkande, som av mig i det föregående lämnats, hava de sakkunniga för handläggningen av rättsärenden föreslagit en annan anordning än för behandlingen av de politiska och handelspolitiska frågorna. De förelå bibehållandet av en särskild rättsavdelning, inom vilken de geografiska principerna ej skulle komma till användning.

Rättsavdelningen.
Sakkunniga

Angående sitt förslag på denna punkt uttala sig de sakkunniga som följer:

»Å denna avdelning skulle handläggas ärenden rörande medborgarrätt, in- och utvandring, personrättsliga förhållanden, rättsfrågor föranledda av social och ekonomisk lagstiftning, säkerheten till sjöss, förlisningar och sammanstötningar av fartyg jämte därav framkallade ersättningskrav, efterspaning av brottslingar i utlandet, utlämnande av förbrytare, åtal för utomlands begångna brott, brott ombord på svenska fartyg i utlandet, sjukvård åt utlänningar, hemsändande av fattiga, utvisning, rättshjälp och handräckning i civil- och brottmål, fängvård- och polisärenden, civil-, process-, straff- och sjölagstiftning, industriell, litterär och artistisk äganderätt, medicinal- och veterinär-lagstiftning. Härjämte skulle å denna avdelning handläggas mål rörande arv, pensioner, understöd åt sjöfolk och nödlidande svenska undersåtar samt begravning av sjöfolk i utlandet, svenska sjömäns å utrikes ort timade frånfälle samt frågor i samband sjöförklarings upptagande i utlandet, sjömäns penningförsändelser från utrikes ort, indrivning av fordringar hos rederier och enskilda. Överhuvud taget skulle till avdelningen höra ärenden, för vilka det juridiska momentet är avgörande. Frågor om avtal och överenskommelser i sådana ämnen, som ovan angivits, liksom de spörsmål, vilka uppstå vid överenskommelsernas tillämpning, böra även omhänderhavas å avdelningen.

På grund av det synnerligen stora antal ärenden, som skulle falla inom ifrågavarande avdelnings verksamhetsområde, är en fördelning av arbetet nödvändig. Det synes då lämpligast att sammanföra arvs- och ersättnings-

ärendena jämte med dessa omedelbart sammanhörande frågor till en byrå, *byrån för arvs- och ersättningsärenden*, och alla övriga ärenden till den *juridiska byrån*.

Den förra gruppen av ärenden sammanhålles av ett däri ingående starkt ekonomiskt moment. Redan under nuvarande förhållanden hava dessa ärenden befunnits vara av sådan speciell karaktär, att en särskild handläggning förbehållits dem: arvsärenden skötas på eget ansvar av en förste sekreterare och ersättningsärenden av extra avdelningschefen å rättsavdelningen. Det har emellertid visat sig erbjuda avsevärda svårigheter för denne senare att medhinna ersättningsfrågornas behandling. Förslag hava framställts syftande att överföra dem till kommerskollegium, där de före 1906 års reform handlades. Kommitterade finna emellertid icke skäl att biträda detta förslag. Utrikesdepartementet bör fortfarande omhändervarda värden av ifrågakvarande ärenden, varigenom tillfälle erbjuder sig att mera direkt övervaka konsulatens handläggning av desamma, och kontrollera den reda och omsorg, med vilka konsulaten sköta sina åligganden.

För att giva ett begrepp om omfattningen av den verksamhet, som skulle tillkomma byrån för arvs- och ersättningsärenden, förtjänar anföras, att antalet nyupplagda nummer i kungl. utrikesdepartementets diariéer i ersättningsmål utgjorde för åren 1914, 1915, 1916 och 1917 respektive 777, 694, 632 och 709 samt att, för tiden januari—november 1918 antalet överstiger 1,000. Under sagda år hava utbetalts respektive 44,000, 42,000, 83,000 och 131,000 kronor samt inbetalts respektive 7,000, 9,000, 9,000 och 21,000 kronor. För tiden januari—november 1918 ställa sig motsvarande siffror 210,000 och 75,000 kronor.

Från den nuvarande arvsavdelningen avgingo åren 1915, 1916 och 1917 respektive 3 191, 3,376 och 4,175 skrivelser. För år 1918 är motsvarande siffra 5,909.

Storleken av de penningbelopp — till sin ojämförligast största del härrörande från Nordamerikas förenta stater — som förmedlats genom arvsavdelningen, framgår av omstående översikt.

Arvsmedel åren 1915—1918.

	<i>Inbetalda.</i>	<i>Utbetalda.</i>
År 1915	kr. 676,701 ³⁵	kr. 669,014 ⁴³
» 1916	» 745,923 ⁰⁹	» 732,127 ²¹
» 1917	» 1,423,306 ¹¹	» 1,435,293 ⁴⁴
» 1918	» 1,523,619 ⁶⁸	» 1,400,032 ⁷¹

Vad den juridiska byrån angår, skulle även den bli synnerligen arbetstyngd. Det må i sådant avseende endast erinras om, att här skulle

handläggas hela mångfalden frågor angående medborgarskap, den internationella privaträtten, giftermål etc.»

Under krigsåren har rättsavdelningen förutom skötseln av de löpande rättsärendena fått omhändertaga en betydande del uppgifter av politisk art. Därest, såsom nu föreslås, en särskild politisk och handelspolitisk avdelning inrättas, får rättsavdelningen tillfälle att helt ägna sig åt sin egentliga uppgift. *Departementschefen.*

Rörande omfattningen av rättsavdelningens aligganden kan jag i det väsentliga ansluta mig till de sakkunniges förslag. Jag anser mig emellertid i detta sammanhang böra erinra om att vid 1906 års reform av utrikesdepartementet davarande ministern för utrikes ärendena i sitt yttrande till statsrådsprotokollet angav vissa uppgifter för chefen för rättsavdelningen, vilka synas mig även hädanefter böra tillkomma denne. Ministern framhöll salunda, att chefen för rättsavdelningen ej blott skulle besörja de löpande ärendena utan även i fall av behov erhålla uppdrag att bereda och inför högsta domstolen föredraga lagstiftningsfrågor inom den internationella rättens område. Därigenom skulle bland annat vinnas, att på detta område av rättsvetenskapen, varest mer än vanligt svårlösta problem mötte, kunde påräknas en fullt erfaren och hemmastadd person. Lämpligen kunde även åt chefen för rättsavdelningen uppdragas att representera Sverige vid de internationella konferenser, där dylika spörsmål behandlades.

Därest, såsom ifrågasatts, ett närmare samarbete vid förarbetena inom de olika departementen av lagstiftningsåtgärder kommer att organiseras, blir det självfallet chefen för rättsavdelningen, som för utrikesdepartementets räkning häri skall deltaga.

Till frågan om rättsavdelningens förhållande till den föreslagne speciellt sakkunnige i folkrätt, skall jag här nedan återkomma.

Mot den av de sakkunnige angivna byråindelningen å avdelningen har jag ingen anmärkning att framställa.

Såsom jag nyss nämnde, hava de sakkunnige framställt förslag att vid utrikesdepartementet knyta en framstående rättslärde såsom speciellt sakkunnig i folkrätt. I betänkandet yttras härom följande: *Speciellt sakkunnig i folkrätt. Sakkunnige.*

»Om det är riktigt, att de ekonomiska frågor, som uppstå efter kriget, bliva av natur att i hög grad fordra utrikesdepartementets uppmärksamhet och arbete, gäller emellertid detta i icke mindre grad de internationellt rättsliga spörsmålen.

Vårt land måste stå väl rustat att verksamt deltaga i arbetet på den internationella rättens återuppbyggnad och befastande.

Det skulle enligt kommitterades mening utgöra ett fel i departementets organisation, därest icke särskilda möjligheter bereddes departementet att deltaga i detta arbete. Ett vidsträckt och betydelsefullt verksamhetsfält erbjuda särskilt uppställandet och sanktionerandet av sådana regler, som skola garantera en fredlig utjämning av tvister staterna emellan. Vid sidan härav torde utrikesdepartementet böra beredas tillfälle att för folkrättsliga utredningar av principiell innebörd förfoga över särskilt kvalificerad person.

För att tillförsäkra utrikesdepartementet den yppersta sakkunskap i folkrättsliga ting, som står att erhålla, torde vara lämpligt att utrikesledningen beredes möjlighet att vid departementet såsom *speciellt sakkunnig* i folkrätt fästa en rättslär, känd såsom synnerligen väl förfaren i här angivna ämnen. Kommitterade föreslå, att i sådant syfte ett arvode uppföres å kr. 8,000.»

Departementetschefen.

Skyldighet att följa den internationella rättens utveckling måste inom departementet i första hand åligga rättsavdelningen. Med hänsyn till mängden av löpande göromål, som kommer att upptaga rättsavdelningens tid, kan emellertid från dess chefs sida icke på alla områden av den internationella rätten förutsättas ett studium av önskvärd omfattning. Det är självfallet, att rättsavdelningens uppmärksamhet i första hand kommer att inriktas på de problem av internationellt-rättslig natur, som falla inom dess dagliga verksamhetsfär, frågor, som beröra den internationella privaträtten, den internationella straff-, process- och sjölagstiftningen etc. Det synes mig därför vara välbetänkt, att en utväg beredes att komplettera och förstärka den folkrättsliga kompetensen inom departementet. De sakkunnige hava föreslagit, att detta skall ske genom att vid departementet fästa någon framstående rättslär, som icke skulle tillhöra departementets fasta personal men vara skyldig att vid förefallande behov verkställa utredningar av större principiell räckvidd.

Jag vill ej förneka, att denna metod att förskaffa departementet erforderlig sakkunskap inom ifrågavarande område *kan* vara användbar, och det ligger nära till hands att framhålla, att utrikesdepartementet begagnat sig av just denna metod under de senare krigsåren. Den förutsätter emellertid, att en fullt kvalificerad och lämplig person städse skall vara tillgänglig och benägen att åtaga sig ett dylikt vid sidan av hans huvudsakliga verksamhet liggande uppdrag, och jag fruktar, att man ej alltid kan påräkna, att så skall bliva förhållandet. Det är visserligen möjligt,

att det för att åt departementet trygga erforderlig sakkunskap på den rena folkrättens område kan komma att visa sig oundgängligt att anställa en person, som uteslutande ägnar sig åt departementets tjänst, och det kan för övrigt jämval inträffa, att arbetskvantiteten nödvändiggör detta, allra helst om man tänker sig att ifrågavarande rättslärde skall, såsom det synes vara lämpligt, representera Sverige vid folkrättsliga konferenser och kongresser. Utgår man härtill från den förutsättningen, att det icke endast gäller att följa den internationella rättens utveckling utan även att, i den mån det kan vara möjligt främja densamma och vaksamt tillgodogöra Sverige de rön, som på detta vidsträckt område yppa sig, torde den av de sakkunnige föreslagna anordningen sannolikt icke komma att i längden visa sig vara till fyllest, liksom det av dem föreslagna beloppet 8,000 kronor torde vara väl knappt tillmätt. Då emellertid anledning finnes antaga, att för närvarande det av kommitterade framställda förslaget med fördel kan användas och då det kan vara fördelaktigt att i denna organisatoriska fråga först avvakta någon tids erfarenhet, vill jag ansluta mig till de sakkunniges, under framhållande, att en annan situation kan komma att kräva andra utvägars anlitande.

De sakkunnige föreslå vidare upprättandet av en personal- och administrativ avdelning inom departementet och anföra till stöd härför:

»Enligt kommitterades mening skulle slutligen en tredje grupp av ärenden sammanföras till gemensam handläggning å en avdelning, utan att därvid en fördelning efter den geografiska principen synes påkallad. Dessa ärenden äro dels sådana, som angå den under utrikesdepartementet hörande personalen och förvaltningen av departementets penningemedel, dels sådana, som angå personalen vid härvarande främmande beskickningar och konsulat och slutligen frågor angående pass, svenskars studieresor i utlandet m. m.

Av personalärendena handläggas för närvarande de, som röra departementet och den diplomatiska personalen i utlandet å personalavdelningen, de, som angå konsulaten å handelsavdelningen. Denna anordning, som redan under nuvarande förhållanden visat sig behäftad med avsevärda olägenheter, synes icke böra bibehållas, särskilt om ett sammanförande av den diplomatiska och konsulära karriären i enlighet med kommitterades förslag genomfördes. Samtliga personalärenden böra behandlas å en byrå inom personal- och administrativa avdelningen, lämpligen kallad *personal- och räkenskapsbyrå*.

I detta sammanhang må emellertid framhållas, att om å ena sidan personalfrågorna kräva enhetlighet i handläggningen, det givetvis å andra sidan är nödvändigt, att vid deras avgörande nödig kontakt upprätthålles

*Personal-
och admini-
strativa av-
delningen.
Sakkunnige.*

särskilt med den eller de avdelningar inom departementet, vilka tjänstemännens verksamhet närmast berör. Kommitterade hava också i sitt förslag till instruktion för utrikesdepartementet meddelat särskilda föreskrifter, huru ett sadant samarbete skall komma till stånd.

Till handläggning å samma byrå som personalärendena hava hänförs jämväl frågor om avlöningar, resekostnader etc. och över huvudtaget alla sådana ärenden, som sammanhöra med förvaltningen och redovisningen av de å riksstatens tredje huvudtitel anvisade medel. Till stöd för en sådan anordning kunna åberopas viktiga praktiska skäl. De ekonomiska frågor, som här avses, komma i betydande utsträckning till avgörande i samband med utnämningar och förflyttningar av utrikesrepresentationens personal, och det skulle ur arbetssynpunkt erbjuda avgjorda olägenheter, därest handläggningen av dessa ärenden skulle äga rum å en annan byrå än den, som handhar personalfrågorna.

Å en annan byrå å avdelningen sammanföras de frågor, som angå personalen vid främmande beskickningar och konsulat, utländska statschefer, ärenden rörande audienser, ceremoniel, utmärkelsetecken och belöningar, utverkande av förmåner för svenskar, som önska företaga studieresor i utlandet, passärenden och viseringar, kurirpost, biträde åt svenska myndigheter vid indrivande av utskylder och böter från i utlandet boende m. m. Ehuru dessa ärenden till sin natur äro synnerligen skiftande, hava de, då en uppdelning av dem på departementets olika byråer ej synes genomförbar, av praktiska hänsyn sammanförts till en byrå.»

Departementschefen. På de av sakkunnige anförda skäl tillstyrker jag inrättandet av en särskild personal- och administrativ avdelning med föreslagen byråindelning.

*Arkivet.
Sakkunniga.* De sakkunnige övergå härefter till frågan om organisationen av departementets arkiv och yttra därvid följande:

»Den övervägande delen av de uppgifter, som för närvarande omhändervhas i departementets *arkiv*, torde även för framtiden böra bibehållas därstädes. Det gäller här mottagandet, registreringen, klassificeringen och fördelningen av inkommande post, förvaringen av koncepten till den utgående posten m. fl. dylika åligganden.

Det läte sig visserligen tänka att även här genomföra en fördelning, så att en var av departementets avdelningar finge sitt särskilda arkiv, men den splittring och den brist på överskådlighet, som därav skulle bliva en följd, synes ej uppvägas av de med en sådan anordning förbundna fördelar. Kommitterade hava tänkt sig att *inom* det centrala arkiv, som enligt deras förmenande bör bibehållas, skulle i arkivteknisk väg genom-

föras sådana anordningar, att därigenom uppnåddes de väsentliga fördelar, en uppdelning av arkivet i separata avdelningar innebure — — — —.

Bland till utrikesdepartementet inkommande och därifrån avgående telegram är ett betydande antal avfattat i chiffer. Chiffertelegrammen måste i samband med handläggningen uppsättas eller lösas, ett arbete, som alljämt bör åligga arkivet. De anordningar, som hittills i detta avseende tillämpats, äro icke av beskaffenhet att böra bibehållas. Kommitterade föresla att ett särskilt *chiffreeringskansli* med fast, uteslutande med chiffreeringsarbetet sysselsatt personal upprättas. Å detta kansli skulle allt inom departementet förekommande arbete avseende chiffreering utföras.

Under arkivets vård synes även departementets *bibliotek* böra ställas.

Departementets bibliotek befinner sig, oaktat åtgärder på sista tiden vidtagits för att modernisera detsamma, i ett allt utom tillfredsställande skick, ofullständigt underhållet, som det är, samt kringspriit i departementets olika lokaler. Ett systematiskt upprättande och ordnande måste här äga rum, och nödiga medel snarast möjligt för sådant ändamål ställas till förfogande.»

Erfarenheten har givit vid handen, att det utgör en synnerligen viktig förutsättning för departementets verksamhet, att dess arkiv organiseras på ett sätt, som tillfredsställer moderna krav. De förslag, som sakkunnige i detta hänseende framställt och som innebära dels en omläggning av arkivet efter mera systematiska grunder, dels en ökning av den ordinarie personalen, dels slutligen upprättandet av ett särskilt chiffreeringskansli, finner jag ändamålsenliga och ansluter mig till desamma.

Departementetschefen.

De sakkunnige hava särskilt framhållit, att departementets bibliotek icke motsvarar de krav, som måste ställas på detsamma. De hava som sin mening uttalat, att nödiga medel snarast borde ställas till förfogande för att modernisera och nyupprätta biblioteket. Då det emellertid icke lär vara möjligt att genomföra den behöfliga moderniseringen, innan departementets lokalfråga blivit ordnad, anser jag mig för närvarande icke böra framlägga förslag om anvisande av medel till bibliotekets förbättring.

Frågan om personalbehovet inom utrikesdepartementet hava de sakkunnige ägnat en ingående prövning.

Departementets arbetskräfter.

Innan jag går att angiva min ståndpunkt till sakkunniges förslag i detta avseende, torde emellertid vara lämpligt att något närmare redogöra för de förändringar med avseende å avlöningsförhållandena för de inom utrikesrepresentationen anställda befattningshavarna, vilka av de sakkunniga föreslås.

Nytt avlöningssystem. Sakkunnige

Såsom jag redan haft tillfälle erinra, hava de sakkunnige förordat,

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 322 häft. (Nr 360.) 6

att med utgångspunkt från de inom den yttre karriären genomförda avlöningsprinciper samtliga under utrikesdepartementet hörande befattningar med undantag allenast av vissa tjänster, till vilka jag sedermera skall återkomma, indelas i sex särskilda löneklasser med de avlöningsförmåner, som framgå av här nedan meddelad översikt.

Avlöningar för vissa befattningshavare inom utrikesdepartementet samt för befattningshavare vid beskickningar och konsulat.

(Såväl å ordinarie som å extra stat uppförda befattningar äro här upptagna).

	Lön	Tjänstgöringspenningar	För i utrikesdepartementet tjänstgörande särskilt avlöningstillägg	För i utlandet tjänstgörande ortstillägg enl. gällande stat
<i>1:a klassen:</i> samtliga beskickningschefer samt kabinetssekreteraren (17 befattningar, 16 i utlandet 1 i departementet)	9,000	6,000	— *	,
<i>2:a klassen:</i> samtliga ministerresidenter och generalkonsuler i tjänst utomlands eller såsom avdelningschefer i utrikesdepartementet (16 befattningar, 12 i utlandet 4 i departementet.) . . .	6,600	3,000	2,400	,
<i>3:e klassen:</i> samtliga förste legationssekreterare och konsuler i tjänst utomlands eller såsom chefer för byråerna i departementet. (21 befattningar, 15 i utlandet 6 i departementet. Konsulaten å extra stat i Ryssland ej inräknade)	5,400	2 500	2,100	,
<i>4:e klassen:</i> samtliga andre legationssekreterare och vicekonsuler (19 befattningar, 11 i utlandet 8 i departementet)	3,600	1,600	1,800	,
<i>5:e klassen:</i> samtliga byråsekreterare (7 befattningar i departementet)	3,600	1,400	—	—
<i>6:e klassen:</i> samtliga kanslistar (19 befattningar, 4 i departementet, 15 i utlandet)	2,400	600	600	,

De sakkunnige utveckla sitt förslag i anslutning till den här lämnade översikten på följande sätt:

»Såsom av den meddelade översikten framgår, skulle lönen och tjänstgöringspenningarna sättas lika för befattningshavare av samma grad, vare sig de tjänstgöra utom landet eller i departementet. Däremot kunna givetvis icke för de olika utländska orterna särskilt bestämda ortstillägg tillerkännas befattningshavare inom departementet. I avvaktan på att kommitterade hinna utarbета det förslag till allmän löneroglering, vilket är avsett att av dem framläggas, förorda kommitterade därför, att

* Därest kabinetssekreteraren innehaft envoyés ställning tillkommer ett avlöningstillägg å kr. 3,000.

befattningshavare inom departementet erhåller ett för varje avlöningsklass angivet särskilt *avlöningsstillägg*. De såsom sådana tillägg utgående belopp hava avvägrats med tanke på, att tjänstemännen i departementet tillkommande avlöningsförmåner på det hela taget skola motsvara de för tjänstemän i samma grad i utlandet utgående.

Först härigenom skulle möjlighet beredas utrikesledningen att i praktiken genomföra det system med förflyttningar mellan den yttre och inre karriären, vilket kommitterade förorda.

Sedan en slutlig reglering av löneförhållandena ägt rum äro ifrågasvarande avlöningstillägg avsedda att försvinna. De böra därför upptagas å extra stat.

Därest utrikesdepartementets tjänstemän tillerkändes ett sådant särskilt avlöningstillägg, kunde måhända göras gällande, att deras avlöningsförmåner komme att uppgå till högre belopp än dem, som tillkomma befattningshavare i närmast jämförlig tjänsteställning inom andra departement.

Kommitterade hava redan framhållit, att full likställighet mellan de föreslagna tjänstemannagraderna inom utrikesdepartementet och befattningarna i övriga statsdepartement icke kan anses föreligga. Men även om så vore förhållandet, torde högre avlöningsförmåner inom utrikesdepartementet vara befogade. Departementets tjänstemän få vara beredda att tid efter annan underkasta sig förflyttningar. Dessa förflyttningar medföra icke blott avsevärda indirekta omkostnader, vilka icke täckas genom flyttnings- och reseersättningar, utan jämväl ökade levnadskostnader i allmänhet, då det ligger i sakens natur, att en person, som endast en jämförelsevis kortare tid vistas å en ort, icke kan på samma sätt som den mera fast boende sörja för levnadskostnadernas begränsning. De ofta inträffade förflyttningarna medföra jämväl, att departementets tjänstemän icke äro i tillfälle att utom tjänsten skaffa sig extra inkomster.

Härtill kommer ytterligare, att utrikesdepartementets tjänstemän för att bereda sig möjlighet att underhålla den personliga kontakt med härvarande representanter för utländska makter, vilken är av så stor betydelse för deras arbete, svårigen kunna undandraga sig vissa särskilda utgifter.

Att icke beakta dessa för utrikesdepartementets tjänstemän speciellt gällande förhållanden, skulle enligt kommitterades mening medföra betydande vanskligheter. Därigenom komme ett försteg att beredas de privatekonomiskt bättre ställda gent emot departementets övriga tjänstemän, något som kommitterade för sin del anse stå i strid med de grundsatser, de finna vara riktiga och genom sitt förslag avsett att befrämja.

Kommitterade vilja i detta sammanhang även uttala, att en förbättring på sätt angivits i de för utrikesdepartementets tjänstemän utgående

löneförmåner är den enda utväg, som står öppen för att i departementets tjänst bevara dugande krafter, vilka enligt vad erfarenheten givit vid handen, eljest i betydande utsträckning övergå till anställning i privat tjänst, där de på grund av sin språkliga skolning och sin erfarenhet på många av samhällslivets områden hava utsikt att betinga sig synnerligen förmånliga ekonomiska villkor. Synpunkter av liknande art hava framförts, när det gällt reglering av lönerna inom de affärsdrivande verken, och hava av statsmakterna i viss omfattning behjärtats.

Därest förslaget genomfördes, komme utnämningarna att ske till *befattning inom viss klass* med placering vare sig inom departementet eller å ort i utlandet, dock med förbehåll att befattningshavare skall vara skyldig underkasta sig förflyttning till annan tjänst inom den grad, till vilken hans befattning hör.»

Statskon-
toret.

Beträffande innebörden av den ifrågasatta avlöningsstaten för vissa befattningshavare inom utrikesdepartementet har statskontoret i sitt yttrande framhållit, vilken väsentlig höjning av lönerna nu föreslås i jämförelse med de avlöningar, som utgå till befattningshavare inom andra departement och i allmänhet inom inrikesförvaltningen. Statskontoret har emellertid förklarat, att detsamma dock icke ur denna synpunkt kunde göra någon erinran mot de föreslagna lönebeloppen, då statskontoret icke vore i tillfälle att bedöma räckvidden av de skäl kommitterade för desamma anförd.

Departement-
schefen.

Erfarenheten har otvivelaktigt givit vid handen, att det varit förbundet med avsevärda svårigheter att med hittillsvarande löneförhallanden rekrytera samt att vid utrikesrepresentationen kvarhålla dugande krafter. I den riksdagens skrivelse, som närmast föranlett tillkallandet av sakkunnige för en omorganisation av departementet m. m., har riksdagen också uttryckligen framhållit, såväl att rekryteringen och utbildningen på lämpligt sätt måste tillgodoses som även att tillbörlig hänsyn maste tagas till den högre kvalificerade arbetskraftens större fordringar med avseende a avlöning. Riksdagen erinrade vidare om att Stockholms handelskammare uti i ärendet avgivet yttrande framhållit vikten av att enskild förmögenhet icke finge, såsom för närvarande i hög grad vore fallet, spela in vid besättandet av en stor del av platserna inom ifrågavarande område.

Den utväg de sakkunnige anvisat, synes mig ägnad att befrämja de av riksdagen uttalade önskemål. Endast genom införande av principen om ett i möjligaste mån enhetligt avlöningssystem, omfattande såväl den inre som den yttre karriären, kunna vederbörande tjänstemän komma till användning i de befattningar, för vilka deras personliga egenskaper och förmåga göra dem särskilt lämpliga. Om jag salunda är beredd att helt

ansluta mig till denna princip, måste jag likvisst betona, att värdet av densamma i tillämpningen blir beroende av lönesatsernas tillräcklighet och inbördes avvägning.

Jag har redan framhållit vikten därav att departementet snarast möjligt förlänas en fastare organisation. Detta utgör den nödvändiga förutsättningen för hela utrikesrepresentationens nydaning. Till denna uppfattning hava även de sakkunnige anslutit sig vid utarbetandet av sina förslag. Ehuruval förhållandena utomlands för närvarande göra det särskilt vanskligt att inbördes avväga de lönesatser, som böra komma till användning, hava sakkunnige med hänsyn till de synpunkter, som ovan framhållits, tunnigt nödvändigt att redan nu framlägga ny lönestat för departementet.

Då det föreslagna nya avlöningssystemet innebär ökade möjligheter att vid departementet fästa och under längre tid kvarhålla sådana arbetskrafter, som förestående viktiga uppgifter kräva, tillstyrker jag införandet av detsamma och skall längre fram i samband med behandlingen av de olika tjänsterna inom departementet återkomma till de lönesatser, som i särskilda fall föreslagits.

Vad därefter departementets olika befattningshavare angår, påkallar frågan om kabinettssekreterares ställning i första rummet uppmärksamhet.

*Kabinetts-
sekreteraren
Sakkunnige*

De sakkunnige anföra härom följande:

»Kommitterade hava funnit, att det ur organisatorisk synpunkt erbjuder stora fördelar, att den omedelbara ledningen av departementets arbete vilar hos en tjänsteman, vilken å ena sidan inför ministern svarar för arbetets behöriga gång och å andra sidan gent emot departementets personal är den sammanhallande och övervakande kraften.

Men, det är givet, att, därest kabinettssekreteraren skall finna tid för dessa uppgifter, de ämbetsahgganden, som uppdragas åt honom, måste i avsevärd mån begränsas. Kabinettssekreterarens krafter böra koncentreras på väsentliga frågor, han bör endast handlägga de ärenden, som antingen ministern uppdrager åt honom, eller som han själv finner vara av den betydelse, att han personligen omhändertager desamma. Han bör endast underteckna viktigare expeditioner i den mån ministern ej själv förbehåller sig desamma samt utöva en allmän uppsikt över arbetets gång. Till följd härav måste det tillkomma honom att föreslå de ändringar i organisationen, som kunna visa sig behövliga, att fördela tjänstemännen mellan de olika avdelningarna samt att tillse att kontinuiteten uppehålls, så att de upplysningar, vilka äro av vikt för vederbörande avdelningars verksamhet, såvida ej särskilda skäl föreligga, meddelas avdelningscheferna. Kabinetts-

sekreteraren bör slutligen övervaka att beskickningar och konsulat hållas underrättade ej mindre om utrikespolitiska frågor än även rörande viktigare frågor på den inre politikens område.

Den tanken har framförts att kabinettssekreteraren borde beredas en ställning motsvarande den, vilken statssekreterarna intaga.

I sitt den 27 februari 1917 avgivna betänkande rörande statsdepartementens verksamhetsområde och arbetsbörda m. m. har nuvarande chefen för civildepartementet Schotte rörande här föreliggande fråga framhållit vissa synpunkter: »I detta departement» (utrikesdepartementet), heter det sålunda, »som har få riksdagspropositioner och andra riksdagsärenden är det en tyllig fördel, att utrikesministerns närmaste man ej alltför ofta ombytes; på denne ankommer i särskilt hög grad att bevaka och upprätthålla formerna i kommunikationen med främmande makter samt kontinuitet och tradition. Han fyller i sådant avseende uppgifter, som i de andra departementen åligga expeditionscheferna. Den anordningen torde i detta departement vara lämpligast, att jämte det kabinettssekreteraren bibehålles med samma ställning som nu, ett biträde åt honom under lämplig form anställas (en biträdande kabinettssekreterare eller dylikt.)»

Ehuru kommitterade finna de skäl, som föranlett inrättandet av särskilda statssekreterarebefattningar värda allt beaktande, anse de sig emellertid, med hänsyn till de särskilda arbetsuppgifter, som åligga utrikesdepartementet, ej kunna förorda, att en statssekreterarepost inrättas i detta departement. Särskilt i de allt talrikare inträffande fall, då ministern för utrikes ärendena ej tillhört den diplomatiska banan, är det önskvärt, att vid hans sida ställes en tjänsteman, som fullt behärskar den ämbetsmässiga rutinen. De inom ett lands utrikesrepresentation vid förbindelserna med främmande makter rådande särskilda förhållanden tala starkt för en sådan anordning.

Om kommitterade alltså äro beredda att vad angår kabinettssekreterarens ställning ansluta sig till den uppfattning, som framförts av statsrådet Schotte, anse de sig emellertid ej böra tillstyrka att en biträdande kabinettssekreterarepost inrättas inom utrikesdepartementet. En dubbling av befattningar synes ej ur organisatorisk-teknisk synpunkt vara att tillråda. Kommitterade förelå i stället att de närmast under kabinettssekreteraren lydande tjänstemännen inom departementet, avdelningscheferna, beredas en sådan ställning att vissa av kabinettssekreterarens nuvarande uppgifter kunna överflyttas på dem.

Kabinettssekreterarebefattningen har hittills varit en genomgångspost.

Till innehavare därav hava befordrats äldre legationssekreterare vid beskickningarna eller kansliråd inom departementet, vilka efter en vanligen

relativt kort tjänstgöring som kabinetssekreterare utnämnts till beskickningschefer. Kommittéerade finna de med en sådan anordning förbundna olägenheter synnerligen avsevärda. Ombytena å kabinetssekreterareposten komma därigenom lätteligen att äga rum icke när det ur allmän synpunkt är lämpligt, utan när tillfälligtvis en envoyépost blir ledig. Det är också tydligt, att ju högre kvalificerad en kabinetssekreterare är, desto svårare är det att vägra honom den befördran han eftersträvar.

De uppgifter, som enligt kommittéerades förslag tillkomma kabinetssekreteraren synas böra föranleda, att denne beredes en ställning fullt motsvarande den, som tillkommer beskickningschef i utlandet. Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att, därest kabinetssekreteraren, såsom föreslagits, erhåller en dylik ställning, möjlighet beredes, att på ett tillfredsställande sätt lösa den svårighet, som i vissa lägen kan tänkas uppkomma därigenom, att förutsättningar saknas för det nödvändiga samarbetet mellan ministern för utrikes ärendena och hans närmaste man.» — — — —

Rörande kabinetssekreterarens avlöningsförhållanden anföra de sakkunniga:

»Vad angår de olika befattningarnas fördelning i löneklasser bör enligt kommittéerades mening kabinetssekreteraren hänföras till samma klass som beskickningscheferna i utlandet. Genom de tillfälliga förbättringar i avlöningsförmånerna, som enligt senaste riksdagars beslut tilldelats kabinetssekreteraren, har avsetts att bereda honom i huvudsak samma ställning som envoyé. Då det enligt kommittéerades mening bör tillkomma kabinetssekreteraren att representera den kontinuitet, som inom utrikesförvaltningen är av särskild vikt, måste sådana löneförmåner tillerkännas honom, att för befattningen kan förvärfvas fullt kvalificerad person, vilken under ej allt för kort tid kvarstår i densamma.

I stället för kabinetssekreterarens nuvarande löneförmåner, bestående av ett arvode å 11,000 kr. samt ett honom av extra anslaget till provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter tillerkänt belopp å 1,000 kronor, bör han erhålla lön och tjänstgöringspenningar såsom envoyé, respektive 9,000 och 6,000 kronor eller tillhopa 15,000 kr.

Därest emellertid — såsom kommittéerade för sin del finna önskvärt — kabinetssekreteraren redan innehaft envoyés ställning, synes, för att löneförmånerna ej skola allt för väsentligt understiga de för beskickningschef utgående, ett särskilt avlöningstillägg å 3,000 kr. böra tillkomma. Då beskickningschef skall vara pliktig att underkasta sig förflyttning till kabinetssekreterareposten, lär billigheten kräva, att tillfälle förefinnes att i möjligaste mån halla honom ekonomiskt skadeslös.»

*Departement-
schefen.*

På de av de sakkunnige anförda skäl anser jag mig böra förorda, att kabinettssekreteraren icke såsom statssekreterarne i övriga departement tillsättes på förordnande utan fortfarande bibehålles i en ställning närmast motsvarande expeditionschefs.

Med avseende å kabinettssekreterarens avlöningsförmåner är jag jämväl beredd att ansluta mig till de sakkunniges förslag.

*Avdelnings-
cheferna.
Arkivchefen.
Sakkunnige.*

Rörande de under kabinettssekreteraren närmast stående tjänstemännen inom departementet yttra de sakkunnige följande:

»Under kabinettssekreteraren skulle, såsom chefer för en var av departementets fyra *avdelningar*, anställas avdelningschefer med ministerresidents eller generalkonsuls ställning. Såsom chef för arkivet skulle fortfarande stå ett kansliråd.

Några poster motsvarande de ifrågavarande avdelningschefsbefattningarna finnas för närvarande ej inom departementet. Men liksom kabinettssekreteraren, enligt vad ovan sagts, ansetts böra likställas med beskickningschef, så synas de tjänstemän, som närmast under honom skola leda arbetet inom departementet, böra beredas ministerresidents eller generalkonsuls ställning.

Med denna anordning vunnas ett dubbelt mål. Dels skulle i ökat mått möjlighet beredas att för de betydelsefulla uppgifter, som tillkomma avdelningscheferna inom departementet, förvärva personer med auktoritet och erfarenhet, dels skulle, därest likställighet genomfördes mellan den inre och yttre karriären, förflyttningar i man av behov kunna äga rum från tjänstgöring utomlands till departementet och tvärt om.

Det har såsom förhållandena hittills ställt sig inom departementet varit förbundet med svårigheter att i önskvärd utsträckning där anställa personer, vilka var på sitt område mäktat intaga en sammanhallande och ledande ställning.

I spetsen för den *politiska och handelspolitiska avdelningen* skulle sättas en person, som förvärvat grundliga insikter i politiska och handelspolitiska frågor, särskilt traktatsfrågor, och som vore mäktig att omedelbart leda arbetet med de många olika ärenden av angivna natur, som dagligen här förekomma. Han bör besitta mångsidig insikt om förhållandena i utlandet för att i möjligaste mån kunna följa den politiska och handelspolitiska utvecklingen i olika länder.

De fordringar, som under övergångsperioden, innan ett handelsdepartement trätt i full funktion, komma att ställas på *chefen för den speciella handelsavdelningen* göra det önskvärt, att han såväl i fråga om ämbetsställning som i avlöningshänseenden jämställs med chefen för poli-

tiska och handelspolitiska avdelningen. Till stöd härför kan ytterligare anföras vikten därav, att denne avdelningschef erhåller en auktoritativ ställning såväl gent emot den svenska handelsvärlden och dess organisationer som i förhållande till handelsattachéerna, vilkas verksamhet han är satt att leda.

Vad *chefen för rättsavdelningen* beträffar, är det tydligt, att särskilt i en tid som denna stora krav komma att ställas på hans förmåga, kunskaper och erfarenhet. Innehavaren av denna befattning måste besitta ingående kännedom om den internationella rätten liksom även innehava de övriga förutsättningar, som krävas för utredningar av de mångskiftande rättsfrågor, som i första hand komma under hans bedömande och avgörande.

Vad därefter *chefen för personal- och administrativa avdelningen* angår, förtjänar framhållas, att han skulle omhänderhava de frågor, som angå utrikesrepresentationens personal, tillhoppa uppgående till över 850 personer, varav omkring 170 avlönade. Det är kommitterades mening, att avdelningschefen skall personligen följa alla förflyttningar och förändringar inom utrikesrepresentationen och stå utrikesledningen till tjänst med upplysningar angående de olika tjänstemännens personliga förutsättningar för de skiftande uppgifter, som ställas på dem. Han skall även övervaka, att attachéernas utbildning efter det första anställandet äger rum i enlighet med givna föreskrifter, samt att de yngre tjänstemännen i möjligaste mån beredas tillfälle att förvärva de speciella insikter, som för departementet och utrikesrepresentationens planmässiga utveckling och deras egen verksamhet är önskvärd. Det ligger i sakens natur, att chefen för personal- och administrativa avdelningen skall inför utrikesledningen föredraga personalärenden och föreslå innehavare till lediga befattningar.

På ifrågavarande avdelningschefs personliga förmåga, hans genom lång tjänstgöring inom utrikesrepresentationen förvärvade personalkännedom samt på hans energi, kommer att i väsentlig mån bero, om det skall lyckas att åt utrikesrepresentationen förvärva den kvalitativt högt stående tjänstemannapersonal, som är behövlig för att departementet skall vara i stånd att fylla sina uppgifter. I detta sammanhang torde vara skäl att framhålla den särskilda uppmärksamhet, som frågan om lämpligt besättande av de olönade konsulsposterna måste kräva från avdelningschefens sida.

Härjämte skulle utarbetandet av departementets andel i statsverkspropositionen samt inseendet över förvaltningen av de å riksstatens tredje huvudtitel anvisade medel åligga honom.

Vid sidan av de fyra avdelningschefer, varom ovan talats, skall inom utrikesdepartementet finnas ännu en tjänsteman, som är omedelbart underställd kabinettssekreteraren, nämligen *arkivchefen*. Arten av denne tjän-

stemans verksamhet synes motivera, att han bibehållas i sin nuvarande ställning såsom kansliråd.

Det bör åligga arkivchefen att övervaka arkivets skötsel, vid behov verkställa historiska utredningar samt att förvara de hemliga handlingarna. En viktig uppgift tillkommer honom vid genomförandet av den tekniskt ändrade organisation av arkivet, vars grunddrag finnas angivna i den av kommitterade utarbetade särskilda arbetsordning för detsamma.»

Rörande de avlöningsförmåner, som böra tillkomma avdelningscheferna, yttra de sakkunnige:

»Tjänster motsvarande ministerresidents- och generalkonsulsbefattningarna finnas för närvarande ej inom departementet. Då kommitterade beslutat förorda att där upprätta *avdelningschefsbefattningar* samt tillerkänt innehavarna därav en ställning såsom ministerresident eller generalkonsul, har det skett i avsikt att tillfredsställa det allmänt vitsordade behovet att inom departementet skapa ett antal befattningar, vilkas innehavare kunde utan att allt för mycket betungas av de rent löpande göromålen, var och en inom sitt verksamhetsområde sammanhålla och leda arbetet.

Även med avseende å dessa befattningar är givetvis önskvärt, att möjlighet beredes att inkalla i utlandet anställda tjänstemän i ministerresidents och generalkonsuls ställning.

Kommitterade hava tänkt sig att löneförmånerna för denna klass av tjänstemän skulle upptagas sålunda: lön 6,600 kr., tjänstgöringspenningar, 3,000, för de i utlandet tjänstgörande ortstillägg enligt stat, för inom departementet anställda ett särskilt aflöningstillägg å 2,400 kronor.»

Departementetschefen.

Såsom en brist i departementets nuvarande organisation hava de sakkunnige framhållit, att centraliseringen i arbetet varit allt för strängt genomförd. För att råda bot härför hava de föreslagit inrättandet inom departementet av de nya avdelningschefsbefattningarna med ministerresidents eller generalkonsuls ställning, vilkas innehavare skulle äga att mera självständigt handhava vissa grupper av ärenden.

Då jag finner, att inrättandet av ett antal befattningar av den karaktär och med de ämbetsuppgifter, som de sakkunnige föreslagit för de nya avdelningschefsposterna, skulle vara ägnat att förläna utrikesdepartementets organisation en hög grad av fasthet och styrka, anser jag mig böra biträda detsamma.

Därest detta förslag genomföres, skulle enligt min mening möjligheterna att vid departementet mera permanent fästa dugande krafter i avsevärd mån ökas. Det är nämligen uppenbart, att om de tjänstemän, vilka på grund av duglighet och arbetsförmåga knytas vid centralför-

valtningen, därigenom skulle komma i en mindre gynnsam ställning än deras kamrater i utlandstjänst, detta självfallet i hög grad försvårar departementets rekrytering.

Medan de sakkunnige i syfte att bereda tillfälle att till departementet inkalla personer, vilka tjänstgjort såsom ministerresidenter eller generalkonsuler, föreslagit, att de nya avdelningschefsposterna skulle i avlöningshänseende likställas med sistnämnda befattningar, hava de för arkivavdelningens chef bibehållit ställning och avlönings förmåner såsom kansliråd. Då de skäl, som tala för att avdelningschefsposterna jämföras med angivna befattningar utomlands, ej gälla för arkivchefen, avsluter jag mig även på denna punkt till sakkunniges förslag.

Med avseende å arbetskrafterna å departementets olika byråer och underavdelningar anföra de sakkunnige följande:

»Vad först angår de tre geografiska byråerna på den politiska och handelspolitiska avdelningen är tydligt, att värdet av den föreslagna reformen av departementet i väsentlig mån kommer att bero på deras sätt att fullgöra sitt arbete. Å dessa byråer måste finnas arbetskrafter särskilt skolade för de olika uppgifterna. I spetsen för en var av byråerna har satts en förste legationssekreterare eller konsul såsom chef. Han bör under en icke allt för kort tid hava tjänstgjort i utlandet. Men härjämte synes å en var av ifrågavarande byråer böra fästas ytterligare en tjänsteman, vilken lämpligen bör vara andre legationssekreterare eller vicekonsul. På sådant sätt synes möjlighet öppnas att förfoga på de olika byråerna över personer, som behärska de förefallande uppgifterna. Det torde vara, lämpligt att personvalet sker sålunda, att de olika tjänstemännen komplettera varandras insikter. Det är sålunda önskvärt, att därest den ene har en mera diplomatisk utbildning, den andre väljes bland tjänstemän med vidsträcktare konsular erfarenhet o. s. v. På detta sätt lär *inom* den ram, som bildas av de olika byråerna, kravet på specialisering å olika uppgifter tillgodoses.

Det är av särskild vikt, att tjänstemännen å de politiska och handelspolitiska byråerna tid efter annan erhålla tillfälle till tjänstgöring vid beskickningar eller konsulat i de länder, vilka falla inom respektive byråers verksamhetsområden.

Även i spetsen för pressbyrån bör stå en tjänsteman med ställning motsvarande förste legationssekreterare eller konsul. Hans verksamhet kommer att erfordra alldeles särskilda kvalifikationer, framför allt en ingående kändedom om den in- och utländska pressen. Chefen för denna byrå måste förutsättas komma att stå ministern för utrikesärendena nära,

*Chefer för
och tjänste-
män å byrå-
erna m. m.
Sakkunnige.*

då han, såsom kommitterade redan haft anledning framhålla, får en särskild uppgift att fylla vid förmedlingen af utrikesledningens förbindelser med utomlandsrepresentationen ej blott i frågor av utrikespolitisk vikt, som hava beröring med pressen, utan även när det gäller att förmedla underrättelser rörande regeringens avsikter i frågor, som churu av inre politisk art, äro av intresse för utlandet. Av det ovan anförda torde framgå, att det ofta icke lärers bliva möjligt, att inom den diplomatiska eller konsulära banan finna kompetent innehavare för ifrågavarande post.

Då kommitterade anse av synnerlig vikt, att pressbyrån utrustas med tillräcklig arbetskraft för de betydligt vidgade uppgifter, som uppdragits åt byrån, hava de beslutat föreslå att å densamma skola placeras två tjänstemän, den ene med andre legationssekreterares eller vicekonsuls, den andre med byråsekreterares ställning.

För att bereda pressbyråns chef det sakkunniga biträde, varav han är i behov, torde det visa sig nödvändigt att åtminstone en utav ifrågavarande tjänstemän äger mera speciellt publicistiska erfarenheter och insikter än som i regel kunna påräknas hos utrikesdepartementets tjänstemän. Kommitterade vilja emellertid samtidigt framhålla, att det är av stor betydelse att departementets yngre tjänstemän åtminstone under någon tid beredas tillfälle att tjänstgöra å denna byrå.

För närvarande utgår av tredje huvudtitelns besparingar ett belopp å kr. 2,000 till ett å pressavdelningen anställt biträde, vilket är sysselsatt med exerpiering av den utländska pressen m. fl. dylika uppgifter. Ett motsvarande belopp bör ställas även till en blivande pressbyrås förfogande.

Vad den speciella handelsavdelningen angår, hava de sakkunnige föreslagit, att å densamma skola tjänstgöra dels en andre legationssekreterare eller vice konsul samt en kanslist, för vilka avlöningsförmåner borde utgå å ordinarie stat, dels en byråsekreterare, vars avlöning skulle uppföras extra stat.

Rörande personalen å rättsavdelningens samt personal- och administrativa avdelningens byråer yttra de sakkunnige:

»Vad därefter rättsavdelningens båda byråer angår, föreslå kommitterade en i viss mån skiljaktig organisation jämförd med den, som kommit till användning inom den politiska och handelspolitiska avdelningen.

Det med en omfattande medelsförvaltning förbundna ansvaret liksom de speciella insikter ej mindre i den svenska än även i den internationella familjerätten och sjölagstiftningen, som erfordras av den tjänsteman, som står i spetsen för byrån för arvs- och ersättningsärenden, synes väl motivera, att denna post anförtros åt en förste legationssekreterare eller konsul.

Av ordinarie förslagsanslaget »Vikariatsersättningar, extra biträden m. m.» har hittills utgått ett arvode å kr. 600 till ett juridiskt biträde, som huvudsakligen varit behjälpligt vid arbetet med ersättningsärendena. Sedan arvs- och ersättningsärenden sammanförts å en byrå, vars chef helt skall ägna sig åt skötseln av desamma, synes ej behöfligt att vidare bibehålla ett särskilt juridiskt biträde. Det härför uppförda anslag torde böra upphöra. Det skall hädanefter tillkomma chefen för ifrågavarande byrå såväl att på eget ansvar besluta i frågor om användningen av de till departementets förfogande ställda medel för gottgörelse av kostnader för sjöfolk m. m. som även att i sådana mål föra statsverkets talan.

Arbetet å byrån torde kräva biträde av två byråsekreterare, av vilka den ene skulle förbereda och inför chefen föredraga arvsärendena, den andre ersättningsärendena. Härjämte erfordras en kanslist för diarietföring m. m.

De synnerligen omfattande och betydelsefulla frågor, som falla inom den juridiska byråns verksamhetsområde, skulle visserligen göra det önskvärdt att även i spetsen för denna byrå sätta en särskild chef. Emellertid hava kommitterade beslutat föreslå, att tillsvidare chefen för rättsavdelningen jämte sina speciella uppgifter såsom avdelningschef och sin allmänna uppsiktsskyldighet över byrån för arvs- och ersättningsärenden jämväl skall övertaga befattningen såsom chef för juridiska byrån.

Den arbetsbördan, som härigenom kommer att åligga chefen för rättsavdelningen, blir synnerligen avsevärd. Kommitterade sakna ingalunda blick för, att därigenom kan riskeras det syfte, som varit avsett att uppnås med inrättandet av ifrågavarande avdelningschefsbefattning, nämligen att inom departementet bereda plats åt en tjänsteman, vilken utan att nedtyngas av dagliga ämbetsgöromål, kunde ägna studium åt företeelserna på vissa områden av den internationella rättens vida fält. Kommitterade vilja emellertid uttala sin förvissning, att, därest denna av sparsamhetshänsyn föreslagna anordning skulle visa sig medföra avsevärda olägenheter, åtgärder snarast måtte vidtagas i syfte att organiskt utbygga rättsavdelningen genom inrättandet av en särskild chefsplats för den juridiska byrån.

Såsom chef för juridiska byrån skulle det åligga avdelningschefen att bereda och inför regeringsrätten föredraga de till utrikesdepartementet hörande mål och ärenden, som skola förekomma i regeringsrätten, däribland besvär över chefens för byrån för arvs- och ersättningsärenden beslut.

På den juridiska byrån skall placeras en andre legationssekreterare eller vice konsul, som bör äga god juridisk utbildning. Det åligger denne, att i förekommande fall föra regeringsrättens protokoll.

Vad därefter byråerna å personal- och administrativa avdelningen beträffar, synes en liknande anordning kunna förordas, som den, vilken ovan föreslagits för rättsavdelningen.

Avdelningschefen skulle göras till chef för personal- och räkenskapsbyrån. Härigenom finge han personligen och omedelbart lägga hand vid personalärendena, samt i samband därmed vid en avsevärd mängd räkenskapsärenden. Det är otvivelaktigt, att vissa olägenheter bliva förbundna även med denna anordning. I allt för hög grad kan avdelningschefens tid komma att tagas i anspråk för löpande ärenden och hans uppmärksamhet avledas från den väsentliga uppgiften att övervaka rekryteringen och den planmässiga utbildningen av departementets personal.

Det är också endast i syfte att i möjligaste mån begränsa utgifterna, som kommitterade enats om att för närvarande icke föreslå en särskild chef för personal- och räkenskapsbyrån.

För att den utväg, som här anvisats, skall kunna beträdas, erfordras emellertid att byrån utrustas med goda arbetskrafter. I sådant syfte förorda kommitterade dels att en andre legationssekreterare eller vice konsul samt en byråsekreterare, fästas vid byrån, dels att en särskild kamrerare-befattning där inrättas.

Rörande kamrerarens uppgifter hänvisa kommitterade till den av dem utarbetade, — — — — särskilda instruktion. Kamreraren skall omhändervä departementets vidlyftiga räkenskapsväsen. I avlöningshänseende torde han böra jämföras med förste arkivarie. Enligt vad kommitterade erfarit är det önskvärdt att för bevarandet av kontinuiteten vid skötseln av departementets räkenskaper och därmed sammanhängande frågor förvärva en person med särskild erfarenhet om dessa ärenden. Av hänsyn härtill kan ett personligt lönetillägg vara på sin plats.

F. n. utgår av anslaget »Vikariatsersättningar, extra biträden m. m.», ett belopp å kr. 3,000 till siffergranskning samt biträden vid räkenskapsföringen m. m. Detta belopp läser böra för framtiden beräknas till kr. 4,000.

Ledningen av byrån för utländska studieresor, passärenden m. m. bör enligt kommitténs mening anförtros åt en förste legationssekreterare eller konsul.

Uppgiften att bistå det stora antal personer, som med eller utan understöd av offentliga medel företager studieresor till utlandet, kräver ett tidsödande arbete för att utverka de förmåner, utan vilka resorna skulle bliva resultatlösa. Av praktiska skäl har till denna byrå förlagts de för närvarande synnerligen talrika pass- och kurirärendena, vilka likvisst kunna förutsättas framdeles komma att minska i antal.

En ytterligare mera formell, men därför ej betydelselös uppgift skulle åligga chefen för denna byrå. Han skulle nämligen omhänderhava det icke obetydliga antal ärenden, som i utländska utrikesministerier sammanfattas under benämningen »le protocol».

Av chefspostens innehavare kommer att fördras särskild erfarenhet angående formerna för det internationella umgänget ävensom speciella insikter om folkrättens exterritorialitetsbestämmelser.

Hittills har av samma anslag, varifrån arvode utgått till det juridiska biträdet, utbetalats ett belopp å 1,800 kronor till ett biträde, som omhänderhaft vissa uppgifter i samband med utdelandet av ordensföräningar m. m. Detta belopp behöver icke vidare utgå, då dessa bestyr för framtiden synas böra tillkomma chefen för byrån för utländska studieresor, passärenden m. m.

Förslaget avser att vid byrån fästa en byråsekreterare.»

I fråga om befattningarnas fördelning å olika löneklasser yttra de sakkunnige:

»Som chefer för de under avdelningarna sorterande byråer hava kommitterade uppfört tjänstemän med förste legationssekreterares eller konsuls ställning. Det arbete, som skulle åligga cheferna för departementets byråer måste anses erfordra lika stora kvalifikationer, som de, vilka erfordras av förste legationssekreterarna och konsulerna i deras tjänst vid beskickningar och konsulat.

Löner och tjänstgöringspenningar böra alltså sättas lika med de för närvarande för dessa tjänstemän utgående respektive 5,400 kr. och 2,500 varjämte skulle tillkomma ett särskildt avlöningstillägg, beräknat till kr. 2,100.

Till fjärde klassen skulle hänföras *andre legationssekreterare och vicekonsuler*, vilkas uppgifter kunna anses jämförliga med dem, som för närvarande åligga innehavarna av förste sekreterarebefattningarna inom departementet. Dessa befattningar äro avsedda att upphöra. Lön och tjänstgöringspenningar skulle för fjärde klassen sättas till samma belopp, som för närvarande utgå till andre legationssekreterare och vice konsuler. Ett avlöningstillägg skulle tillkomma vid tjänst inom departementet å 1,800 kr.

Vad slutligen den femte klassen, *byråsekreterarna*, angår, skulle de ersätta de nuvarande andre sekreterarna. Någon motsvarighet till dessa tjänstemän finnes för närvarande ej i den yttre karriären. Först genom upprättandet av tredje legationssekreterarebefattningar vid beskickningarna, en inom vissa främmande utrikesrepresentationer förekommande tjänstekategori, skulle likförnighet uppstå mellan den inre och yttre karriären. — Kommitterade torde i samband med en blivande reglering av utlands-

representationens tjänster, ingå på frågan om sådana poster i framtiden kunna vara behövlige inom den svenska utrikesförvaltningen.

Enligt kommitterades mening böra samtliga attachéer, som blivt i tjänst antagna, utnännas till byråsekreterare. Först inom fjärde klassen skulle utnämning, allt efter som tjänstgöringen förlägges till beskickning eller konsulat, medföra åtskillnad mellan diplomatisk och konsulär befattning. Med hänsyn till de speciella, för utrikesdepartementets tjänstemän gällande förhållandena torde lönesatserna inom femte klassen böra upptagas till lön 3,600 kr. och tjänstgöringspenningar 1,400 kr. De skal, som föranlett upptagande av särskilda aflöningsstillägg för de fyra högsta löneklasserna gälla givetvis icke för här ifrågavarande grupp av tjänstemän.

Såsom en sjätte löneklass hava kommitterade upptagit *kanslisterna*, vilka befattningshavare f. n. endast finnas vid beskickningar och konsulat. Det synes emellertid ur många synpunkter lämpligt, att kanslistbefattningar inrättas även inom utrikesdepartementet. Där föreligga nämligen en betydande mängd uppgifter av alldeles samma natur som de, vilka vid beskickningar och konsulat omhänders av kanslister. Det skulle erbjuda stora fördelar, ej minst ur rekryteringssynpunkt, därest ett antal kanslistbefattningar funnes inom departementet, varest personer, som ämna söka auställning såsom kanslister i utlandet, kunde beredas möjlighet att genom en ej allt för kort tids tjänstgöring sätta sig in i utrikesförvaltningens uppgifter.

Med avseende å *ålderstillägg och pensionering* gäller för första, andra, tredje, fjärde och sjätte avlöningsklasserna i tillämpliga delar vad för närvarande är stadgat för motsvarande befattningar vid beskickningar och konsulat.

För befattningshavarna inom femte klassen torde ålderstillägg ej böra uppföras. Pension skulle givetvis för dem utgå enligt vanliga grunder.»

Departementschefen.

Vad först angår cheferna för och personalen å de tre geografiska byråerna inom politiska och handelspolitiska avdelningen, är jag beredd att biträda sakkunniges förslag såväl vad beträffar antalet tjänstemän som rörande den ställning, vilken bör tillkomma desamma.

Rörande chefen för pressbyrån hava de sakkunnige särskilt betonat, dels att vissa uppgifter, som ålagts honom, förutsätta, att han kommer att stå ministern för utrikes ärendena nära, dels att det ofta icke lärer bliva möjligt att inom den diplomatiska eller konsulära banan finna kompetent innehavare för ifrågavarande post. De sakkunniga hava dessutom framhållit, att det torde visa sig nödvändigt, att åtminstone en av de övriga tjänstemän, som tilldelas pressbyrån, skall äga mera spe-

ciellt publicistiska erfarenheter och insikter än som i regel kunna påräknas hos utrikesdepartementets tjänstemän.

Jag biträder de sakkunnigas uppfattning rörande de särskilda kvalifikationer, som äro erforderliga i främsta rummet för pressbyråns chef, men därjämte även för åtminstone en av byråns övriga tjänstemän, och jag anser det likaledes påtagligt, att vissa uppgifter, som tillagts chefen för byrån, förutsätta ett nära samarbete med utrikesministern. Att det under sådana förhållanden i vissa fall kan befinnas lämpligt att kalla män utanför den diplomatiska eller konsulära banan till ifrågavarande befattningar, finner jag sannolikt. Det kunde ifrågasättas, om icke ur dessa synpunkter avlöningarna för sagda poster lämpligen borde uppföras såsom arvoden och ej såsom löner å ordinarie stat med hänsyn till möjligheten att innehavarna kunna komma att endast under kortare tid tjänstgöra inom departementet och icke i regel kunna beräknas ägna sig åt den diplomatiska eller konsulära banan. Å andra sidan anser jag det emellertid icke uteslutet, att utvecklingen i detta avseende kan bliva en annan, i den mån de under krigstiden framträdande motsättningarna i utrikespolitisk uppfattning utjämnas efter inträdande av mera stadgade förhållanden, och jag finner mig därför icke hava tillräckligt skäl att avvika från de av de sakkunnige föreslagna avlöningsformerna.

Om man jämför den blivande pressbyråns personal enligt de sakkunniges förslag med de arbetskrafter, som för närvarande stå till pressavdelningens förfogande, innebär förslaget en väsentlig förstärkning. På grund av de stora krav, som komma att ställas på byråns arbetskapacitet, finner jag emellertid de sakkunniges förslag fullt befogat.

Vad därefter tjänstemännen å den speciella handelsavdelningen angår, hava de sakkunnige i avvaktan på att erfarenhet skall vinnas, huruvida en särskild handelsavdelning även sedan handelsdepartementet kommit i funktion, må vara behöflig, uppfört en andre legationssekreterare eller vice konsul och en kanslist på ordinarie stat samt en byråsekreterare å extra stat.

Under hänvisning till vad jag redan yttrat rörande den speciella handelsavdelningen, biträder jag denna de sakkunniges ståndpunkt.

Rörande personalen å rättsavdelningens bägge byråer torde den juridiska byråns behov av arbetskraft näppeligen i tillräcklig mån hava tillgodosetts. De sakkunnige hava föreslagit, att chefen för rättsavdelningen tillika skall vara chef för juridiska byrån. Mot detta förslag kunna vägande betänkligheter resas, och de sakkunnige hava själva uttalat farhågor för, att det med inrättandet av avdelningschefsbefattningen avsedda syfte genom denna anordning riskeras. Jag anser mig med hänsyn till önsk-

vårdheten av att kostnaderna för omorganisationen i möjligaste mån begränsas, icke för närvarande böra frångå sakkunniges förslag i denna punkt. Men jag vill redan i detta sammanhang betona, att jag finner sannolikt, att denna anordning icke i längden skall kunna upprätthållas. Utom chefen hava de sakkunnige å juridiska byrån upptagit endast en tjänsteman, en andre legationssekreterare eller vice konsul. Jag anser mig visserligen icke böra föreslå, att för den juridiska byråns räkning å utrikesdepartementets stat begäres ytterligare någon tjänsteman. Såsom jag omedelbart i annat sammanhang skall omnämna, hava de sakkunnige föreslagit, att tvenne av departementets yngre tjänstemän skola såsom särskilda sekreterare ställas till ministerns och kabinettssekreterarens förfogande. I den mån de uppgifter, som i denna deras egenskap åligga dem, därtill lämna tid och tillfälle, böra de lämpligen biträda vid handläggningen av de löpande ärendena inom juridiska byrån.

För personal- och administrativa avdelningens vidkommande hava de sakkunnige föreslagit en anordning motsvarande den för rättsavdelningen förordade, i det att avdelningschefen skulle tjänstgöra såsom chef för den ena byrån. Jag biträder de sakkunniges förslag i denna punkt. Vad den underlydande personalen och dess fördelning å byråerna angår, synes mig densamma väsentligen motsvara behovet. Jag ansluter mig till de sakkunniges förslag och skall endast uppehålla mig vid den föreslagna kamrerarebefattningen. De sakkunnige hava tänkt, att denna befattning skulle likställas med befattningarna å arkivet och alltså icke uppföras på den med beskickningar och konsulat gemensamma lönestat. I avlöningshänseende skulle kamreraren jämnställas med förste arkivarie. Hans avlöningsförmåner skulle alltså uppgå till sammanlagt 5,800 kronor.

Emellertid synas mig vissa omständigheter i detta sammanhang böra uppmärksammas.

Den nuvarande chefen för utrikesdepartementets personal- och räkenskapsavdelning kommer på grund av inträdd pensionsålder att inom den närmaste tiden avgå från sin befattning. På grund av de alldeles särskilda förhållanden, som råda med avseende å utrikesdepartementets samt beskickningarnas och konsulatens kamerala förvaltning, är det, såsom av de sakkunnige också framhållits, av stor vikt, att inom denna förvaltning äga tillgång på erfaren och skolad arbetskraft.

Tydligt med fast avseende å de särskilda svårigheter, som kunna väntas uppstå, därest, samtidigt med att en ny organisation av departementet skall genomföras, chefen för personal- och räkenskapsavdelningen lämnar sin tjänst, hava de sakkunnige antytt, att det för bevarande av kontinuiteten inom departementets kamerala förvaltning kunde vara önskvärt, att

ett personligt lönetillägg ansloges för att vid departementet fästa en person, som genom längre tids tjänstgöring vid dess räkenskapsväsende därom förvärvat ingående kännedom. Det förtjänar anmärkas, att sedan 20 år tillbaka en tjänsteman i riksbanken biträtt vid den kamerala förvaltningen och härvid gjort sig förtjänt av de allra utmärktaste vitsord.

Huru önskvärd en åtgärd i de syfte, jag angivit, än må synas, finner jag mig emellertid av principiella skäl icke kunna, redan innan den föreslagna kamrerarebefattningen tillsatts, begära anvisandet av ett personligt lönetillägg.

Vad slutligen angår beloppen av de avlöningsförmåner, som föreslagits för de olika grupper befattningshavare inom departementet, vilka skola jämsställas med befattningshavarna vid beskickningar och konsulat, kan jag ansluta mig till de sakkunniges förslag. Då såsom de sakkunnige framhållit, de fyllnadsbelopp, vilka skola såsom särskilda avlöningstillägg tillkomma befattningshavarna inom departementet, äro avsedda att upphöra, sedan en definitiv reglering av hela utrikesrepresentationens löneförhållanden hunnit genomföras, böra de uppföras å extra stat. Summan av de ifrågavarande avlöningstilläggen uppgår, med det för kabinetssekreteraren för vissa fall avsedda belopp ävensom de avlöningstillägg, vilka tillkomma här nedan omnämnda bägge särskilda sekreterare däri inräknade, till 39,600 kronor.

Förutom den personal, som, enligt vad ovan sagts, skall fördelas till tjänstgöring inom departementets olika avdelningar och byråer, hava de sakkunnige föreslagit upptagande i staten av tvenne tjänstemän, den ene andre legationssekreterare eller vicekonsul, den andre byråsekreterare, vilka skulle i egenskap av särskilda sekreterare stå till ministerns och kabinetssekreterarens förfogande.

*Särskilda
sekreterare
åt ministern
och kabi-
nettssekre-
teraren.*

Därest, såsom sakkunnige föreslå, särskilda sekreterare anvisas ministern och kabinetssekreteraren, skulle detta endast innebära fastställandet av en anordning, som inom departementet redan i praktiken kommit till användning. Det har visat sig nödvändigt, att ministern och kabinetssekreteraren förfoga över sådana sekreterare, och ett par av departementets yngre tjänstemän, hava i den mån det på grund av den stora personalbristen varit möjligt, sedan åtskillig tid tillbaka tjänstgjort såsom sådan särskilda sekreterare.

*Departement-
schefen.*

I särskilt yttrande har friherre Th. Adelswärd uttalat såsom sin mening, att ifrågavarande bägge tjänstemän borde inrymmas i organisationen såsom ett särskilt kansli (»kabinetssekreterarens kansli»). Då denna anordning icke skulle medföra någon ändring i departementets stat, torde

ställning härtill behöva tagas först i samband med utfärdande av ny instruktion för departementet.

Arkivav-
delningens
tjänstemän.

De sakkunnige anföra vidare:

Sakkunnige.

»Vad slutligen arkivet angår, läser en förste arkivarie samt två andre arkivarier vara behövlige, särskilt med hänsyn därtill, att för framtiden en större systematik och följdriktighet måste införas i dossiersystemet än den, som hittills kommit till synes.

Det skall särskilt åligga förste arkivarien att ansvara för klassificeringen och registreringen av in- och utgående handlingar, medan diarieföring m. m. dylikt lämpligen bör överlåtas åt underordnade. Han skall vidare övervaka det systematiska inarbetandet av handlingarna i departementets arkiv. Honom skall dock åligga att personligen registrera chiffertelegrammen samt skrivelser och telegram, som direkt inkommit till ministern eller kabinettssekreteraren.

De bägge andre arkivarierna skola vara behjälpliga vid arkivets skötsel, tillse att i de fall, då förutgående skriftväxling ägt rum i ett mål, denna bifogas inkommande handling m. m.» Enligt förslaget skola två kanslistor tjänstgöra i arkivet.

De sakkunnige yttra därefter:

»Under arkivet lyder *chiffereringskansliet*. I spetsen härför står en förste arkivarie, som skall lösa och uppsätta chiffertelegram samt vid behov nyredigera chiffern. Då det givetvis ej är möjligt för en person att under en så avsevärd tid av dygnet, varom här är fråga, ensam fullgöra alla chiffereringsuppgifter, hava kommitterade beslutat föreslå, att ett belopp å 4,000 kr. uppföres för att bereda möjlighet till hjälp åt chefen för chiffereringskansliet.

Vad *bibliotekarien* angår, bör likaledes ett arvode utgå åt honom. I överensstämmelse med de avsikter, som kommit till uttryck vid skapandet av ett centralt förvaltningsbibliotek, bör ett nära samarbete äga rum mellan ledningen härför och ifrågavarande bibliotekarie.

Bibliotekariens arvode, som f. n. utgår med 1,200 kr., synes med hänsyn till det ökade arbete, som måste erfordras från hans sida, böra höjas till 1,500 kr.»

Kvinnliga
skrivbiträ-
den och vakt-
betjände.

Rörande skrivbiträden och vaktbetjände framhålla de sakkunnige följande:

Sakkunnige.

»I departementet tjänstgöra slutligen ett antal skrivbiträden och vaktmästare, till vilka avlöningsförmåner utgå dels å ordinarie, dels å extra stat. F. n. finnas å ordinarie stat upptagna fem kvinnliga biträden i tredje och sju i andra lönegraden, varjämte av anslaget till provisorisk förstärk-

ning av utrikesdepartementets arbetskrafter utgår avlöning åt tre biträden i tredje och ett i andra lönegraden. Dessutom tjänstgöra fjorton kvinnliga biträden i departementet mot timpenning. Å ordinarie stat finnas i departementet anställda sju vaktmästare samt en portvakt; av medel från berörda anslag för provisorisk förstärkning av departementets arbetskrafter utgår dessutom avlöning till två extra vaktmästare. Avlöningsförmånerna för ifrågavarande befattningshavare regleras efter enhetliga normer för samtliga departement.

Sedan avlöningsförmånerna för dem under senare tid blivit underkastade reglering, finna de kommitterade icke anledning att för närvarande föreslå några förändringar i de utgående löneförmånerna.

Kommitterade vilja emellertid uttala den principiella uppfattningen, att det på grund av de särskilda förhållanden, som gälla för utrikesdepartementets del, är önskvärt att tillfälligt anställda skrivbiträden och vaktmästare måtte i minsta möjliga utsträckning komma till användning inom departementet.»

Angående de avlöningsförmåner, som böra utgå för vissa från det allmänna lönesystemet inom utrikesrepresentationen undantagna befattningshavare, anföra de sakkunnige:

»De särskilda skäl, som, enligt vad i det föregående anförts, tala för att tjänstemännen inom utrikesdepartementet i avlöningshänseende som regel jämställas med motsvarande befattningshavare vid beskickningar och konsulat, kunna emellertid ej anses gälla vissa befattningshavare inom departementet. Hit höra arkivets chef och tjänstemän samt kamreraren ävensom kvinnliga skrivbiträden och vaktbetjänte. Rörande avlöningsförmåner för arkivets chef och tjänstemän samt skrivbiträden och vaktbetjänter anse sig kommitterade icke böra föreslå några förändringar i gällande löneförmåner.

Kamreraren synes i avlöningshänseende böra jämställas med förste arkivarie.»

Vad de sakkunnige anför i fråga om behovet av arbetskraft å arkivet och det under arkivet hörande chiffereringskansliet, är jag beredd att biträda.

Såsom de sakkunnige framhållit, måste arkivets tjänstemän liksom även kamreraren anses intaga en särställning i förhållande till övriga tjänstemän inom utrikesrepresentationen. Medan det för dessa senare är av vikt att hava erfarenhet såväl om arbetet inom departementet som om tjänsten vid beskickningar och konsulat, kan detta icke sägas gälla förstnämnda befattningshavare. Det torde tvärtom vara önskligt, att arkivets

Befattningar, undantagna från det allmänna lönesystemet.

Sakkunnige.

Departementschefen.

tjänstemän och kamreraren specialisera sig på sina uppgifter inom departementet. Medan det hittills varit vanligt att tjänsterna inom arkivavdelningen tillsatts efter liknande grunder, som departementets övriga befattningar, synes det, sedan departementets uppgifter vuxit och arkivet i följd därav blivit avsevärt mera omfattande och svåröverskådligt nödvändigt, att arkivledningen förfogar över personer, som genom arkivalisk utbildning förvärvat speciella fackkunskaper.

Jag biträder alltså de sakkunniges mening, att ifrågavarande befattningar böra bilda en särskild grupp, för vilken de i kungörelsen den 25 juni 1917 (Nr 584) stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner skola gälla. De bliva alltså icke underkastade den skyldighet till förflyttning till tjänst utomlands m. m. samt de övriga särskilda bestämmelser, som skola gälla för departementets andra tjänstemän liksom för befattningshavarna vid beskickningar och konsulat. Till de bestämmelser i sistnämnda avseende, som av de sakkunnige föreslagits, skall jag längre fram återkomma.

För närvarande finnas, såsom de sakkunniga omnämnt, på ordinarie stat fem skrivbiträden av tredje och sju av andra klass samt med avlöningsförmåner från det å extra stat uppförda anslaget till provisorisk förstärkning av departementets arbetskrafter, tre skrivbiträden av tredje och ett av andra klass, alltså tillsammans sexton, vilka åtnjuta fasta arvoden. Därutöver sysselsätter utrikesdepartementet för närvarande sexton skrivbiträden, som äro anställda mot timpenning. Jag måste till fullo instämma i den av de sakkunnige uttalade uppfattningen, att det är i högsta grad önskvärt, att tillfälligt anställda skrivbiträden i minsta möjliga utsträckning komma till användning inom departementet. Å andra sidan är det uppenbart, att man icke kan uppföra å ordinarie stat hela det antal skrivbiträden, som f. n. är behöfligt, då det kan förutsättas, att när mera normala förhållanden inträda, behovet av skrivbiträden kommer att minskas. Jag vill därför inskränka mig till att föreslå, att på ordinarie stat uppföras ytterligare två skrivbiträden samt att å extra stat beräknas såsom hittills arvoden för fyra skrivbiträden.

Av de två befattningar som nu föreslås å ordinarie stat, bör den ena vara av tredje lönegraden, emedan på dess innehavare måste ställas sådana krav, som enligt den av riksdagen uttalade mening betingas för åtnjutande av avlöningsförmåner av ifrågavarande grad.

Avlöningarna för kvinnliga biträden hava upptagits med de belopp, som föreslagits i propositionen angående statsverkets tillstånd och behov till innevarande års riksdag, och vilka numera av riksdagen beviljats.

Å övergångsstat finnas för närvarande anvisade personliga avlönings-

tillägg å respektive 900 kronor och 400 kronor till tvenne skrivbiträden inom departementet Rosa Grönlund och Augusta Eklund. De ifrågavarande avlöningstilläggen hava tillerkänts sagda skrivbiträden i anledning av därom i propositionen nr 230 till 1917 års riksdag framställt förslag. De skäl, som till stöd för förslaget anfördes, voro, att, därest ifrågavarande bägge skrivbiträden, som under längre tid med utmärkt vitsord tjänstgjort inom departementet, antoges till skrivbiträden av tredje graden å ordinarie stat, de därigenom skulle få sina förut innehavda inkomster minskade, vadan ett fyllnadsbelopp borde tillerkännas dem.

I samband med den av innevarande års riksdag godkända löne-reglering för vissa skrivbiträden har emellertid stadgats, att i förekommande fall, då personligt avlöningstillägg utöver nuvarande slutavlöning i graden må hava efter riksdagens hörande medgivits biträde, såsom villkor för tillträddandet av de nya avlöningsförmånerna skall iakttagas, att sådant avlöningstillägg om det uppgår till högst skillnaden mellan bitrådets nuvarande och från och med år 1920 gällande slutavlöning i graden, indrages och, om det överstiger skillnadsbeloppet, förminskas med motsvarande belopp.

I anslutning härtill föreslår jag, att från och med år 1920 det hittills för skrivbiträdet Augusta Eklund utgående personliga avlöningstillägg skall indragas och det skrivbiträdet Rosa Grönlund tillkommande avlöningstillägg minskas till 300 kronor.

Å departementets stat upptagas för närvarande en förste vaktmästare, sex vaktmästare samt en portvakt. Departementets av dess vidgade uppgifter nödvändiggjorda omorganisation har medfört en utvidgning av dess lokaler inom f. d. Arvfurstens palats. De under departementet belägna, av krigsarkivet och stuteriöverstyrelsen hittills disponerade 14 rum komma inom närmaste tiden att ställas till utrikesdepartementets förfogande. Departementets lokaler bliva därefter fördelade å sex våningar, vartill kommer, att vissa av rummen icke stå i direkt kommunikation med de övriga utan befinna sig på andra sidan av portgången till Ström-gatan. Med hänsyn till dessa förhållanden måste en ökning av antalet vaktmästare anses påkallad.

Jag föreslår, att å ordinarie stat uppföras ytterligare två vaktmästare. I överensstämmelse med vad jag redan yttrat i fråga om kvinnliga skrivbiträden, bör avlöning till de två extra vaktmästarna, till vilka ersättning hittills utgått av anslaget till provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter, även för framtiden beräknas å extra stat fast under annan rubrik.

För vaktmästarna böra avlöningsförmånerna utgå till de i gällande

avlöningsstat avgivna belopp med tillägg av den avlösningsförbättring, som finnes medgiven enligt nådiga kungörelsen den 1 november 1918.

*Översikt av
personalens
fördelning*

Sedan jag i det föregående redogjort för samtliga föreslagna befattningar inom departementet, anser jag mig här nedan böra lämna en översikt över desamma, varvid likvisst kvinnliga skrivbiträden och vaktmästare icke upptagas.

Kabinettssekreteraren (envoyé).

Särskilda sekreterare åt ministern för utrikes ärendena och kabinettssekreteraren: en andre legationssekreterare eller vicekonsul samt en byråsekreterare.

Politiska och Handelspolitiska avdelningen.

Avdelningschef (ministerresident eller generalkonsul).

1:a byrån: Chef (förste legationssekreterare eller konsul), en andre legationssekreterare eller vicekonsul.

2:a byrån: Chef (förste legationssekreterare eller konsul), en andre legationssekreterare eller vice konsul.

3:e byrån: Chef (förste legationssekreterare eller konsul), en andre legationssekreterare eller vice konsul.

4:e byrån (pressbyrån): Chef (en förste legationssekreterare eller konsul), en andre legationssekreterare eller vicekonsul, en byråsekreterare, ett biträde.

Speciella Handelsavdelningen.¹

Avdelningschef (ministerresident eller generalkonsul), en andre legationssekreterare eller vicekonsul, en byråsekreterare, en kanslist.

Rättsavdelningen.

Avdelningschef (ministerresident eller generalkonsul).

Juridiska byrån: chef (= avdelningschefen), en andre legationssekreterare eller vicekonsul.

Byrån för arvs- och ersättningsärenden: chef (förste legationssekreterare eller konsul), två byråsekreterare, en kanslist.

¹ Befattningarna såsom avdelningschef och byråsekreterare äro, enligt vad ovan sagts t. v. upptagna å extra stat.

Personal- och administrativa avdelningen.

Avdelningschef (ministerresident eller generalkonsul).

Personal- och räkenskapsbyrån: chef (= avdelningschefen), en andre legationssekreterare eller vice konsul, kamreraren, en byråsekreterare, biträden för siffergranskning m. m.

Byrån för utländska studieresor, passärenden m. m.: chef (förste legationssekreterare eller konsul), en byråsekreterare.

Arkivet.

Arkivchef (kansliråd), en förste arkivarie, två andre arkivarier, två kanslister.

Chiffereringskansliet: chef (förste arkivarie), biträden.

Biblioteket: bibliotekarien.

En speciellt sakkunnig i folkrätt.

För närvarande finnes såsom en särskild anslagspost under det ordinarie anslaget till departementet uppfört ett belopp av 19,000 kronor till vikariatsersättningar, extra biträden m. m. Anslaget fördelar sig på följande poster: *Vikariatsersättningar, extra biträden m. m.*

vikariatsersättningen	kronor 6,000
departementets juridiska ombud	» 600
extra vaktmästare	» 1,250
manliga biträden	» 11,200

Summa (avrundat) kronor 19,000

Den nya organisationen av departementet medför vissa förändringar i ifrågavarande anslag.

Inrättandet av nya tjänster samt de ökade avlöningsförmånerna för vissa av departementets befattningshavare föranleda en höjning av de till vikariatsersättningar erforderliga medel. Deras summa torde böra beräknas till 10,000 kronor.

Såsom av det föregående framgått, är det för departementets juridiska ombud beräknade arvode ej vidare behöfligt.

Då det, även sedan mera normala förhållanden återinträtt, är nödvändigt, att departementet förfogar över medel till ersättning åt departe-

mentets vaktmästare för tjänstgöring å sön- och helgdagar och aftnar, ävensom att ersättning kan beredas extra vaktmästare, som inkallas såsom vikarier eller eljest vid särskilda behov, bör, såsom hittills varit fallet, ett belopp därför beräknas, vilket enligt gjorda beräkningar icke torde kunna sättas lägre än till 3,000 kronor.

Vad slutligen den summa å 11,200 kronor angår, vilken beräknats för anställande av manliga biträden, måste densamma i följd av den nya organisationen något höjas. De belopp, som därur skola utgå, äro 2,000 kronor till ett biträde å pressbyrån, 4,000 kronor till chiffereringspersonal, 4,000 kronor till biträden för sifferrevision m. m. å personal- och räkenskapsbyrån, samt 1,500 kronor till en bibliotekarie, tillhopa 11,500 kronor.

Det sålunda erforderliga anslaget till vikariatsersättningar, extra biträden m. m. skulle alltså fördela sig på nedanstående olika poster:

vikariatsersättningar	kronor 10,000
extra vaktmästare	» 3,000
manliga biträden	» 11,500

Summa kronor 24,500

*Övergångs-
stadgande.*

I händelse ny stat i enlighet med av mig framställda förslag fastställes, torde viss övergångsbestämmelse bliva erforderlig. Då det för närvarande ej kan bedömas, huruvida samtliga de tjänstemän inom departementet, vilkas befattningar efter den nya avlöningsstatens ikraftträdande äro avsedda att upphöra — d. v. s. alla tjänstemän med undantag av kanslirådet och chefen för arkivavdelningen samt arkivarierna — kunna erhålla fullmakt å någon av de föreslagna nya tjänsterna, torde böra stadgas, att de eventuellt övertaliga skola upptagas å övergångsstat på sätt i min slutliga hemställan angives, till vilken jag följaktligen här tillåter mig allenast lämna hänvisning.

Det torde i detta sammanhang böra framhållas, att med närmast motsvarande befattning å den nya staten bör avses:

i fråga om kansliråd: förste legationssekreterare eller konsul (chef för byrå),

i fråga om förste sekreterare: andre legationssekreterare eller vice konsul, och

i fråga om andre sekreterare: byråsekreterare.

Enligt de meningar jag i det föregående uttalat skulle staten för utrikesdepartementet erhålla följande utseende:

Avlöningstat för utrikesdepartementet.

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Arvode.	Summa.	
1 kabinetssekreterare (en-voyé)	9,000	6,000	—	—	15,000	
1 ministerresident eller generalkonsul (avdelningschef)	6,600	3,000	—	—	9,600	
2 ministerresidenter eller generalkonsuler (avdelningschefer)	13,200	6,000	—	—	19,200	
1 speciellt sakkunnig i folkrätt	—	—	—	8,000	8,000	
1 förste legationssekreterare eller konsul (chef för byrå)	5,400	2,500	—	—	7,900	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor och efter 10 år med ytterligare 600 kr.
5 förste legationssekreterare eller konsuler (chefer för byråer)	27,000	12,500	—	—	39,500	
1 andre legationssekreterare eller vice konsul	3,600	1,600	—	—	5,200	Efter 3 år kan lönen höjas med 400 kronor, efter 6 år med ytterligare 400 kronor och efter 9 år med ytterligare 400 kronor.
7 andre legationssekreterare eller vice konsuler	25,200	11,200	—	—	36,400	
1 byråsekreterare	3,600	1,400	—	—	5,000	
5 byråsekreterare	18,000	7,000	—	—	25,000	
1 kanslist	2,400	600	—	—	3,000	Efter 2 år kan lönen höjas med 200 kronor, efter 4 år med ytterligare 200 kronor, efter 6 år med ytterligare 200 kronor, efter 9 år med ytterligare 300 kronor, efter 12 år med ytterligare 300 kronor och efter 15 år med ytterligare 300 kronor.
3 kanslist	7,200	1,800	—	—	9,000	
1 kansliråd (chef för arkivet)	5,000	2,500	600	—	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 kamrerare	3,600	1,800	400	—	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 förste arkivarie	3,600	1,800	400	—	5,800	
1 förste arkivarie	3,600	1,800	400	—	5,800	
1 andre arkivarie	2,200	1,500	300	—	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor.
1 andre arkivarie	2,200	1,500	300	—	4,000	

	Lön.	Tjänstgöringspennningar.	Orts-tillägg.	Arvode.	Summa.	
1 kvinnligt biträde av tredje graden	1,500	700	200	—	2,400	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor, samt efter 15 år med ytterligare 200 kronor, skolandet av ålderstillägget 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspennningar.
5 kvinnliga biträden av tredje graden	7,500	3,500	1,000	—	12,000	
1 kvinnligt biträde av andra lönegraden	1,300	500	200	—	2,000	
7 kvinnliga biträden av andra lönegraden	9,100	3,500	1,400	—	14,000	
1 förste vaktmästare	1,100	650	150	—	1,900	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare	900	550	150	—	1,600	
7 vaktmästare	6,300	3,850	1,050	—	11,200	
1 portvakt	900	550	150	—	1,600	
Till vikariatsersättningar extra biträden m. m.	—	—	—	24,500	24,500	
Summa kronor	170,000	78,300	6,700	32,500	287,500	

Anm. 1. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt vaktmästare eller portvakt, skall av lönen avstås för bostad och bränsle 300 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därest vaktmästaren eller portvakten åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmånen är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar. Åtnjutes lyse skall vaktmästaren eller portvakten själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmånen av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efter rättelse bestämmelserna i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. (Sv. förf.-saml. 1918 nr 836.)

Anm. 2. I fråga om pensionsunderlag skall, utöver vad särskilt härom är stadgat, gälla, att högsta pensionsunderlaget skall utgöra för förste legationssekreterare eller konsul (chef för byrå) 5,600 kronor samt för andre legationssekreterare eller vice konsul 4,600 kronor samt för kanslist 3,800 kronor.

Övergångsstat.

	Kronor.
Personligt avlöningstillägg till kvinnliga skrivbiträdet i tredje graden Rosa Grönlund	300

De sakkunnige hava i sitt betänkande rörande villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner vad angår kansliråd, kamrerare, arkivarier, kvinnliga skrivbiträden och vaktmästare hänvisat till de för motsvarande befattningshavare inom andra departement gällande bestämmelser. Vad övriga befattningshavare inom departementet angår, hava de sakkunnige utarbetat särskilda bestämmelser, vilka de föreslagit skola förklaras gälla även för befattningshavare vid beskickningar och konsulat.

Jag erinrar i detta sammanhang om, att sakkunnige föreslagit, att den av dem förordade nya organisationen av utrikesdepartementet skulle träda i kraft den 1 instundande juli, men att jag av skäl, som i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 9 januari innevarande år närmare angivits, funnit mig böra utgå ifrån, att anslag för den nya organisationen skulle utverkas först från och med den 1 oktober 1919.

Beträffande det av sakkunnige utarbetade förslag till kungörelse angående nya avlöningsvillkor, tillåter jag mig hänvisa till sakkunniges betänkande sid. 84—90. Rörande detta förslag har statskontoret gjort följande erinringar:

Statskontoret.

»Såframt meningen icke är att före den 1 juli 1919 framlägga förslag för riksdagen till nya avlöningsförmåner för beskickningar och konsulat, torde rubriken och ingressen böra omformuleras, då däri talas om villkor för åtnjutande av de nya avlöningsförmånerna.

Den mot § 2 svarande bestämmelsen i nådiga kungörelsen den 25 juni 1917 angående avlöningsvillkor för statsdepartementen (nr 584) har följande lydelse:

'att befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en möjligen inträdande förändrad organisation av statsdepartementen eller eljest kan varda stadgad, ävensom därest vissa till statsdepartement hörande göromål överflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig, att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Vårt förordnande, tjänstgöra i det verk, till vilket göromålen överlämnas.'

Då denna formulering synes innefatta vidsträcktare skyldigheter för befattningshavare för viss eventualitet, vars inträffande, särskilt med hänsyn till förslaget om inrättande av ett handelsdepartement, icke torde vara uteslutet, ifrågasätter statskontoret, om icke kommitterades förslag i denna punkt bör omarbetas.

Med den formulering, kommitterade givit § 3, blir det icke förbjudet att med befattning vid beskickning eller konsulat förena tjänst å

ett främmande rikes stat. Statskontoret föreslår därför, att innehållet i paragrafen uppdelas på två stycken. Av dessa borde det första få lydelsen:

»Med befattning inom utrikesdepartementet må ej förenas» o. s. v. lika med kommitterades förslag.

Det andra stycket borde däremot överensstämma med § 2 i nådiga kungörelsen den 11 juli 1913 angående avlöningsvillkor för beskickningar och konsulat (nr 267):

»Med befattning vid beskickning eller konsulat må ej förenas annan tjänst; icke heller må tjänsteman driva handel eller annat näringsyrke.»

I § 11 talas om 'motsvarande tjänst i annat departement än utrikesdepartementet eller i annat ämbetsverk eller å de förut gällande lönestaterna för vårt utrikesdepartement'. Kommitterade hava emellertid på flera ställen i sitt betänkande, t. ex. å sid. 78, framhållit, att full likställighet mellan de föreslagna tjänstemannagraderna inom utrikesdepartementet och befattningarna i övriga statsdepartemens icke kan anses föreligga. För att paragrafen skall kunna få någon tillämpning, bör därför särskilt anvisas, vad i detta sammanhang förstås med 'motsvarande tjänster'.

I *mom. 1 av § 14* talas om tillträdande av ordinarie befattning. Analogien med § 3 torde här påkalla uteslutande av ordet ordinarie.

Då det torde vara olämpligt, att i *mom. 2 av § 14* hänvisas till, vilka befattningshavare, som avses i följande paragraf, då sistnämnda paragraf själv hänvisar till vilka befattningshavare i föregående paragrafer blivit omnämnda, torde momentet lämpligen kunna formuleras sålunda:

»Förutvarande ordinarie befattningshavare i utrikesdepartementet, för vilkas tjänster genom den nya avlöningsstaten införts ändrade avlöningsförmåner, skola, såvida de icke före den 1 juli 1919 anmäla» o. s. v. lika med kommitterade.

För tydlighetens skull vore det också önskligt, om i denna paragraf uttryckligen utsades, att i fråga om beskickningar och konsulat de avlöningsvillkor, som innehållas i denna kungörelse, äro avsedda att gälla *endast* för sådana befattningshavare, som tilltråda sina tjänster efter kungörelsens ikraftträdande.

Slutorden i § 15 torde bära ändras till »som innefattas i kungörelsen den 25 juni 1917 (nr 584) och den 1 november 1918 (nr 836)».

Departementschefen.

Den av statskontoret rörande ingressen framställda anmärkning torde bära beaktas i samband med kungörelsens utfärdande.

Likaledes torde den ändring, som föreslagits beträffande § 2 bära beaktas.

Vad § 3 angår synes mig densamma kunna bibehållas i den av sakkunniga förordade formulering. Då däri stadgas, att »med befattning inom utrikesdepartementet eller vid beskickning eller konsulat må ej förenas annan — — — tjänstebefattning av vad slag det vara må», måste därmed förbud anses givet att antaga tjänst å främmande rikes stat. Att, såsom statskontoret föreslår, för befattningshavare vid beskickning eller konsulat stadga förbud allenast för antagande av annan tjänst samt för drivande av handel eller annat näringsyrke, medan befattningshavare inom departementet skulle vara underkastad mera vittgående inskränkningar, synes mig ej lämpligt. I enlighet med vad sakkunnige föreslagit finner jag, att för befattningarna inom utrikesdepartementet och vid beskickningar och konsulat överensstämmande regler böra härutinnan gälla.

Med avseende å § 11 vill jag framhålla, att full motsvarighet mellan tjänsterna inom utrikesrepresentationen och den övriga statsförvaltningen ej föreligger, och jag finner under sådana omständigheter riktigast, att befattningshavare, tillhörande den sistnämnda, ej må vid övergång till tjänst inom utrikesrepresentationen för ålderstillägg tillgodoräkna sig tid, som förflutit från tillträde till tjänst i annat departement eller i annat ämbetsverk.

Vad § 14 mom. 1 angår, bör den av statskontoret föreslagna ändring däri iakttagas. Det föreslagna moment 2 av samma paragraf torde däremot böra helt utgå och det av statskontoret ifrågasatta förtydligande tillägget till samma § synes ej vara behöfligt med hänsyn till bestämmelsen i mom. 1 i paragrafen.

Vad statskontoret anfört rörande § 15 bör iakttagas vid paragrafens redigering.

I överensstämmelse med vad jag sålunda yttrat, föreslår jag, att för åtnjutande av de med nedan angivna befattningar förenade avlöningsförmåner följande villkor och bestämmelser skola stadgas:

§ 1.

Å staten för utrikesdepartementet och å staten för beskickningar och konsulat upptagna, här nedan angivna befattningar fördelas i följande sex löneklasser, nämligen:

första löneklassen omfattande envoyéer, tjänstgörande såsom beskickningschefer eller såsom kabinetssekreterare inom utrikesdepartementet,

andra löneklassen omfattande		ministerresidenter och generalkonsuler vid tjänst utomlands eller såsom avdelningschefer inom departementet,
tredje	»	» förste legationssekreterare och konsuler vid tjänst utomlands eller såsom chefer för departementets byråer,
fjärde	»	» andre legationssekreterare och vice konsuler vid tjänst utomlands eller inom departementet,
femte	»	» byråsekreterare inom departementet,
sjätte	»	» kanslisters vid tjänst utomlands eller inom departementet.

Befattningshavare skall vara skyldig underkasta sig förflyttning till befattning inom samma löneklass.

§ 2.

Befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en möjligen inträdande förändrad organisation av statsdepartementen eller eljest kan varda stadgad, ävensom därest vissa till statsdepartementet hörande göromål överflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig, att med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk, till vilket göromålen överlämnas.

§ 3.

Med[§] befattning inom utrikesdepartementet eller vid beskickning eller konsulat må ej förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat ej heller må med sådan befattning förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroy eller blivit registerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej, vad angår tjänsteman, som av Kungl. Maj:t utnämnes, Kungl. Maj:t och, vad angår innehavare av annan befattning, ministern för utrikes ärendena uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänste-

befattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas.

§ 4.

Lön beräknas från och med månaden näst efter den, under vilken utnämningen ägt rum, och skall utgå till och med den månad, under vilken tjänstemannen upphör att innehava befattningen.

§ 5.

Tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningens innehavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjänstgöringen befriad, utgå till den, som förordnats att uppehålla befattningen, för så vitt icke Kungl. Maj:t på grund av särskilda omständigheter finner beloppet till större eller mindre del böra till statsverket inbesparas.

§ 6.

Ortstillägg utgår från och med den dag, då tjänsteman tillträtt sitt ämbete, dock med iakttagande att ortstillägg icke åtnjutes, förrän den föregående tjänstinnehavaren frånträtt sitt ortstillägg.

Ortstillägget upphör att utgå, då tjänsteman till sin efterträdare överlämnat befattningen eller eljest upphör att utöva densamma, dock att vid avgång från tjänsten i följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall ortstillägget skall utgå till månadens slut.

Därest befattningshavare förflyttas till annan av de i § 1 angivna befattningar, vare han berättigad att fortfarande uppbära ditintills åtnjutet ortstillägg intill dess han, enligt vad ovan är sagt, får uppbära för den nya befattningen anslaget ortstillägg.

Vad ovan är stadgat rörande ortstillägg skall äga motsvarande tillämpning beträffande sådant särskilt avlöningstillägg, som tillkommer diplomatiska eller konsulära befattningshavare vid tjänstgöring inom utrikesdepartementet.

§ 7.

Den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men den, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos

riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras, eller eljest prövas skäligen.

Avlöning må ej utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall.

Därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, skall den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligen låta honom uppbära något därav.

§ 8.

Vid sjukdomsförfall eller när det erfordras för beredande av semester, skall tjänsteman vara skyldig att bestrida högre befattning, därest han tjänstgör i utrikesdepartementet, inom departementet samt, därest han tjänstgör utomlands, vid samma beskickning eller konsulat, varvid tjänstemannen mot avstående av egna tjänstgöringspenningar äger uppbära vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp.

Enahanda skyldighet åligger tjänsteman vid fall av tjänstledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilt uppdrag eller då befattningshavare avstängts från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta sin befattning; och må på Kungl. Maj:ts prövning bero, huruvida ställföreträdaren skall utöver ovannämnda ersättning uppbära ytterligare gottgörelse.

§ 9.

Vid beskickning eller konsulat anställd innehavare av befattning, tillhörande tredje eller fjärde löneklassen, vare skyldig att, därest detta för beredande av semester eller på grund av kortvarigare sjukdom eller annat tillfälligt förfall prövas nödigt, å samma ort, varest beskickningen eller konsulatet har sitt säte, utan särskild gottgörelse jämte egen befattning upprätthålla tjänst såsom förste legationssekreterare, konsul, andre legationssekreterare eller vicekonsul.

§ 10.

Tjänsteman skall, när det erfordras vid sjukdomsförfall eller för beredande av semester, eller, då vederbörande erhållit tjänstledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilt uppdrag eller i behörig ordning avstängts från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta sin befattning, vara skyldig att bestrida befattning i likställd eller högre lönegrad å annan ort, än där han är anställd, mot åtnjutande av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar eller ett därmed lika belopp jämte ett belopp motsvarande med befattningen förenat ortstillägg, dock att den, som under angivna förutsättning förordnas att såsom chargé d'affaires förestå beskickning, av ministerns ortstillägg allenast må uppbära, därest ortstillägget understiger 20,000 kronor, hälften, dock icke under 5,000 kronor, samt i annat fall en tredjedel, dock icke under 10,000 kronor, allt för år beräknat.

Är tjänsteman, som erhållit förordnande, varom ovan sägs, pliktig utgiva hyra för bostad, eller har han andra av förordnandet vållade utgifter, som icke rinligen kunnat undvikas, å den ort, varest han före förordnandet var anställd, må, där Kungl. Maj:t så prövar skäligt, gottgörelse för förlust, som härigenom tillskyndas honom, kunna beredas honom.

Tjänsteman skall, då han erhållit förordnande, varom ovan sägs, vara skyldig att förutom sina egna tjänstgöringspenningar avstå eget ortstillägg.

§ 11.

I avlöningsstaterna angiven förhöjning av lönen (ålderstillägg) efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma löneklass skall inträda under villkor, att innehavaren under mera än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt och under iakttagande, vad samtliga löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstetiden uppnåtts; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya avlöningsstatens för departementet trädande i kraft förflutit från hans tillträde till närmast motsvarande befattning å förut gällande stat för departementet.

Befattningshavare, som utnämnts att från den nya statens för utrikes-

departementet ikraftträdande eller från och med dag förut under år 1919 vara innehavare av å densamma upptagen ordinarie tjänst, eller av tjänst vid beskickning eller konsulat må för erhållande av löneförhöjning tillgodoräknas den tid, varunder han omedelbart före tillträdet till befattningen på grund av stadigvarande förordnande i utrikesdepartement eller vid beskickning och konsulat bestritt närmast motsvarande tjänst med av riksdagen å extra stat anvisad avlöning för tjänsten.

Tjänsteman, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension är skyldig, att från tjänsten avgå, må ej tillträda samma förhöjning.

Ålderstillägg uppbäres oberoende därav att tjänsteman förflyttas från en befattning till annan inom samma grad. Om sådan förflyttning äger rum från tjänst inom Europa till tjänst utom Europa eller omvänt, skall intjänat ålderstillägg utgå med det för den nya tjänsten fastställda belopp från och med månaden efter utnämningen till den nya tjänsten.

§ 12.

1. Semester må, när sådan utan hinder för göromålens behöriga gång kan äga rum, åtnjutas inom utrikesdepartementet av kabinettssekreteraren, avdelningscheferna, cheferna för byråerna samt i departementet tjänstgörande andre legationssekreterare och vice konsuler, under en och en halv månad samt av byråsekreterarna och departementets kanslister under en månad årligen.

2. Envoyé, ministerresident, generalkonsul, förste legationssekreterare, konsul, andre legationssekreterare och vice konsul, vilka innehava tjänst utomlands, äga, därest sådant utan olägenhet kan ske, årligen åtnjuta semester under två månader.

I utlandet tjänstgörande kanslist äger åtnjuta en och en halv månads semester årligen.

3. I norra Amerika anställd befattningshavare må i och för besök i hemlandet vara berättigad att med den honom under året tillkommande semester sammanlägga under det närmast föregående året antingen icke alls eller icke tillfullo tillgodonjuten semester. På enahanda sätt må tjänsteman i Syd-Amerika eller Syd-Afrika förena semester under tre samt tjänstemän i Öst-Asien och Australien under fyra på varandra följande år. Därjämte må i detta moment avsedda befattningshavare, därest Konungen prövar skäligt sådant medgiva, utöver den dem tillkommande semester

såsom sådan jämväl beräkna den tid, som åtgår för resan från och till hemlandet, eller del därav.

4. Konungen må på därom gjord framställning bevilja ersättning för hemresa åt tjänsteman, anställd vid beskickning eller konsulat i

1) Amerika eller Afrika en gång vartannat år,

2) Asien och Australien en gång vart tredje år;

och äge Konungen därvid tillika föreskriva de villkor, som för ersättningens uppbärande må finnas lämpliga.

Kanslist må dock i båda dessa fall icke åtnjuta sådan gottgörelse mer än en gång vart femte år.

Ersättningen omfattar allenast kostnaden för biljett åt tjänstemannen till Stockholm samt åter till tjänstgöringsorten.

5. Befattningshavare, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid av året, som av vederbörande departementschef bestämmes, begagna sig av semester.

§ 13.

I fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya avlöningsstatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdades, vid tillträdet till befattningen stadgat.

§ 14.

1. En var, som den 1 oktober 1919 eller dag därefter tillträder under § 1 här ovan inbegripen befattning, skall vara pliktig att underkasta sig förenämnda villkor och bestämmelser.

2. Den, som tillträder den nya avlöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter vårt bestämmande, upphörande eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

§ 15.

Innehavare av de befattningar i utrikesdepartementet, som ej avses i § 1 här ovan, äro underkastade de villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner, som för befattningshavare i statsdepartementen i allmänhet gälla och som innefattas bl. a. i kungörelsen den 25 juni 1917 (nr 584) och den 1 november 1918 (nr 836).

Beträffande kvinnliga befattningshavare skola i övrigt lända till efterrättelse de föreskrifter, som äro eller kunna varda utfärdade angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla å för vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar.

Sveriges representation i utlandet.

Såsom jag redan framhållit i den av mig lämnade allmänna översikten över de av sakkunnige framställda förslag till förstärkning av den yttre representationen, hava de sakkunnige i främsta rummet förordad upp rättandet å extra stat av vissa konsulära poster.

Rörande behovet av nya konsulära poster i Europa yttra de sakkunnige följande:

*Konsulära
poster.
Sakkunnige.
Europa.*

»Såsom redan framhållits är, vad *Europa* angår, den avlönade konsulära representationen för närvarande särskilt svag i de södra delarna. Den brist, som härutinnan föreligger, synes emellertid i någon mån motvägas därav, att beskickningar finnas i Rom och Madrid, vilka med hjälp av de lönade konsulaten tills vidare även i kommersiellt avseende torde kunna företräda de svenska intressena i Italien, Spanien och Portugal. Sämre ställa sig förhållandena å Balkan. Någon fast stödjepunkt för arbetet för de svenska kommersiella intressena i dessa trakter finnes för närvarande ej i vare sig Serbien, Grekland, Bulgarien eller Rumänien. I avvaktan på att dessa av världskriget hårt hemsökta länder, hinna något återhämta sig, samt att över huvud taget de politiska förhållandena ordnas, torde emellertid böra anstå med inrättandet av avlönade fasta vare sig diplomatiska eller konsulära poster i dessa trakter. Skulle behov därav framträda tidigare än som för närvarande beräknas, lärer möjlighet kunna beredas att temporärt upprätta en diplomatisk eller konsulär post genom medel från det anslag för tillfällig förstärkning av den diplomatiska eller konsulära utrikesrepresentationen, till vilket kommitterade längre fram skola återkomma.

Därest en handelsattaché, såsom kommitterade i det följande förorda, fästes vid beskickningen i Konstantinopel, synes emellertid denne böra utsträcka sin verksamhet jämväl till Balkan.»

Kommerskollegium.

Kommerskollegium har till utrikesdepartementet överlämnat en från kamreraren hos firman L. B. Wedin & Ramstedt, Helge Wedin, ingången skrivelse, varuti denne, med hänvisning till den statsrättsliga ställning

Island numera uppnått och det uppsving, som såväl handelsförbindelserna som de kulturella förbindelserna mellan Sverige och Island kunna beräknas taga, föreslagit, att en lönad konsulär representant skulle utsändas till Island. Kommerskollegium har i anslutning härtill och under återopande av vissa statistiska uppgifter rörande Sveriges varuutbyte med Island hemställt, att redan för år 1920 måtte på Island placeras en representant med åtminstone konsuls ställning.

Jag finner det framställda förslaget om utsändande av en lönad konsulär representant till Island synnerligen behjärtansvärt. Emellertid anser jag mig icke för närvarande böra äska ett särskilt anslag för anställande av sådan representant. *Departementschefen*

I enlighet med av de sakkunnige väckt förslag ämnar jag föreslå Eders Kungl. Maj:t att hos riksdagen begära ett anslag för upprättande efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet. Därest vid överbägande av de olika behov, som med ett sådant anslag böra tillfredsställas, möjlighet visar sig föreligga, skall jag icke underlåta att i sinom tid hos Eders Kungl. Maj:t hemställa, att medel måtte anvisas från detta anslag till anställande av en representant å Island.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört samt till vad de sakkunnige för sin del yttrat anser jag mig icke för närvarande böra begära särskilda anslag för upprättande av konsulära poster i Europa.

Rörande vår representation i utomeuropeiska länder hava de sakkunnige anfört: *Sakkunnige.
Asien.*

»Uti en inom andra kammaren vid 1918 års lagtima riksdag av understecknad Nylander väckt motion (nr 45) har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) att Kungl. Maj:t täcktes från och med nästa år i brittiska Indien upprätta ett svenskt avlönat generalkonsulat, som borde förläggas till landets största handelsstad, Calcutta, och för vilket löneförmånerna borde utgå efter samma principer, som för generalkonsulatet i Kapstaden samt

2) i holländska Indien upprättas ett generalkonsulat med förläggning antingen till Batavia eller Soerabaja, och för vilket löneförmånerna borde utgå efter samma principer, som för det förstnämnda,

samt att riksdagen måtte anvisa för nämnda befattningars avlönande erforderliga medel.

I sitt utlåtande angående regleringen av utgifterna under riksstatens

för år 1919 tredje huvudtitel yttrade statsutskottet bland annat följande: 'Vidkommande det i ovanberörda motion framställda förslaget om inrättande av generalkonsulat i brittiska och nederländska Indien har utskottet icke funnit den av motionären förebragta utredning vara av den beskaffenhet, att utskottet kunnat tillstyrka detta förslag. Då emellertid frågan om en förbättrad konsulär representation i Ostindien synes utskottet vara av stor vikt, har utskottet ansett denna fråga lämpligen böra göras till föremål för utredning genom Kungl. Maj:t försorg och anser därför att riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om dylik utredning.» I enlighet med utskottets hemställan blev också riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t avlåten.

Genom utrikesdepartementets försorg har en sådan utredning, varom här talats, blivit verkställd. Begäran om yttranden med anledning av de i ovan nämnda motion väckta förslag, har riktats till åtskilliga svenska institutioner och firmor, vilka hava erfarenhet och intresse av handelsförbindelserna med de länder, varom är fråga. Sådana yttranden hava också från åtskilliga håll inkommit till departementet.

Särskilt omfattande och ingående är den utredning, som innehålles i det av Sveriges Allmänna Exportförening avgivna utlåtande. Av däri meddelade uppgifter framgår, att rika möjligheter föreligga, ej mindre för en export från Sverige till såväl nederländska som brittiska Indien, än även för en import till Sverige från dessa länder. Vad brittiska Indien beträffar, utgöra ris, vete, bomull, oljeväxter, jute, indigo, socker och the samt, vad nederländska Indien beträffar, förutom vissa av dessa varor även kaffe, tobak, gummi, majs, copra och indigo de för oss viktigaste exportvarorna. Vad exporten från Sverige till bägge Indierna angår, synes densamma kunna uppdrivas betydligt över den utförsel, som ägde rum vid tiden före kriget och under de första krigsåren. En sammanfattning av uppgifter rörande från Sverige under år 1913—1915 exporterade varor finnes intagen i Exportföreningens redogörelse.

Exportföreningen har för sin del föreslagit, att i brittiska Indien skulle inrättas ett lönat generalkonsulat i Calcutta, ett lönat konsulat i Bombay och en ambulerande handelsattaché med placering i Calcutta, samt i nederländska Indien ett lönat generalkonsulat i Batavia, ett lönat konsulat i Soerabaja och ett lönat vicekonsulat i Padang. Den väldiga omfattningen av de områden, som här avses, de utvecklingsmöjligheter för vår export dessa folkrika trakter erbjuda samt slutligen de rika råvarutillgångar, som förefinnas, kunna i och för sig betraktas såsom starka skäl för en betydligt förstärkt representation i Indien. Kommitterade anse sig emellertid icke för närvarande kunna tillstyrka ett förslag av den omfattning,

som Exportföreningen framställt. En avvägning av de behov av förbättrad utrikesrepresentation, som föreligga å skilda håll, måste äga rum. Statsfinansiella hänsyn göra det icke möjligt att på en gång, i full utsträckning tillgodose de olika krav, som härutinnan göras gällande.

Kommitterade äro emellertid övertygade om att redan nu konsulära poster måste upprättas i såväl brittiska som holländska Indien. Att endast anställa handelsattachéer skulle icke innebära en tillfredsställande lösning av frågan, enär sådana i sin verksamhet måste, för att komma till till sin rätt särskilt i länder, som de här ifrågavarande, fästas vid beskickning eller vid konsulat. En lämplig centralpunkt saknas för närvarande såväl i brittiska som holländska Indien.

Kommitterade föreslå, att två generalkonsulat upprättas, det ena förlagt i Calcutta, det andra i Batavia. Då det är önskvärt och nödvändigt, att Sveriges representanter skola träda i beröring med de lokala regeringarna i respektive brittiska och holländska Indien, synes generalkonsulsställning tilldelas dem.

Till de ytterligare åtgärder till förstärkning av den kommersiella representationen i brittiska och holländska Indien, som må befinnas nödvändiga, skola kommitterade här nedan återkomma i samband med frågan om handelsattachéinstitutionens utveckling.

Fastställandet av de avlöningsförmåner, som böra tillkomma innehavarna av ifrågavarande bägge generalkonsulsposter, erbjuder för närvarande på grund av de inträffade förändringarna i penningvärdet stora svårigheter.

I fråga om lön och tjänstgöringspenningar skola givetvis utgå de för generalkonsuler bestämda belopp å respektive kr. 6,600 och 3,000.

Vid bestämmandet av ortstillägget måste hänsyn tagas därtill, att ifrågavarande trakter äro synnerligen dyrbara uppehållsorter för européer. En viss stödjepunkt härvidlag erbjuder det för generalkonsuln i Shanghai utgående ortstillägg, som med inräknad kostnad för kanslilokal, uppgår till kr. 19,400.

Enligt vad kommitterade inhämtat torde levnadsförhållandena i Calcutta vara något dyrare, i Batavia något billigare än i Shanghai.

Med hänsyn härtill föreslås, att ortstillägget för generalkonsulsbefattningen i Calcutta sättes till kr. 20,400 och för generalkonsulsposten i Batavia till kr. 18,400.

Då man måste utgå från att generalkonsulerna skola se sig nödsakade skaffa lokal för sin ämbetsverksamhet utom bostaden, torde ett särskilt belopp för kontorskostnader böra uppföras, för generalkonsuln i Calcutta med kr. 2,500 och för generalkonsuln i Batavia med kr. 2,000.

Nordamerikas
Förenta
Stater.

En omläggning och utvidgning av den konsulära representationen i Nordamerikas Förenta Stater har länge stått på dagordningen. Den fråga, som härvid i främsta rummet kräver lösning, måste anses vara upprättande av ett lönat konsulat i San Francisco.

Under en följd av år har kaptenen William Matson, en framstående svensk-född amerikansk medborgare, beklätt den nuvarande olönade konsulsposten i San Francisco. Det torde i väsentlig grad vara på grund av hans nitiska verksamhet, som frågan om upprättandet av en avlönad konsulspost kunnat tills vidare undanskjutas. Efter Matsons den 11 oktober 1917 timade frånfälle har konsulatet uppehållits på förordnande.

Frågan om upprättandet av ett lönat konsulat i San Francisco synes nu icke längre kunna undanskjutas. I en till utrikesdepartementet ingången skrivelse, vilken blivit tillkommitterade överlämnad, har svenske ministern i Washington efter samråd med generalkonsuln i New York och konsuln i Chicago framlagt förslag till ny organisation av det svenska konsulatväsendet i Nordamerikas Förenta Stater. Kommitterade skola i samband med avgivande av förslag till allmän omreglering av den svenska utrikesrepresentationen upptaga denna fråga till behandling.

Som ett led i den av ministern föreslagna större planen ingår upprättandet av ett lönat konsulat i San Francisco. Starka skäl synas kommitterade tala för att denna fråga redan nu upptages till avgörande. Om behovet av ett sådant konsulat torde icke råda någon meningsskiljaktighet.

I sin ovanberörda skrivelse framhåller ministern såsom skäl för upprättandet av ett lönat konsulat i San Francisco dels att vår sjöfart på Stilla havskusten torde komma att högst betydligt tilltaga, sedan efter ett blivande fredsslut våra största ångbåtslinjer där hunnit återupptaga trafiken, dels att de amerikanska handelsförbindelserna med Asien i avsevärd grad syntes komma att utvecklas under den närmaste framtiden, och att det måste vara av yttersta vikt för oss att noga följa denna utveckling. På grund av San Franciscos avskilda läge från de östra staterna kunde, såsom ministern framhåller, de i Östern befintliga konsulaten svårigen ägna uppmärksamhet åt de förhållanden, som råda på västkusten. Ministern betonar, att i synnerhet vid konsulaten i New York och San Francisco även under de förhållanden, vilka voro rådande före Förenta Staternas inträdande i kriget, en ständig och stark ökning i göromålen gjort sig märkbar. Det vore emellertid otvivelaktigt att kriget eller snarare det blivande fredslutet komme att vad handeln och sjöfarten beträffar, åt Förenta Staterna skapa en ställning av långt större betydelse för särskilt de mindre europeiska staterna än någonsin förr, samt att vår konsulära representation därstädes komme att få sig pålagd långt större ansvar och arbetsbörda än hittills. Ministern framhåller därför såsom av

största vikt att vår representation genom tillräckliga arbetskrafter sättes i stånd att möta de ökade anspråk, som komma att ställas på densamma. Vad särskilt konsulatet i San Francisco anginge borde en avlönad kanslist därstädes anställas för att under konsulns tjänstledighet eller sjukdom vikariera samt för att jämte konsulu och övrig där föreslagen personal utföra arbetet.

Med avseende å omfattningen av det verksamhetsområde, som torde böra underläggas konsulatet i San Francisco, finner ministern att nuvarande distriktet borde bibehållas, dock med den utvidgning, att det olönade konsulatet å Havaiiöarna ställdes under viss kontroll av konsulatet i San Francisco.

I merberörda skrivelse har ministern även föreslagit att väsentligen ökade löneförmåner måtte tilldelas de konsulära tjänstemännen i Nordamerikas Förenta Stater. För konsulatets i San Francisco del föreslås ett belopp av 28,000 kr. för konsulu samt 12,000 kr. för kanslisten.

I anslutning till ministerns skrivelse hava även från generalkonsulu i New York samt från konsulu i Chicago inkommit framställningar och förslag till en omorganisation av vår representation i Nordamerikas Förenta Stater. I vad angår San Francisco förorda bägge att ett lönat konsulat med de av ministern angivna löneförmåner där upprättas.

Till stöd härför anför särskilt konsulu i Chicago att »The Pacific district» gått betydligt framåt. Detsamma har ej blott utvecklats till ett av världens förnämsta skeppsbyggericentra, utan härtill komme att San Francisco hade utsikt att bliva frihamn. Av särskilt intresse borde vara att följa utvecklingen av varuutbytet mellan Amerika och andra Stillahavsland, ej minst Japan. Statistiken utvisade med avseende å importen över de amerikanska Stillahavs-hamnarna under nio månader, räknat från den 1 juli 1917, ett värde av \$ 466,000,000 mot \$ 223,000,000 motsvarande period föregående år samt med avseende å exporten under samma tid \$ 360,000,000 mot \$ 240,000,000 motsvarande period närmast föregående år. Exporten till Sverige utgjorde år 1915 omkring \$ 2,200,000 samt importen \$ 140,000 (vilken siffra år 1916 steg till \$ 350,000.) Ehuru ovan anförda siffror äro ett utslag av genom kriget skapade exceptionella förhållanden torde, även sedan dessa upphört, San Francisco vinna ökad betydelse såsom ett av världshandelns centra.

Med hänsyn till de särskilda skäl, som ovan antytts, ävensom till den omständigheten, att en betydande befolkning av svensk nationalitet eller svensk härstamning är bofast i Californien och närgränsande stater torde redan nu åtgärder böra vidtagas i syfte att förstärka vår konsulära representation å Nordamerikas västkust.

Kommitterade föreslå att ett lönat konsulat upprättas i San Francisco. Vad avlöningsförmånerna angår torde dessa icke kunna sättas lägre än de för närvarande för konsulatet i Chicago utgående eller 5,400 kr. i lön, 2,500 kr. i tjänstgöringspenningar och 12,100 kr. i ortstillägg. Då kanslilokal under inga förhållanden torde kunna förenas med bostaden bör ett särskilt kontorskostnadsanslag å 3,000 kr. beräknas.

Frågan om anställandet av en kanslist torde däremot kunna anstå till den allmänna regleringen av de frågor, som sammanhånga med en omorganisation av vår utrikesrepresentation i Nordamerikas Förenta Stater, i vilket sammanhang jämväl de jämkningar i löneförmåner för konsulatets i San Francisco del böra ske, som då kunna finnas av omständigheterna påkallade.

Sydamerika.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1918 av de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919, lämnade ministern för utrikes ärendena i sitt yttrande till statsrådsprotokollet rörande upprättandet av en ministerpost i Buenos Aires en översikt av våra handels- och sjöfartsförbindelser med Sydamerika. Vad Chile särskilt anginge framhöll ministern att Sverige där representerades av en olönad konsul i Valparaiso, som tillika vore chef för ett stort engelskt affärshus. Önskvärt vore otvivelaktigt att därstädes äga en utsänd lönad representant. Ett sådant syftemål syntes kunna vinnas utan upprättande av en särskild lönad konsuls- och chargé d'affairespost genom att akkreditera den svenske diplomatiska representanten i Buenos Aires jämväl hos chilenska republiken. Avståndet mellan de båda huvudstäderna Buenos Aires och Santiago vore, framhöll ministern, till följd av den nyinrättade järnvägsförbindelsen över Anderna icke större än att beskickningschefen mycket väl kunde tid efter annan vistas i Chile; under hans frånvaro borde den handelsattaché, som tillsvidare syntes böra bibehållas med anställning i båda länderna, kunna besörja de löpande göromålen. Skulle det framdeles visa sig nödvändigt kunde en konsulstjänsteman anställas i Chile.

I anledning av den ökade verksamhet, som beskickningschefen i Buenos Aires, av skäl, som ministern närmare utvecklade, skulle erhålla, föreslog ministern att en något förändrad ställning i fråga om grad och löneförmåner måtte tillerkännas denna beskickningschef. I enlighet med Kungl. Maj:ts hemställan beslöt också riksdagen att i stället för den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning, 36,000 kronor för en ministerresident i Buenos Aires, anslå avlöning för en minister därstädes, vilken jämväl skulle vara akkrediterad i Santiago.

De intressen Sverige har att tillgodose i Sydamerika synas vara särdeles betydande. Under tiden närmast före kriget hade Tyskland lyckats uppnå en ledande ställning inom handeln å den sydamerikanska kontinenten. Sedan de sydamerikanska republikerna icke längre torde kunna tillfredsställa sitt importbehov i Tyskland har en möjlighet öppnats, att utvidga vårt exportområde i Sydamerika. Samtidigt föreligger för Sverige ett stort intresse att vid konkurrensen om de rika råvarutillgångarna i dessa trakter vara väl representerat.

Såsom förut blivit erinrat, finnes för närvarande en handelsattaché placerad vid beskickningen i Buenos Aires. I planen för organisationen av den svenska representationen i Argentina och angränsande stater har, som framgår av ministerns här ovan anförda yttrande, ingått att handelsattachén skulle i viss omfattning vid ministerns bortovaro etc. uppehålla beskickningsgöromålen. Det synes emellertid önskvärt att handelsattachén befriades härifrån och bereddes tillfälle att uteslutande sysselsätta sig med de kommersiella frågor, som närmast ligga inom hans uppgift.

Ett steg i sådan riktning skulle tagas, därest, såsom ministern för utrikes ärendena redan framhållit såsom önskvärt, en lönad konsulär representant anställdes i Chile.

Med en sådan åtgärd skulle också vinnas, att Sverige bleve på ett stadigvarande sätt företrätt i Chile av svensk representant. Härför tala de viktiga sjöfartsförbindelser, som anknutits med Chile och vilka inom den närmaste framtiden kunna förmodas bliva ytterligare utvecklade. Chile erbjuder nämligen icke endast en god marknad för åtskilliga av våra viktigaste exportartiklar utan äger jämväl åtskilliga för vårt jordbruk och för vår industri synnerligen värdefulla råvarutillgångar. Förutom salpeter, varav totalproduktionen under året 1915—1916 uppgick till 2,626,900 ton, utföras jämväl därifrån bl. a. metaller, såsom koppar, mangan, kobolt.

På grund av de betydande intressen, som för Sverige sålunda finnas att bevaka i Chile föreslå kommitterade, att ett vicekonsulat upprättas därstädes, vilket med hänsyn till sjöfartsförbindelserna bör hava säte i Valparaiso.

Beträffande löneförmånerna för vicekonsuln läser en jämförelse med den vid generalkonsulatet i Newyork tjänstgörande vicekonsuln närmast vara på sin plats. Dennes avlöningsförmåner uppgå till 12,000 kr. Då emellertid vicekonsuln i Valparaiso skall intaga en självständig ställning synas avlöningsvillkoren ej kunna sättas lägre än till 15,000 kronor, varav 3,600 kr. lön, 1,600 kr. i tjänstgöringspenningar och 9,800 kr. i ortstillägg. Även i Valparaiso är särskild kanslilokal av omständigheterna

betingad. Ett kontorskostnadsanslag å 2,500 kr. torde böra beräknas för detta ändamål.»

Kommerskollegium.

I sitt öfver sakkunniges betänkande avgivna utlåtande har kommerskollegium förklarad, att i fråga om förstärkning av vår kommersiella representation, kollegium finner sig kunna biträda sakkunniges förslag.

Departementschefen.

Rörande den närmare utredningen angående våra handelsförbindelser med Brittiska och Holländska Indien samt med Brittiska Nordamerika tillåter jag mig hänvisa till de i sakkunniges betänkande införda bilagorna 6—12 (sid. 147—178). Jag finner de av sakkunnige i här ifrågavarande avseende väckta förslag väl grundade och tillstyrker alltså, att av riksdagen å extra stat för år 1920 måtte äskas såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 93,000 kronor att fördelas sålunda:

	Lön kronor.	Tjänstgöringspenningar kronor.	Ortstillägg kronor.
generalkonsuln i Calcutta	6,600	3,000	20,400
generalkonsuln i Batavia	6,600	3,000	18,400
konsuln i San Francisco	5,400	2,500	12,100
vice konsuln i Valparaiso	3,600	1,600	9,800

Tillika hemställer jag, att likaledes såsom förslagsanslag, högst, måtte äskas ett belopp av 10,000 kronor för täckande av kostnader för hyra av kansli lokaler för ifrågavarande konsulat, varav skola utgå till generalkonsulatet i Calcutta 2,500 kronor, till generalkonsulatet i Batavia 2,000 kronor, till konsulatet i San Francisco 3,000 kronor och till vice konsulatet i Valparaiso, 2,500 kronor.

*Anslag till
tillfälliga
diplomatiska
och konsu-
lära befatt-
ningar i ut-
landet.*

De sakkunnige yttra vidare följande:

»På annat ställe hava kommitterade framhållit de särskilt stora vanskligheter, som för närvarande göra sig gällande vid en omorganisation av representationen i utlandet.

Innan de politiska och kommersiella förhållandena vunnit mera fasthet, kan givetvis en organisation, avvägd med hänsyn till Sveriges intressen i olika länder, ej definitivt genomföras.

Men detta bör, såsom ovan framhållits, icke föranleda att med samtliga åtgärder till utrikesrepresentationens förstärkning får anstå. En skillnad kan och bör göras mellan sådana länder, där krigets verkningar varit omedelbart kännbara och medfört följderna av djupt ingripande natur, och sådana, vilka på grund av sitt läge eller av andra orsaker icke blivit i

samma grad berörda därav. För dessa senares del torde åtgärder av mera fixerad karaktär redan nu kunna förordas. I enlighet med denna uppfattning hava kommitterade också föreslagit inrättande å angivna orter av vissa konsulat.

Men i länder, som mera omedelbart berörts av krigets verkningar, vilkas statliga existens ännu icke är tryggad, eller vilkas politiska och ekonomiska förhållanden ännu icke vunnit stadga, se sig kommitterade icke i tillfälle att redan nu angiva de åtgärder för stärkande av vår utrikesrepresentation, som inom närmaste framtiden må bliva nödvändiga.

I åtskilliga av dessa senare fall synes det emellertid ej osannolikt att svenska politiska eller kommersiella intressen påfordra utan tidsutdräkt upprättandet av nya beskickningar eller konsulat. Vidare bör den möjligheten här icke förbises, att det med hänsyn till inträffande omständigheter kan visa sig lämpligt att indraga viss beskickning, eventuellt för att använda för densamma anslagna medel till upprättande av representation i annat land. Förhållandena i Österrike-Ungern torde ur angivna synpunkter särskilt påkalla uppmärksamhet. Men även på andra håll och på annan väg kan läget utveckla sig i sådan riktning, att inrättandet av en svensk representation kan bliva i hög grad önskvärt.

Utan att ingå på en detaljerad framställning, vilket måhända icke kunde anses lämpligt, vilja kommitterade erinra om de för oss synnerligen viktiga problem, som sammanhånga med ett blivande ordnande av förhållandena i de baltiska länderna, i Polen, i Ukrajna, i Balkanstaterna etc. Likaledes kan det, därest av den politiska utvecklingen betingade särskilda förhållanden skulle medföra en stark ökning av göromålen vid någon viss beskickning eller vid visst konsulat befinnas önskvärt och nödvändigt att medel äro tillgängliga för att förse dessa med nödiga arbetskrafter.

I syfte att bereda Kungl. Maj:ts möjlighet att vid förefallande behov utan tidsutdräkt handla såsom av omständigheterna i varje fall påkallas, torde det därför vara lämpligt, att å extra stat uppföra ett förslagsanslag, högst, avsett att efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande användas för upprättande av tillfälliga diplomatiska och konsulära befattningar i utlandet. På grund av de starkt ökade levnadsomkostnader, som på de flesta orter för närvarande råda, bör ifrågakvarande belopp icke lämpligen sättas lägre än till 150,000 kronor.»

Kommerskollegium har i sitt avgivna utlåtande i här förevarande avseende framhållit, att det synes kollegium välbetänkt att, såsom sakkunnige föreslagit, visst belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för upprättande av tillfälliga diplomatiska och konsulära befattningar i utlandet.

Kommerskollegium.

Departements-
chefen.

Den utväg, som de sakkunnige förordat i syfte att tillgodose uppstående behov av förstärkt representation i utlandet synes mig vara den under nuvarande förhållanden mest ändamålsenliga. Det är under rådande politiska situation med dess ständiga men ovissa växlingar icke möjligt att i så god tid avgöra, varest upprättande av svensk representation i diplomatiskt eller konsulärt avseende må vara behöflig eller förstärkning av redan förefintlig sådan erfordras, att utrikesledningen kan i vanlig ordning härför äska erforderliga medel. Å andra sidan kunna omständigheterna medföra, att den representant, som en gång blivit utsänd till visst land, efter någon tids förlopp icke längre där är behöflig eller där icke kan utöva sin verksamhet. Det nuvarande läget synes mig därför kräva, att utrikesledningen beredes ett större mått av rörelsefrihet än vanligt.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen anhålla, att till upprättande vid inträffande behöfv av tillfälliga diplomatiska och konsulära befattningar i utlandet måtte å extra stat för år 1920 anvisas såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 150,000 kronor.

Handels-
attachéer.
De sakkunnige.

Jag övergår härefter till den av sakkunnige föreslagna utvidgningen av handelsattachéinstitutionen och vissa i samband därmed stående frågor. De sakkunnige anföra i denna punkt bl. a. följande:

»Förslag att vid beskickning eller konsulat anställa kommersiella attachéer förelades av Kungl. Maj:t redan 1886 års riksdag, som emellertid icke biföll detsamma. 1906 års diplomat- och konsulatkommitté tog upp frågan på nytt och förordade i sitt betänkande att denna institution måtte komma till användning även för Sveriges del.

Kungl. Maj:ts förslag till 1906 års riksdag om beviljandet av ett anslag för handelsattachéer å kr. 36,000 vann riksdagens bifall. Vid 1913 års riksdag höjdes beloppet till 40,000 kronor.

Under senare tid hava varit i tjänstgöring fyra handelsattachéer nämligen två i Petrograd, en i Washington och en i Buenos Aires.

Handelsattachéernas ställning och uppgifter hava icke reglerats i särskild författning utan har departementet brukat i de förordnanden, som utfärdats, angiva deras uppgifter. Det åligger sålunda attaché att med all kraft och på det sätt, som erfarenheten visar lämpligt och praktiskt, befrämja den svenska industriens och handelns intressen inom det område, som är honom anvisat, samt att därvid ställa sig till efterrättelse de ytterligare instruktioner, som meddelas, då särskilt uppdrag anförtros åt honom, eller eljest när omständigheterna därtill föranleda.

Närmast åligger det attachéerna att undersöka föreliggande möjligheter för avsättning av svenska tillverkningar samt att förmedla förbin-

delserna mellan svenska affärsmän och affärsmän i utlandet. Den uppgift, som härvid erbjuder sig, är av synnerligen grannlaga natur. Attachén måste noga aktgiva på att hans åtgärder till gagn för den ene affärsmannen icke skadar den andre, och han måste iakttaga en fullständig opartiskhet i förhållande till skilda ekonomiska intressen.

Attachéernas verksamhet fullgöres uppenbarligen i vidsträckt mån genom direkt skriftväxling med enskilda personer i Sverige. Tid efter annan lämnar attachén underrättelser till utrikesdepartementet om sina åtgärder och om vunna erfarenheter under arbetet.

Vid besök i hemlandet sätta sig attachéerna i förbindelse med offentliga myndigheter, som hava att befrämja näringslivets utveckling, med Exportföreningen och liknande sammanslutningar, ävensom med de enskilda affärsmän, vilka hava ekonomiska intressen i ifrågavarande länder.

Vid sidan av denna uppgift att främja Sveriges export har emellertid handelsattachéerna, särskilt under krigsåren, fått ett annat ävenledes betydelsefullt åliggande. Deras tjänster hava i stor utsträckning tagits i anspråk, när det gällt att i främmande land förmedla anskaffning och uppköp av varor för vår folkhushållning. Särskilt attachéer, som under någon längre tid vistats i det land, där deras verksamhet är förlagd, kunna genom sina förbindelser med därvarande affärskretsar i väsentlig mån bereda tillfälle till förvärv på förmånliga betingelser av för hemlandet behöfliga alster av ena eller andra slaget.

Framgången av attachéernas verksamhet beror emellertid i väsentlig grad av deras personliga egenskaper. Det erfordras av dem icke endast de för officiella agenter i allmänhet nödiga förutsättningar, säkert omdöme, allmänbildning etc. utan även en vidsträckt erfarenhet i kommersiellt och industriellt avseende, såväl vad angår det land, där de vistas, som ock angående Sverige.

Då kommitterade övervägt de åtgärder, som skulle vara ägnade att på ett effektivt och hastigt verkande sätt förstärka vår kommersiella representation i utlandet, har en utveckling av handelsattachéinstitutionen synts särskilt lovande. Därest ett antal i praktisk affärsverksamhet väl förfarna personer inom den närmaste tiden utsändes, synes möjlighet föreligga att knyta för vårt land värdefulla förbindelser. Handelsattachéernas utbildning torde under en tid som den nuvarande göra dem skickade att i viktiga avseenden ersätta konsulära representanter.

Det belopp å 40,000 kronor, som för närvarande står till utrikesdepartementets förfogande för utsändande av handelsattachéer, kan givetvis, med hänsyn till de vidgade uppgifter, som föreligga samt de oerhört upp-

drivna levnadsomkostnader, varmed man nu måste räkna, icke förslå särdeles långt.

Kommitterade vilja visserligen tillstyrka att de för närvarande gällande villkor med avseende å anslagen till handelsattachéer bibehållas, enligt vilka Kungl. Maj:t efter eget beprövande avgör, varest attachéerna böra placeras. Kommitterade anse det emellertid lämpligt att här angiva vissa olika länder i den ordning de allt efter sin betydelse böra ifrågakomma såsom verksamhetsområden för handelsattachéerna.

Handelsråd i
Frankrike.

Kommitterade hava i främsta rummet beslutat föreslå att en handelsattaché placeras vid beskickningen i Paris. Från den franska handels- och industriens män har visats ett synnerligen glädjande intresse för återupptagandet och utvecklingen av de genom världskriget i alla avseenden försvårade, i vissa avseenden omöjliggjorda handelsförbindelserna mellan Sverige och Frankrike. Det förtjänar i detta sammanhang särskilt erinras om upprättandet av en svensk-fransk handelskammare i Stockholm.

Dessa från fransk sida gjorda närmanden torde böra mötas med verk samma åtgärder från svensk sida, avsedda att stärka och utveckla de svensk-franska handelsförbindelserna. I sådant avseende föreslå kommitterade att under samma villkor, som eljest gälla för handelsattachéer, en synnerligen väl kvalificerad och representativ person fästes vid beskickningen i Paris såsom *handelsråd*. Det skulle åligga denne att under beskickningschefens omedelbara ledning verka för varuutbytet samt de ekonomiska förbindelsernas i övrigt utveckling och förkovran. Den uppgift, som här erbjuder sig, skulle bliva synnerligen betydelsefull särskilt om de planer på utvidgade direkta sjöfartslinjer mellan Sverige och Frankrike, vilka äro under överbäggande, bliva förverkligade.

För att erhålla en fullt representativ person till ifrågavarande uppdrag, torde ett belopp av 25 000 kronor böra beräknas till täckande av de omkostnader, som bliva förbundna med utförandet av detta förslag. Kommitterade hava överbäggat, huruvida icke en liknande anordning som den, vilken föreslagits vid beskickningen i Paris, vore att förordas även för beskickningens i London del. Då emellertid i London finnes ett avlönat generalkonsulat, vars chef såsom förutvarande mångårig handelsattaché synes väl rustad för de uppgifter, vilka tillämnats det föreslagna handelsrådet i Paris, torde de åtgärder, som i detta fall äro att förordas, företrädesvis böra bestå däri, att generalkonsulatet erhåller tillräcklig arbetskraft, för att dess chef må beredas tillfälle att ägna sig åt de viktiga uppgifter, varom här är fråga.»

De sakkunniga utveckla vidare, hurusom enligt deras förmenande handelsattachéer böra placeras vid generalkonsulatet i Calcutta, vid generalkonsulatet i Batavia, vid beskickningen i Konstantinopel, vid generalkonsulatet i Montreal, vid generalkonsulatet i Sydney, vid generalkonsulatet i Mexiko samt i Tiflis. De sakkunnige hava vidare angivit de verksamhetsområden, som i varje särskilt fall lämpligen borde tilldelas de olika handelsattachéerna, samt lämnat översikter över de kommersiella förhållandena i de olika länder, som skulle beröras av handelsattachéernas verksamhet. Rörande vad sakkunnige härutinnan anfört, tillåter jag mig hänvisa till sakkunniges betänkande sid. 122—134.

I fråga om de kostnader, som utvidgningen av handelsattachéinstitutionen skulle medföra, yttra de sakkunnige följande: Anslaget till handelsattachéer.

»Vad slutligen angår kostnaderna för utsändandet av de ifrågasatta åtta handelsattachéerna måste dessa under nuvarande förhållanden ställa sig betydande, i all synnerhet som verksamheten i de flesta fall skulle förläggas till orter, där levnadskostnaderna även under normala förhållanden avsevärt överstiga de inom Europa vanliga.

För att i möjligaste mån begränsa omkostnaderna föreslå kommitterade att handelsattaché skulle förpliktas att utan dagtraktamente för uppehållet vistas även å en annan ort än den, där han är stationerad. Ministern för utrikes ärendena torde, sedan handelsattachés närmaste överordnade hörts, äga att träffa avgörande om den därför lämpliga platsen.

Såsom redan angivits läres för den handelsattaché med ställning såsom handelsråd, vilken skulle knytas till beskickningen i Paris, ett arvode å 25,000 kr. böra beräknas.

För övriga handelsattachéer torde avlöningsförmånerna icke kunna beräknas till lägre belopp än 15 å 25,000 kr.

I anslutning härtill föreslå kommitterade att ett reservationsanslag å 175,000 kr. måtte begäras å extra stat för utsändande av åtta nya handelsattachéer.»

Vid övervägande av de möjligheter, som föreligga, att snabbt genomföra en behöflig förstärkning av vår kommersiella representation i utlandet, har jag i likhet med de sakkunnige funnit, att en utvidgning av handelsattachéinstitutionen är den utväg, som närmast erbjuder sig. Därest, i enlighet med det nu framlagda förslaget om ny organisation av utrikesdepartementet, möjligheter beredas för en kraftigare ledning från den centrala utrikesförvaltningens i hemlandet sida, torde väsentliga fördelar för svensk handel och industri stå att vinna genom utsändandet av ett antal väl kvalificerade handelsattachéer.

Departementschefen.

Såsom av de sakkunnige föreslagits, bör anslaget till förstärkning av handelsattachéinstitutionen anvisas under sådana villkor, att på Eders Kungl. Maj:ts avgörande må bero, varest attachéerna skola placeras. Vad sakkunnige härutinnan föreslagit finner, jag vara förtjänt av det största beaktande. Jag anser mig emellertid i detta sammanhang böra betona, dels att förhållandenas utveckling i Sibirien kan göra ditsändandet av en handelsattaché synnerligen önskvärt, dels också att våra ekonomiska intressen i Nordamerikas Förenta Stater kunna påkalla en förstärkning av vår kommersiella representation därstädes.

I sin till Eders Kungl. Maj:t avlåtena skrivelse rörande en omorganisation av utrikesdepartementet m. m. har riksdagen antytt de fördelar, som kunde vinnas genom utsändandet av inom särskild teknisk eller kommersiell yrkesgren utbildad person. Detta önskemål synes lämpligen kunna tillgodoses därigenom, att i fall, då förhållandena göra detta behövt såsom handelsattachéer förordnas personer, vilka besitta sådana särskilda kvalifikationer, varom i riksdagens skrivelse talas.

Jag vill emellertid i detta sammanhang icke underlåta att framhålla, att det understundom kan visa sig förenat med svårigheter att erhålla fullt kompetenta personer, vilka äro benägna att för längre tid åtaga sig uppdrag såsom handelsattachéer. I vissa fall torde därför den utvägen vara tänkbar, att av medel från här ifrågavarande anslag bestridas kostnaderna för utsändandet under kortare tid av personer med uppdrag att studera vissa särskilt angivna kommersiella och industriella fragor, vilka äro av betydelse för det svenska näringslivet.

I anslutning till vad jag sålunda anfört hemställer jag att å Eders Kungl. Maj:t måtte å extra stat för år 1920 begära ett förslagsanslag, högst, å 175,000 kronor, benämnt extra handelsattachéer.

*Arvoden för
diplomat-
och konsuls-
aspiranter.
De sakkun-
nige.*

I samband med sitt förslag om ändrade regler för antagande av attachéer i utrikesdepartementets tjänst hava de sakkunnige jämväl upp- tagit frågan om förstärkning av anslaget för diplomat- och konsulsaspi- ranter. De sakkunnige yttra härom följande:

»Å tredje huvudtiteln har sedan år 1906 funnits uppfört ett ordinarie anslag till diplomat- och konsulsaspiranter (attachéer). Anslaget, som till en början utgått med 27,000 kr. höjdes år 1913 till 36,000 kronor. I samband med ökningen av anslaget hemställde dåvarande ministern för utrikes ärendena att attachéarvodena skulle höjas så, att deras maximigräns i utomeuropeiska länder sattes till 7,500 kr. och i Europa till 4,000 kr., dock att för attachéer, som anställdes vid beskickning eller konsulat, varest å stat uppförd kanslistbefattning funnes, arvodet ej finge överstiga beloppet

av den begynnelselönen, som åtnjöttes av kanslisten. Vid beräkning av anslaget utgick ministern från att några arvoden ej skulle utgå till attachéer, som tjänstgjorde inom utrikesdepartementet.

Anslaget befanns emellertid otillräckligt, och 1918 års lagtina riksdag beviljade på Kungl. Maj:ts framställning förhöjning därav till 56,000 kr. Samtidigt förändrades anslagets natur till reservationsanslag, varjämte Kungl. Maj:t erhöll rätt att för tjänstgöring även inom utrikesdepartementet åt attaché tilldela arvode till belopp, som av Kungl. Maj:t prövades skäligt, ävensom att vid bestämmandet av arvode för attachés tjänstgöring vid beskickning och konsulat, med hänsyn till attachés större kvalifikationer, dyrare levnadskostnader å vissa platser eller andra särskilda förhållanden, i särskilda fall kunna höja arvodet utöver de år 1913 bestända maximibelopp.

Kommitterade anse sig icke böra föreslå ändring i de villkor, som för närvarande gälla för utdelandet av attachéarvoden, men finna, med hänsyn till den utvidgning av utrikesrepresentationen samt den mera allsidiga utbildning av attachéerna, som av dem förordas, en ökning av behovet påkallad.

I avvaktan på en definitiv reglering av den yttre representationen synes ökningen, — som för närvarande icke torde behöva överstiga 19,000 kr. — böra såsom reservationsanslag upptagas å extra stat.»

Såsom riksdagen i sin till Eders Kungl. Maj:t avlåtna skrivelse framhållit, ligger stor vikt uppå, att sådana ekonomiska villkor beredas de i utrikesrepresentationen anställda tjänstemän att hänsyn till enskild förmögenhet ej behöver spela in vid platsernas besättande. Även vid antagandet och utbildningen av attachéerna göra sig liknande synpunkter med styrka gällande.

Det utgör också ett villkor för att den av de sakkunnige förordade allsidigare utbildningen av attachéerna skall kunna förverkligas, att tillräckliga medel finnas för att möjliggöra attachéernas placering å de ur olika synpunkter lämpligaste orter. Jag anser mig böra omnämna, att antalet attachéer för närvarande är trettiosex, av vilka emellertid ett betydande antal under längre eller kortare tid förordnats att upprätthålla ordinarie eller extra befattningar.

Det har visat sig, att det belopp för attachéarvoden, som enligt gällande stat står till förfogande, icke är tillräckligt. Jag hemställer därför, att i enlighet med sakkunniges förslag Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å extra stat för år 1920 anvisa ett belopp av 19,000 kronor till »extra diplomat- och konsulsaspiranter». I årets statsverks-

*Departementsche-
fen.*

proposition har ifrågavarande belopp upptagits såsom förslagsanslag, högst. Jag finner mig emellertid böra föreslå, att detsamma i likhet med det å ordinarie stat uppförda anslaget till diplomat- och konsulsaspiranter erhåller natur av reservationsanslag.

Socialattachéer.

De sakkunnige.

I enlighet med det på föredragning av chefen för civildepartementet givna uppdrag hava de sakkunnige jämväl verkställt en undersökning om anställandet av sociala attachéer.

Efter en översikt av nuvarande former för internationellt socialt samarbete samt en redogörelse för utrikesrepresentationens uppgifter särskilt i vad angår förmedlingen av upplysningar i sociala frågor samt i fråga om meddelandet av social omvårdnad av landsmän i utlandet yttra de sakkunnige bland annat:

Omedelbara åtgärder behövliga.

»Den nu lämnade summariska översikten över vår utrikesrepresentationens uppgifter av social beskaffenhet läser hava ådagalagt, att dessa redan nu äro av stor omfattning och betydelse. Det torde ock vara en allmän uppfattning bland ledande diplomatiska och konsulära tjänstemän att tillväxten av deras arbeten på det sociala området samt de med sociallagstiftningens utveckling ökade anspråken på speciell sakkunskap kräva vår utrikesrepresentationens förstärkande med arbetskrafter med särskild utbildning för hithörande göromål. För kommitterade står det också klart, att anspråken i olika avseenden på särskilt beskickningarna i de politiskt och ekonomiskt ledande staterna stegrats i den grad, att under alla förhållanden väsentliga utvidgningar av dessa måste vidtagas samt att man härvid lämpligen bör fortgå på den redan beträdda vägen att för större speciella arbetsområden tillföra beskickningarna tjänstemän med därför lämpad utbildning.

Vad särskilt angår det sociala området har det under världskriget inträffat, att legationschef för att kunna lämna från Sverige begärda utredningar nödgats anlita lämplig tillfällig expert bland länsmännen på platsen, då sådan funnits att tillgå. Önskvärdheten av att taga närmare kännedom om de mångahanda viktiga socialpolitiska spørsmål, som uppkommit i samband med världskrigets avslutande, har vidare, enligt vad de sakkunniga erfarit, föranlett överväganden om tillfälligt attacherande hos vissa legationer av sociala sakkunniga. Sådan person har jämväl genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 november 1918 anställts vid beskickningen i Paris för att i Frankrike och Belgien bedriva studier av vissa spørsmål rörande förhållandena å arbetsmarknaden.

*Förslag om
sociala attachéer.*

Uppgifter.

Med fullföljande av det redan tillämpade och av vissa främmande länder i större utsträckning använda systemet med specialattachéer vid beskickningarna samt i anslutning till nyssberörda tillfälliga åtgärd för observation av vissa arbetsmarknadsspörsmål i utlandet böra, enligt kommitterades mening, åtgärder omedelbart vidtagas för åvägabringandet av mera bestående anordningar i berörda syfte. Kommitterade anse sig därför böra föreslå anställandet av särskilda socialattachéer med i tillämpliga delar motsvarande ställning och uppgifter som tillhöra militär- och marin- samt handelsattachéer. De skulle sålunda hava att, såsom anställda vid den beskickning de tillhöra, biträda närmast med de olika densamma åliggande göromålen av socialpolitisk karaktär samt därvid särskilt.

1) aktgiva på och följa social lagstiftning och förvaltning samt arbetsmarknadens läge och andra sociala företeelser och förhållanden i det främmande landet,

2) genom regelbundna rapporter och utredningar i särskilda frågor sätta beskickningarna i stånd att förse hemlandets intresserade ämbetsmyndigheter, korporationer och enskilda med upplysningar,

3) biträda vid det på beskickningen ankommande bevakandet av svenska medborgares intressen och förmåner i det främmande landet,

4) deltaga i och främja det svenska föreningslivet i det främmande landet, särskilt i den mån detta avser sociala bildnings- och understödssträvanden samt åsyftar stärkandet av sambandet mellan landsmännen därstädes och med hemlandet, samt

5) biträda vid beskickningens upplysningsverksamhet i det främmande landet, i den mån denna avser svenska sociala förhållanden.

Även om förhållandena göra det önskvärt att redan från början anställa socialattachéer vid flertalet beskickningar, eventuellt även vid något eller några större konsulat, hava kommitterade ansett den nya institutionens användning böra för närvarande begränsas. Förutom det att närmare erfarenhet ännu ej föreligger rörande dess uppgifter och ändamålsenliga organisation, äro förhållandena i utlandet på sina håll nu så oberäknliga, att tillräckliga hållpunkter icke finnas för planerandet av mera definitiva anordningar.

Antal och placering.

Vad angår våra skandinaviska grannländer tillkommer ytterligare den omständigheten, att i anslutning till initiativ från nordiska interparlamentariska rådet samt efter förhandlingar vid skandinaviska ministermötet i Köpenhamn i juni 1918 danska regeringen inbjudit Sveriges och Norges regeringar att utse representanter för att jämte representanter för den danska regeringen verkställa undersökning rörande möjligheten för ett

kontinuerligt samarbete mellan de tre nordiska länderna på det socialpolitiska området. Denna inbjudan har för Sveriges del redan antagits och torde undersökningen komma att inom den närmaste tiden igångsättas. Undersökningens resultat kunna visserligen nu icke förutses, men synas åtskilliga skäl tala för att densamma kommer att leda till vissa anordningar i syfte att utvidga och stärka det mera direkta samarbete mellan myndigheter och korporationer i de tre länderna, som efter hand redan utvecklats och särskilt under den senaste tiden blivit mycket livligt. De särskilda förutsättningar för ett mera intimt och omedelbart samarbete, som föreligga i fråga om de ifrågavarande grannländerna, äro emellertid icke tillfinnandes beträffande de flesta andra länder, varför den nu berörda undersökningen icke lär bli vägledande för de anordningar, varom här är fråga.

Vid bedömandet av frågan om i vilka länder socialattachéer för närvarande böra försöksvis anställas synas följande synpunkter vara att företrädesvis taga i betraktande, nämligen antalet i vederbörande land bosatta svenska undersåtar, antalet besökande sjömän, omfattningen av landets socialpolitiska relationer till Sverige samt dess mer eller mindre ledande ställning i socialpolitiskt avseende. Ur dessa synpunkter synas närmast Nordamerikas förenta stater, Tyska riket, Brittiska riket samt Frankrike böra komma i betraktande. I likhet med vad plägat tillämpas i avseende å andra specialattachéer, böra emellertid de nu ifrågavarande lämpligen kunna för vissa tider eller av särskild anledning disponeras för tjänstgöring vid andra beskickningar eller eventuellt vid konsulat. Den till beskickningen i Washington anknutna socialattachén bör sålunda kunna stå till förfogande för uppdrag och undersökningar vid generalkonsulatet i brittiska Nordamerika. Attachén i Berlin torde kunna anlitas för uppgifter beträffande Centraleuropa och Holland samt attachén i Paris för Belgien, Italien, Portugal och Spanien. Med avseende å den förstnämnde kan för övrigt ifrågasättas, huruvida han i regel bör tjänstgöra direkt vid beskickningen, eller om icke lämpligare vore att placera honom vid konsulatet i Chicago eller möjligen New York.

Kommitterade anse emellertid icke lämpligt, att den nya institutionen nu bestämt bindes vid vissa särskilda beskickningar, utan att Kungl. Maj:t tillerkännes rätt att därutinnan förfara efter sig företeende omständigheter. Då det nu gäller ett försöksstadium, under vilket närmare erfarenhet skall vinnas, synes särskilt motiverat att använda en organisationsform, som medger smidig anpassning efter förhållandena. Även om behovet av social sakkunskap i regel kan förutsättas vara störst inom de nyssberörda fyra beskickningarnas verksamhetsområden, ligger det i sakens

natur, att på annat håll kan uppstå ett trängande behov därav, som bäst kan tillgodoses genom placering därstädes av en socialattaché. Så blir t. ex. fallet, därest en viktig social fråga inom visst främmande land upptages till lösning eller eljest blir aktuell på sådant sätt, att den direkt berör vårt land eller landsmännen i det främmande landet eller att dess bedömande och behandling anses erbjuda särskilda lärdomar för vårt eget reformarbete. I dylika fall kan det befinnas ändamålsenligt att såsom förstärkning åt beskickningen eller för direkta studier tillfälligtvis anlita tjänstemän ur den sociala förvaltningen eller annan person, som är speciellt sakkunnig.

Av det redan anförda framgår, att kommitterade tänkt sig formen för socialattachéernas anställning på sådant sätt att de, ehuru biträdande huvudsakligen vid utrikesrepresentationens ordinarie funktioner, likväl skulle stå utanför den egentliga diplomatiska karriären. Endast härigenom lärer ock vid personvalet avgörande hänsyn kunna tagas till deras lämplighet för sina särskilda uppgifter. Med avseende å dem gäller vidare liksom beträffande andra specialattachéer, att gagnet av deras verksamhet beror icke blott på deras allmänna duglighet och goda orientering i det främmande landet utan ock på den förtrogenhet de äga med hemlandets förhållanden och behov å det speciella området. Sådan förtrogenhet kommer i regel att grundas på därtill tjänliga studier samt praktisk tjänstgöring inom den sociala förvaltningen. Emellertid böra icke förbises de tillfällen, som yppa sig att till anställning i denna verksamhet förvärva i övrigt kompetenta och lämpliga personer, vilka på annat sätt än i stats-tjänst vunnit social insikt och erfarenhet.

Kompetens-
och anställ-
ningsvillkor.

Under förutsättning att nu angivna synpunkter vinna beaktande, anse kommitterade icke lämpligt, att några särskilda formella kompetensvillkor nu fastställas för valet av socialattachéer, utan att detta i varje fall sker efter allsidigt bedömande av personlig duglighet, lämplighet och allmänna förutsättningar för uppdraget. Prövningen härav tillhör givetvis närmast vederbörande sociala myndigheter. Ministern för utrikes ärendena bör därför vid föredragning av fråga om förordnande av socialattaché hava inhämtat förslag av chefen för det departement, till vilket sociala ärenden i allmänhet höra. Sistnämnda departementschef bör även i övrigt beredas tillfälle att närmare följa dessa attachéers arbete och öva inflytande på frågor om deras placering och tjänstgöring. För detta ändamål böra, såsom hittills varit brukligt, beskickningarnas rapporter och handlingar av större socialt intresse i original eller avskrift till honom överlämnas. I varje fall böra dylika aktstycken på lämpligt sätt tillhandla-

hållas de myndigheter, vilkas ämbetsområden de närmast beröra. I flertalet fall läser detta gälla socialstyrelsen. I den mån sålunda inlöpande trycksaker, rapporter och handlingar lämpa sig för offentliggörande, synes detta böra ske i socialstyrelsens månadsskrift (Sociala Meddelanden), vilken som en av sina huvuduppgifter har att tjäna till belysandet av utlandets sociala lagstiftning och förvaltning samt sociala förhållanden i övrigt.

Kommitterade vilja i detta sammanhang erinra, att socialattachéerna i regel icke torde böra under någon längre följd av år bibehållas vid uppdraget. Vid sin avgång från detta böra de oftast tagas i anspråk för den inre statstjänsten eller för andra uppgifter i hemlandet, där deras vidgade insikter och speciella förtrogenhet med främmande länders sociala förhållanden böra bliva värdefulla. Härutinnan se kommitterade en betydelsefull fördel av den nya institutionen.

Avlönings-
förmåner.

Förevarande uppdrags krävande beskaffenhet samt vikten av att för detsamma förvärva lämpliga personer nödvändigöra enligt kommitterades mening, att avlöningsförmånerna för socialattachéerna bestämmas så, att de erhålla god ersättning för sitt arbete. I annat fall läser det näppeligen kunna förväntas, att dugliga personer med goda framtidsutsikter i hemlandet skola befinnas villiga att med frånseende av dessa stäl'a sig till förfogande såsom socialattachéer. Därjämte måste slutligen hänsyn tagas till de särskilda kostnader, som äro förknippade med diplomatisk tjänstgöring i de ifrågakommande främmande länderna samt med skyldigheten att ofta företaga resor och att under vissa tider uppehålla sig å annan plats än den egentliga stationsorten, inom eller utom det land, vid vars svenska beskickning dessa attachéer äro närmast anställda. Arvodesbeloppen måste med hänsyn därtill bliva olika för olika ifrågakommande stationsorter. Viss frihet bör ock förbehållas Kungl. Maj:t att lämpa arvoden efter vederbörandes kvalifikationer, särskilt för det fall att större sådana krävas för visst särskilt uppdrag. Med beaktande av dessa synpunkter hava kommitterade beräknat, att för avlöande av socialattachéer skulle erfordras ett belopp av 70,000 kronor, vilket synes böra såsom reservationsanslag upptöras under tredje huvudtiteln.

Då dessa attachéer bliva anställda vid beskickningarna, skulle deras expens- och resekostnader falla på tredje huvudtitelns vederbörande anslag för sådana utgifter, vadan i detta sammanhang hänsyn härtill icke behöver tagas.»

Departement-
schemen.

Jag finner de sakkunniges förslag om anställandet inom utrikesrepresentationen av sociala attachéer vara ägnat att på ett viktigt område, som

hittills icke blivit i önskvärd omfattning uppmärksammat, förstärka utrikesrepresentationens effektivitet.

Vi stå inom vårt land inför ett nydaningsarbete å det sociala området av utomordentlig räckvidd. Det är då av synnerlig vikt att äga noggrann kännedom om den sociala utvecklingen i skilda främmande länder för att därav hämta lärdom och erfarenhet. Jag biträder vad sakkunnige föreslagit och hemställer, att ett anslag å 70,000 kronor måtte för år 1920 av riksdagen äskas för utsändande av sociala attachéer. Anslaget bör äga natur av reservationsanslag.

Vid anmälan den 9 januari 1919 av frågor tillhörande regleringen av utgifterna för år 1920 under riksstatens tredje huvudtitel, erinrade jag, hurusom de av mig enligt Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunnige för en omorganisation av utrikesdepartementet och Sveriges representation i utlandet i till mig ingångna skrivelser föreslagit, att de anslagsökningar, som skulle bliva en följd av deras förslag, måtte beräknas såväl å 1920 års riksstat, som även till hälften å 1919 års tilläggsstat.

Jag framhöll i anslutning härtill, hurusom de utomordentliga förhållanden, som råda i världen, och vilka med säkerhet kunde förutsättas komma att utöva ett mäktigt inflytande på vårt politiska och handelspolitiska läge, med nödvändighet krävde, att utrikesdepartementet och representationen i utlandet snarast möjligt erhöles den förstärkning i arbetskrafter och den förbättrade organisation, varförutan jag befarade, att de icke skulle kunna lösa sina maktpåliggande uppgifter. Under mera normala förhållanden skulle icke kunna ifrågasättas, att omorganisationen och övriga förändringar skulle träda i kraft före den 1 januari 1920, men på grund av de utomordentliga förhållanden, jag berört, och då under alla omständigheter en förstärkning av departementets arbetskraft påfordrades under år 1919, ansåg jag mig böra förutsätta, att den ifrågasatta organisationen skulle komma till stånd redan under loppet av år 1919 och att sålunda erforderliga belopp beräknades å 1919 års tilläggsstat. Emellertid syntes mig svårigheter möta, att, såsom de sakkunnige ifrågasatt, få de nya förslagen genomförda redan den 1 juli, och jag stannade vid att utgå ifrån en något senare tidpunkt, den 1 oktober 1919.

I anslutning härtill hemställde jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlätas angående omorganisation av utrikesdepartementet och Sveriges

representation i utlandet å tilläggsstat för år 1919 beräkna följande belopp:

såsom förslagsanslag ett belopp av 35,000 kronor till förstärkning av det ordinarie anslaget till departementet, föranledd av föreslagen omorganisation av detsamma;

såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 23,000 kronor för upp- rättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder;

såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 2,500 kronor till kontors- kostnadsersättningar åt vissa nya konsulter i utomeuropeiska länder;

såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 4,750 kronor till extra diplomat- och konsulsaspiranter;

såsom reservationsanslag ett belopp av 43,750 kronor till extra handelsattachéer;

såsom reservationsanslag ett belopp av 17,500 kronor för sociala attachéer; samt

såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 37,500 kronor för inrät- tande vid oförutsedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära pos- ter i utlandet.

Min i dessa punkter gjorda hemställan blev av Eders Kungl. Maj:t bifallen.

I anslutning härtill får jag anföra följande.

Å ordinarie stat finnas för år 1919 upptagna dels ett anslag till departementet av 164,700 dels ett anslag till avlösningsförbättring åt vissa vaktmästare m. fl. å 2,400 kronor eller tillhopa 167,100. Den av mig för år 1920 föreslagna lönestat för departementet slutar å 287,500 kronor. I detta belopp ingår emellertid den av innevarande års riksdag medgivna löneförbättring för ordinarie kvinuliga skrivbiträden, vilken för de i utrikes- departementet enligt den nya staten upptagna fjorton befattningshavare av detta slag, tillhopa uppgår till 5,600 kronor. Denna löneförbättring träder emellertid i kraft först år 1920.

Det anslag å ordinarie stat, som erfordras för sista kvartalet av år 1919 blir alltså $\frac{1}{4} (287,500 - 5,600) = 70,475$ kronor. Då redan ett be- lopp av 41,775, utgörande en fjärdedel av förut nämnda belopp av 167,100 kronor, står till förfogande, uppgår den förstärkning av det ordinarie an- slaget, som erfordras å 1919 års tilläggsstat till 28,700 kronor.

Jag hemställer, att hos riksdagen måtte begäras, dels att det å fjärde kvartalet av år 1919 belöpande belopp av de å ordinarie stat upptagna anslag till departementet samt till avlösningsförbättring åt vissa vaktmästare m. fl. måtte få disponeras för den för utrikesdepartementet från och med

den 1 oktober 1919 gällande nya avlöningsstat dels att för förstärkning av ifrågavarande anslag måtte beviljas ett belopp av 28,700 kronor.

Å extra stat finnes för år 1919 anvisat ett belopp av 51,550 kronor till provisorisk förstärkning av departementets arbetskrafter. Enligt den nya organisationen av departementet skulle för år 1920 å extra stat erfordras dels till avlöningsförmåner, beräknade med avdrag av belopp motsvarande pensionsavgifter, för en extra avdelningschef 11,650 kronor, för en extra byråsekreterare 4,800 kronor, för tre kvinnliga skrivbiträden av tredje lönegraden sammanlagt 7,050 kronor, för ett skrivbiträde av andra lönegraden 1,950 kronor, för två vaktmästare sammanlagt 3,150 kronor, eller tillhopa 28,600 kronor, dels i enlighet med i det föregående angivna grunder till avlöningstillägg åt vissa befattningshavare inom departementet 39,600 kronor. Emellertid bör uppmärksammas att i förstnämnda summa inräknats ett belopp av 1,600 kronor, som är avsett till avlöningsförbättring för fyra kvinnliga skrivbiträden å extra stat, för att under år 1920 bereda dem lika ekonomisk ställning som de å ordinarie stat upptagna skrivbiträden.

Det belopp, som erfordras å extra stat för år 1919 är sålunda $\frac{1}{4}$ (28,600 + 39,600—1,600) = 16,650.

Av extra anslaget å 51,550 kronor utgå för närvarande bland annat avlöningsförmåner till två extra avdelningschefer med till en var 7,800 kronor, en förste sekreterare, vikarierande för den avdelningschef, som förordnats till biträdande kabinettssekreterare, med 6,800 kronor, samt till en förste sekreterare och en förste arkivarie med för vardera 5,600 kronor. Då medel till beredande åt dessa befattningshavare av en tillfällig löneförbättring för de tre första kvartalen av 1919 motsvarande den, som föreslagits skola tillkomma vissa befattningshavare i statsdepartementen, centrala verk, hovrätterna och andra grenar av den civila förvaltningen, synes böra bestridas av ifrågavarande anslag, samt då tillika avlöningarna för de tvenne å extra stat upptagna vaktmästarna under år 1919 torde böra utgå, i överensstämmelse med numera gällande högre löneförmåner, torde icke kunna beräknas, att den 1 oktober 1919 av anslaget skall finnas disponibelt större belopp än 8,650 kronor. Jag hemställer, att riksdagens medgivande måtte utverkas, för att den återstod av ifrågavarande anslag, som finnes tillgänglig den 1 oktober 1919 måtte få användas till avlöning åt de extra befattningshavarna och beredande av extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare i departementet.

Utöver detta belopp erfordras emellertid en summa av 8,000 kronor, för att de för fjärde kvartalet av år 1919 å extra stat behöfliga anslag må finnas tillgängliga. Jag hemställer alltså, att av riksdagen måtte

äskas till avlöningsförmåner åt vissa extra befattningshavare inom departementet och till beredande av extra avlöningstillägg ett belopp av ytterligare 8,000 kronor.

I syfte att bereda möjlighet att redan innevarande år förstärka den yttre representationen i de av sakkunnige angivna avseenden har jag i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag tillstyrkt uppförandet å tilläggsstat för år 1919 av vissa angivna belopp tillhopa uppgående till 129,000 kronor. Detta belopp bör höjas med 250 kronor att utgå av förslagsanslaget, högst, till upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder.

Jag har vid beräkning av de erforderliga anslagen å 1919 års tilläggsstat icke ansett mig böra föreslå högre belopp än de, som motsvara en fjärdedel av de medel, som för de olika ändamålen begärts för år 1920. Då det emellertid är av synnerlig vikt, att en förstärkning av utlandsrepresentationen snarast måtte komma till stånd, vill jag föreslå, att, ehuru de begärda beloppen beräknats löpa först från den 1 okt. 1919 det dock må stå Eders Kungl. Maj:t öppet, att, därest detta i särskilda fall skulle visa sig behöfligt, redan vid en tidigare tidpunkt disponera över desamma.

Kostnadsberäkning.

För belysande av de krav, som i händelse av bifall till de av mig i det föregående tillstyrkta förslagen rörande utrikesdepartementet och Sveriges representation i utlandet, ställas på riksdagen ber jag slutligen att få lämna följande sammanställning av de nu för år 1920 föreslagna samt de för innevarande år beviljade eller beräknade anslagen:

År 1919.

Det å 1919 års ordinarie stat under Departementet upptagna anslag jämte det under Diverse uppförda anslaget till avlöningsförbättring åt vissa vaktmästare m. fl. tillhopa utgörande 191,100 kronor skulle enligt vad här ovan yttrats höjas med 28,700 kronor. Likaledes skulle det för departementet upptagna extra anslag å 51,550 kronor höjas med 8,000 kronor. Beloppet av den erforderliga anslagsökningen uppgår sålunda till kronor 35,700. I den till innevarande års riksdag avlätna statsverksproposition har det för departementet å tilläggsstat för år 1919 erforderliga belopp beräknats till 35,000 kronor. En ökning härav å 1,700 kronor är alltså erforderlig. Härtill kommer emellertid, att det belopp av 22,100 kronor, vilket för år 1919 beräknats å tredje huvudtitelns tilläggsstat för tillfällig lönerreglering under år 1919 för vissa befattningshavare å ordi-

narie stat inom den civila statsförvaltningen, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts den 14 innevarande månad i samma ärende avlåtna proposition bör beräknas höjt med 1,900 kronor till 24,000 kronor.

Med avseende å Sveriges representation i utlandet uppgå de enligt det ovan sagda å tilläggsstat för år 1919 erforderliga anslagsökningarna till sammanlagt 129,250 kronor, vilken summa med 250 kronor överstiger, vad i tilläggsstaten för innevarande år för samma ändamål blivit beräknat.

Summan av de å tredje huvudtitelns tilläggsstat för år 1919 redan beviljade eller beräknade anslag utgör 784,850 kronor.

År 1920.

För år 1920 skulle det för departementet å ordinarie stat uppförda belopp höjas från tillhopa kronor 167,100 med 120,400 kronor till 287,500 kronor. Det å extra stat för närvarande anvisade belopp af kronor 51,550 skulle höjas med 16,650 till 68,200 kronor. I årets statsverksproposition hava motsvarande siffror beräknats till respektive 307,200 och 40,000 kronor, vadan kostnaden för utrikesdepartementet enligt ovan framlagda förslag med ett belopp av 8,500 kronor skulle överstiga de i statsverkspropositionen till årets riksdag beräknade omkostnader. Vad tredje huvudtiteln i övrigt angår innebära de av mig i det föregående framlagda förslag ingen annan avvikelse från vad i statsverkspropositionen till årets riksdag föreslagits än att beloppet 92,000 kronor till upprättande av vissa konsulat i utomeuropeiska länder i enlighet med sakkunniges förslag höjts med 1,000 kronor till 93,000 kronor.

Huvudtitelns slutsumma innevarande år	kronor 2,555,400
skulle under förutsättning av bifall till mitt förslag för	
år 1920 uppgå till	kronor 3,375,300

Under återopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa att Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna den av ministern för utrikes ärendena i statsrådsprotokollet förordade staten för utrikesdepartementet med därvid fogad övergångsstat, att tillämpas från och med den 1 oktober 1919,

dels förklara, att för de å departementets nya stat uppförda befattningar såsom kabinettssekreterare, avdelningschef, chef för byrå, andre legationssekreterare eller vice konsul, byråsekreterare och kanslist skola från och med den 1 oktober 1919 gälla de av ministern för utrikes ärendena i statsrådsprotokollet föreslagna särskilda villkor och bestämmelser

Departementens
chefens
hemställan.

för åtnjutande av de i staten för ifrågavarande befattningar upptagna avlöningsförmåner,

dels medgiva, att förutvarande ordinarie befattningshavare inom departementet, vilkas tjänster efter den nya avlöningsstatens ikraftträdande äro avsedda att upphöra och vilka icke befordras till högre grad från tiden för den nya statens ikraftträdande och ej heller varda inom närmast jämförliga grad uppförda å den nya staten, skola med fortsatt tjänstgöringsskyldighet bibehållas vid dem enligt hittills gällande stat tillkommande avlöningsförmåner och upptagas å blivande övergångsstat, ävensom förklara, att under övergångstiden motsvarande antal närmast jämförliga befattningar inom departementet skola hållas vakanta samt att, intill dess de övertaliga tjänstemännen varda upptagna å övergångsstat, av de inbesparade avlöningarna må användas erforderligt belopp till avlöande av de övertaliga tjänstemännen,

dels förklara, att beträffande de å departementets nya stat uppförda befattningarna såsom kansliråd, kamrerare, förste och andre arkivarie, kvinnligt skrivbiträde, vaktmästare och portvakt skola för åtnjutande av de i staten för ifrågavarande befattningar upptagna avlöningsförmåner gälla de i statsrådsprotokollet angivna villkor och bestämmelser, med iakttagande, att kamreraren äger ärligen, när sådant utan hinder för göromålen behöriga gång kan ske, åtnjuta semester under en och en halv månad,

dels — i händelse av godkännande av det fraulagda statförslaget för år 1920 med uteslutande ur riksstaten av det för närvarande till avlöningsförbättring åt vissa vaktmästare m. fl. uppförda ordinarie anslaget å 2,400 kronor — höja ordinarie anslaget till utrikesdepartementet från dess nuvarande belopp 164,700 kronor, med 122,800 kronor till 287,500 kronor,

dels för följande ändamål på extra stat för år 1920 anvisa nedan angivna belopp, nämligen:

arvode till en extra avdelningschef	11,650 kronor
» » en extra byråsekreterare	4,800 »
» » tre extra kvinnliga skrivbiträden av tredje graden	7,050 »
» » ett extra kvinnligt skrivbiträde av andra graden	1,950 »
» » två vaktmästare	3,150 »

till beredande av extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare inom departementet m. m., i enlighet med i statsrådsprotokollet närmare angivna grunder, ett förslagsanslag, högst, å 68,200 kronor,

till upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 93,000 kronor,

till kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsuler i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 10,000 kronor,
till extra diplomat- och konsulaspiranter såsom reservationsanslag ett belopp av 19,000 kronor,

till extra handelsattachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 175,000 kronor,

till sociala attachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 70,000 kronor,

till inrättande vid oförutsedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 150,000 kronor,

dels medgiva att å fjärde kvartalet av år 1919 belöpande belopp av de å ordinarie stat uppförda anslagen till departementet och till avlösningsförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, tillhoppa uppgående till 41,775 kronor, måtte få till motsvarande ändamål disponeras efter den nya statens ikraftträdande,

dels till förstärkning av sistnämnda anslagsbelopp å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett belopp av 28,700 kronor,

dels medgiva, att den återstod av det å extra stat för år 1919 upptagna förslagsanslag, högst, å 51,550 kronor till provisorisk förstärkning av departementets arbetskrafter, vilken bliver tillgänglig den 1 okt. 1919 och vilken, på sätt i statsrådsprotokollet närmare angivits, beräknas uppgå till 8,650 kronor måtte få användas till avlöning åt förutnämnda extra befattningshavare och beredande av extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare inom departementet,

dels ytterligare till sistnämnda båda ändamål under fjärde kvartalet av år 1919 såsom förslagsanslag, högst, anvisa ett belopp av 8,000 kronor,

dels ock för följande ändamål å tilläggsstat för år 1919 anvisa nedan angivna belopp, nämligen:

för upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 23,250 kronor,

till kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsuler i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 2,500 kronor,

till extra diplomat- och konsulaspiranter såsom reservationsanslag ett belopp av 4,750 kronor,

till extra handelsattachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 43,750 kronor,

till sociala attachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 17,500 kronor, samt

till inrättande vid oförutsedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 37,500 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Leo Sager.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid
Inledning	4
Sakkunniges kritik av den nuvarande organisationen	9
Översikt av sakkunniges förslag	13
Principerna för omorganisationen	14
Förändrade regler för antagande och utbildning av attachéer	16
Ny lönestat för vissa befattningshavare	17
Sveriges representation i utlandet	19
<i>Utrikesdepartementet.</i>	
Departementets förhållande till ett blivande handelsdepartement	21
Politiska och handelspolitiska avdelningen	24
Handläggningen av pressärenden	28
Speciella handelsavdelningen	30
Rättsavdelningen	35
Speciellt sakkunnig i folkrätt	37
Personal- och administrativa avdelningen	39
Arkivavdelningen	40
Departementets arbetskrafter, nytt avlöningssystem	41
Kabinettssekreteraren	45
Avdelningschefer, arkivchef	48
Chefer för och tjänstemän å byråerna	51
Särskilda sekreterare	59
Arkivavdelningens tjänstemän	60
Kvinnliga skrivbiträden och vaktbetjänte	60
Befattningar undantagna från det allmänna systemet	61
Översikt av personalens fördelning	64
Vikariatsersättningar, extra biträden m. m.	65
Övergångsstadgande	66
Avlöningsstat för utrikesdepartementet	67
Villkor och bestämmelser angående löneförmåner	69
<i>Sveriges representation i utlandet.</i>	
Konsulära poster	78
Europa	78
Asien	79
Nordamerikas Förenta Stater	82
Sydamerika	84
Anslag till tillfälliga poster i utlandet	86
Handelsattachéer	88
Diplomat- och konsulsaspiranter	92
Socialattachéer	94
1919 års tilläggsstat	99
Kostnadsberäkning	102
Departementschefens hemställau	103